

METODOLOGIA MONTESSORI W NAUCZANIU JĘZYKÓW OBCYCH Praktyczny poradnik nauczania osób dorosłych.

MANUAL – Część praktyczna

Laura Gastaldi

Roberta Marsil

“LINGUA PIU’ ASSOCIAZIONE CULTURALE”

przy współpracy

Patryka Boylana

Giseppiny Moreli

Lingua Più Associazione, Città di Castello, Italy

info@linguapiu.eu

TREŚĆ

Wstęp	3
Prawa Własności Intelektualnej	3
Rozdział 1	
Krótki wstęp do zasad kształcenia Montessori.....	5
1.1 Video przedstawiające przykładowy kurs języka obcego dla osób dorosłych z wykorzystaniem nauczania Montessori.	5
1.2 12 zasad Montessori.	5
1.3 Szczególny charakter metodologii Montessori.	6
Rozdział 2	
W jaki sposób metodologia Montessori może zaradzić powracającym problemom w klasie.	
2.1 Wprowadzenie	8
2.2 Lista 10 przyczyn stresu	8
2.3 Tabele przedstawiające przyczyny stresu wraz z proponowanymi ćwiczeniami	9
2.4 Zarządzanie stresem na kursie języka obcego dla osób dorosłych w oparciu o zasady Montessori	10
2.5 Wnioski.....	26
Rozdział 3	
Jak przygotować lekcję języka obcego dla dorosłych kursantów w oparciu o Metodologię Montessori	27
3.1 Wprowadzenie do metodologii Montessori w pełni zaadaptowanej do kursu języka obcego dla osób dorosłych	27
3.2 Cztery przykłady wykorzystania metody Montessori w nauczaniu języka obcego osób dorosłych - przykłady lekcji	28
3.3 Końcowy komentarz do Lekcji 1, 2, 3, i X	47
3.4 Sugestie do przygotowania własnego kursu językowego z wykorzystaniem metodologii Montessori	48
Rozdział 4	
Rozważania teoretyczne	52
4.1 Wprowadzenie	52
4.2 Czym jest język?	53
4.3 Istota nauczania języków obcych w obecnych czasach?.....	56
4.4 Co sprawia, że metodologia Montessori jest skuteczna?.....	58
4.5 Metodologia Montessori w nauczaniu języków obcych – projekt MMLT	60
4.6 Podstawa Podręcznika: na czym bazujemy i co chcielibyśmy osiągnąć	61
4.7 12 zasad Montessori	63

Rozdział 5

Przemyślenia i komentarz po pilotażu 66

Aneks

Biografia Marii Montessori 71

Bibliografia 74

Aneksy 76

Tabela 1 – Jak przygotować Analizę Potrzeb Studenta 76

Tabela 2 – Lista Kontrolna Studenta 78

Tabela 3 – Mapy myśli w nauczaniu języków obcych 80

Plan lekcji 1 81

Plan lekcji 2 83

Plan lekcji 3 87

Wstęp

Niniejszy Podręcznik jest ukoronowaniem projektu Metodologia Montessori w Nauczaniu Języków Obcych, sfinansowanego przez Komisję Europejską w ramach programu Uczenie się przez całe życie (Lifelong Learning), 530963-LLP-1-2012-1-GR-KA2-KA2MP - KA2 Projekty Wielostronne.

Celem niniejszego Podręcznika jest zapewnienie nauczycielom przydatnego, praktycznego i łatwego w obsłudze narzędzia w nauczaniu języków obcych w jak najbardziej efektywny sposób. Wskazuje on nowe kierunki działania nauczycielom akademickim, nauczycielom uczącym języków obcych na kursach dla osób dorosłych w różnego typu instytucjach, a także nauczycielom prowadzącym szkolenia innych pedagogów. Ostatecznymi odbiorcami Podręcznika będą studenci uczelni wyższych, oraz dorośli kursanci na wszelkiego typu kursach językowych.

Niniejszy Podręcznik może być zaadaptowany do umiejętności miękkich (soft skills) nauczyciela, jego doświadczenia i postawy osobistej, jak również metodologii jaką stosuje i poziomu studentów.

Nauczyciele znajdą wiele ćwiczeń, które być może są obecnie przez nich stosowane. Celem Podręcznika nie jest wprowadzanie nowych zadań, ale pokazanie nowego podejścia do nauczania w oparciu o zasady metodologii Montessori, nawet w stosunku do ćwiczeń do tej pory wykorzystywanych.

Rozdział 1 oferuje krótki wstęp traktujący o metodzie Montessori oraz zawiera spis 12 zasad z metodologii Montessori, które zostały wzięte pod uwagę w nawiązaniu do nauczania osób dorosłych.

W Rozdziałach 2 i 3 przedstawiono tabelki zawierające materiały pozwalające nauczycielom przetestować przykłady zasad metodologii Montessori, jednocześnie pozostawiając im dowolność w adaptowaniu zarówno zaproponowanego podejścia jak i ćwiczeń.

W Rozdziale 4 omówiono szczegółowo metodologię Montessori oraz jej zasady, a także przedstawiono informację dotyczącą projektu MMLT.

Prawa Własności Intelektualnej

Prawa Własności Intelektualnej dotyczące Podręcznika należą do Lingua Più Associazione Culturale będącej partnerem odpowiedzialnym za opracowanie niniejszego materiału oraz do autorek, Laury Gastaldi i Roberty Marsili. Prawa Własności Intelektualnej zawierają informację o autorkach w każdej wzmiance dotyczącej Podręcznika i wszelkie zamierzone w nim zmiany powinny być przedmiotem uprzedniego porozumienia i pisemnej zgody uzyskanej od Lingua Più Associazione Cultura.

Ponieważ Rozdział 2, "Przyczyny stresu" został opracowany przy współudziale i współpracy wszystkich partnerów, Prawa Własności Intelektualnej do tegoż Rozdziału należą do wszystkich partnerów MMLT. Prawa Własności Intelektualnej zawierają informację o

autorach i współpracownikach w każdej wzmiance dotyczącej Podręcznika i wszelkie zamierzone w nim zmiany powinny być przedmiotem uprzedniego porozumienia i pisemnej zgody uzyskanej od wszystkich partnerów MMLT.

ROZDZIAŁ 1

KRÓTKI WSTĘP DO ZASAD KSZTAŁCENIA MONTESSORI

1.1 Wideo przedstawiające przykładowy kurs języka obcego dla osób dorosłych z wykorzystaniem zasad Montessori.

Przedstawione poniżej wideo zawiera przykład lekcji języka obcego dla osób dorosłych, w trakcie której zademonstrowano tylko niektóre z zasad Montessori.

Kliknij tutaj aby obejrzeć poniższe wideo

<https://www.youtube.com/watch?v=x75HxGARGVw&feature=autosh>

1.2 12 zasad Montessori

Poniżej przedstawionych jest *12 Zasad w Nauczaniu Montessori* stanowiących wskazówki w nauczaniu osób dorosłych języków obcych. Wskazówki te wywodzą się z rewolucyjnej pracy włoskiej pedagog Marii Montessori (1870-1952), jak również są wynikiem badań przeprowadzonych przez partnerów projektu (Raport Międzynarodowy oraz Rozdział 4).

Zastosowanie poniższych 12 zasad w pełni mogłoby zrewolucjonizować nauczanie języków obcych, umożliwiając promowanie pewnego, autonomicznego nauczania języków obcych studentów poprzez eliminowanie (patrz, Rozdział 3) lub przynajmniej złagodzenie (patrz, Rozdział 2) głównych przyczyn stresu i zahamowań w uczeniu się osób dorosłych.

12 Zasad w Nauczaniu Montessori przedstawionych według 4 kategorii

1) OTOCZENIE

Odpowiednio przygotowane otoczenie: otoczenie musi funkcjonować jak „prawdziwy nauczyciel”. Niniejszy warunek jest kluczem do wykorzystania metodologii Montessori.

Uporządkowane sale: materiały potrzebne do zajęć powinny być łatwo dostępne tak, aby studenci mogli samodzielnie pracować.

2) TECHNIKI NAUCZANIA – WSKAZÓWKI DO MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH.

(Samo)uczenie się: kursanci sami dokonują wyboru celu swojej nauki, materiałów oraz kryteriów ewaluacji.

Samokontrola: w samodzielnym dostrzeganiu i eliminowaniu błędów wbudowana w materiały dydaktyczne.

Nauka poprzez działanie: studenci odkrywają zasady gramatyczne poprzez poprawne lub błędne ich wykorzystanie w sytuacjach zbliżonych do rzeczywistości (odczuwanych) oraz zamierzonych działaniach.

Lepsze przyswajanie poprzez powtarzanie: ćwiczenia są tak przygotowane aby umożliwić studentom powtarzanie.

Swobodny wybór czasu nauki: studenci pracują w swoim własnym czasie, decydując jak długo i kiedy chcą pracować.

3) ROLA NAUCZYCIELA

Nauczyciel występuje jako „**obserwator**”, a nie jako „**wykładowca**”: obserwacja umożliwia doskonalenie materiałów.

Lekcja ciszy: nauczyciel zachęca do samoświadomości oraz kontroli poprzez całkowitą ciszę.

Dobre maniery: nauczyciel traktuje studentów z szacunkiem i oczekuje od nich takiego samego zachowania.

4) POSZUKIWANIE I OPRACOWANIE MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH

Analiza ruchu i mowy ciała studentów w trakcie zajęć przy pomocy nowych materiałów oraz tych już będących w użyciu.

Istotne okresy w nauczaniu (lub podobne okresy w nauce osób dorosłych) brane są pod uwagę w trakcie opracowywania materiałów do nauki i przygotowania otoczenia.

1.3 Szczególny charakter metodologii Montessori: ¹

Nauczanie z wykorzystaniem metodologii Montessori można określić jako nieformalne, zadaniowe podejście do nauczania wykorzystujące podejście komunikacyjne oparte na realnych sytuacjach, sprzyjające autonomii, stanowiąc kwintesencję nauczania w oparciu o rozwiązywanie problemów.

- **Nauczyciele Montessori** szanują inteligencję i integralność osoby uczącej się, którą należy wspierać, ale nie kierować nią. Uczący się nie są bezmyślnymi odbiorcami, którzy przyjmą z góry zdefiniowaną wiedzę, ale aktywnymi uczestnikami procesu nauczania.
- **Nauczyciele Montessori** doskonalą związki ze studentami oparte na wzajemnej uczciwości. Nauczyciele doceniają fakt, iż równocześnie uczą się od swoich studentów, obserwując w jaki sposób wykorzystują oni nieformalne sposoby uczenia się języków obcych w celu osiągnięcia własnych celów.
- **Nauczyciel Montessori** zapoznają się z potrzebami swoich studentów korzystając z analizy potrzeb oraz rozmów i nieformalnych pogawędek z kursantami.
- **Nieformalny i ciągły rozwój.** W nauczaniu przy pomocy metodologii Montessori nie stosuje się podręczników, nie obowiązuje z góry ustalony program nauczania ani cele, brak jest ujednoczonych kryteriów oceny dla wszystkich słuchaczy. Stąd, studenci

---

¹ Patrz, Rozdział 4

korzystający z metodologii Montessori zyskują oprócz językowej, także interpersonalną inteligencję: inteligencję intrapersonalną i egzystencjalną istotną w przypadku osiągnięcia celów. Ponadto, w mniejszym stopniu mogą także rozwijać inteligencję logiczno-matematyczną i naturalistyczną.

- **Nauczanie zgodnie z metodologią Montessori** odbywa się w oparciu o zgłębianie otoczenia: studenci korzystający z tej metody poznają nie tylko środowisko szkolne, ale także cały świat poprzez wykorzystanie odpowiednio do niego przygotowanych materiałów dydaktycznych. Studenci mówią i piszą w języku docelowym po to, aby sprawdzić brzmienie nowych dźwięków, które poznali i przyswoili sobie w trakcie uczenia się. Zastanawiają się także nad prawdziwymi słownymi interakcjami, ale aby miało to miejsce, otoczenie w którym się uczą, musi być ogromnie bogate i stymulujące.

ROZDZIAŁ 2

W JAKI SPOSÓB METODOLOGIA MONTESSORI MOŻE ZARADZIĆ POWRACAJĄCYM PROBLEMOM W KLASIE Z NARZUCONYMI PROGRAMAMI, HARMONOGRAMAMI I EGZAMINAMI.

2.1 Wprowadzenie

W wyniku badań przeprowadzonych przez wszystkich partnerów uczestniczących w projekcie oraz jak to wynikało z Raportu Międzynarodowego, ustalono iż stres jest w przypadku osób dorosłych najtrudniejszą do pokonania przeszkodą w nauce języków obcych i jako taki jest zjawiskiem powszechnie spotykanym we wszystkich krajach partnerskich.

W trakcie przygotowań do Praktycznej Części Podręcznika, partnerzy rozważali w jaki sposób należałoby opracować Podręcznik, przyjazny dla nauczyciela i łatwy do wykorzystania w zarządzaniu stresem w procesie nauczania. Ponieważ większość dorosłych kursantów zetknęła się z tradycyjnym sposobem nauczania, nauczyciele muszą wziąć ten fakt pod uwagę. W związku z tym, początkowe zastosowanie metody Montessori w odniesieniu do osób dorosłych mogących wykazywać opór w stosunku do nowego podejścia, może sprawiać nauczycielom trudności.

Z tego też powodu, niniejszy rozdział ma na celu stworzenie pewnej transformacji w kierunku pełnego zastosowania 12 zasad Montessori w stosunku do osób dorosłych oraz w odniesieniu do Rozdziału 3.

2.2 Lista 10 przyczyn stresu

Partnerzy w projekcie MMLT ustalili listę 10 najczęściej powtarzających się „przyczyn stresu” w nauczaniu osób dorosłych.

1. Obawa przed oczekiwaniami nauczyciela.
2. Potrzeba natychmiastowych wyników.
3. Trudności w zapamiętywaniu (zaburzenia występujące u studenta i/lub blokada psychologiczna).
4. Potrzeba znajomości zasad gramatycznych poprzedzającej mówienie w języku docelowym.
5. Obawa przed popełnianiem błędów – strach przed porażką – obawa przed ocenianiem – zażenowaniem.
6. Presja rówieśnicza (w klasie).
7. Presja wynikająca z braku czasu z uwagi na harmonogram programów.
8. Poczucie lojalności wobec języka ojczystego i kultury.
9. Postępowanie się językiem docelowym – unikanie dosłownego tłumaczenia z języka ojczystego na obcy.
10. Brak poczucia pewności siebie.

2.3 Tabelki przedstawiająca przyczyny stresu wraz z proponowanymi ćwiczeniami.

Każda z 10 tabelek zawiera następujące informacje:

- Przyczyna stresu
- Objawy
- Proponowane ćwiczenia i metody
- Odniesienie do zasad Montessori
- Sposób w jaki niniejsze zasady są stosowane w odniesieniu do nauczania dzieci.

2.4 Zarządzanie stresem na kursie języka obcego dla osób dorosłych w oparciu o zasady Montessori

Przyczyna stresu 1: Obawa przed oczekiwaniami nauczyciela.

Rodzaj problemu: Emocjonalny	
 Objawy	Student często przeprasza za popełnione błędy, na każdej lekcji usprawiedliwia się z powodu braku przygotowania („Dzisiaj byłem bardzo zajęty”).
Tytuł ćwiczenia	1. Skorzystaj ze swobody!
 Opis ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none"> Rozpoczynając pierwszą lekcję, prowadzący wyjaśnia grupie, „Nie JESTEM nauczycielem, ale kimś kto pomoże wam osiągnąć wasze cele najlepiej jak potrafi. Jestem tutaj po to, aby pomóc wam znaleźć drogę odpowiadającą waszym umiejętnościom i charakterowi. Jestem tylko narzędziem, które możecie dowolnie wykorzystać po to aby wyzwolić drzemiące w was możliwości, zazwyczaj tłumione przez tradycyjne metody nauczania. Będziecie mogli uczyć się zgodnie z własnym tempem, będziecie mogli powtarzać i zmieniać cele, które wcześniej sobie postawiliście, jeżeli materiał okaże się zbyt trudny lub odkryjecie nowe zainteresowania Student otrzymuje kopię swojej wcześniej wypełnionej analizy potrzeb. Na jej podstawie wpisuje w swoim ojczystym języku (lub lingua franca) swoją ścieżkę edukacyjną oraz harmonogram, wskazując punkt wyjściowy i końcowy. Nauczyciel sprawdza na ile realny jest program studenta i w miarę konieczności weryfikuje go, uzupełniając go pośrednimi celami, jeżeli pasują one do programu. <i>Na przykład:</i> Student ze znajomością języka na poziomie A2 chce osiągnąć poziom B2 w ciągu 1 roku akademickiego. Jest to bardzo trudny do osiągnięcia cel i nauczyciel powinien poradzić studentowi wprowadzenie pośrednich celów, takich jak uzyskanie poziomu B1 po 4 miesiącach, i B1+ po 6 -7. Patrz tabelka 1 w części Aneksy, „Jak przygotować analizę potrzeb.
Cel ćwiczenia	Powyższe ćwiczenie skłania studenta do odpowiedzialności za swój własny proces uczenia się, w związku z czym zmniejsza się jego/jej poczucie obawy odnośnie oczekiwań nauczyciela oraz wcześniej opracowanego toku programowego, kolidującego z obecnymi umiejętnościami studenta. Wprost przeciwnie, student postrzega nauczyciela jako swojego współpracownika i pomocnika, jako że nie nauczyciel wyznacza zadania i tok nauki, ale sam kursant/ka.
Uwagi dla nauczycieli	Zazwyczaj to nauczyciel, chociaż nieświadomie, przekazuje swoje oczekiwania wobec studenta. Przedstawione powyżej wprowadzenie do kursu przez nauczyciela na nowo definiuje jego rolę. Stąd, dotychczasowe postrzeganie nauczyciela przez studenta (oraz jego/jej uprzedzenia) zanikają.
Zasady Montessori	Nauczyciel występuje tutaj jako obserwator, nie wykładowca. Obecna jest także zasada (samo)uczenia się, wyboru czasu nauki i tempa, co przenosi odpowiedzialność na uczących się.
Zastosowanie zasad(y) w nauczaniu dzieci w szkołach Montessori	Dzieci, podobnie jak dorośli, obawiają się zawieść oczekiwania swojego nauczyciela, mimo iż reakcje są odmienne. Zresztą, nauczyciele Montessori nie stawiają żadnych oczekiwań, ani nie wzbudzają strachu i nie wykazują rozczarowania. Ponadto, poprzez wprowadzenie „Angielskiej Sali”, szkoły Montessori wprowadzają do nauki języka element poznawania i zdobywania, a nie oceniania. Wkraczając do tego pokoju, student staje twarzą w twarz z nowym, magicznym miejscem, gdzie ludzie mówią po angielsku. Tak więc, ciekawość (plus zabawy) sprawiają iż uwaga uczniów skupia się na zgłębianiu materiałów, a nie spełnianiu oczekiwań nauczyciela.

Przyczyna stresu 2: Potrzeba natychmiastowych wyników.

Rodzaj problemu: Poznawczy

 Objawy	Potrzeba nauczenia się języka w krótkim czasie, spowodowana prośbą pracodawcy, zdania egzaminu, możliwości awansu bądź przeniesienia do innej pracy, itd.
Tytuł ćwiczenia	1. Przestrzegane zasady
 Opis ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciel powinien pomóc studentowi przygotować strategię osiągalnych celów i zaproponować pośrednie cele, a także określić jaki czas będzie konieczny do wykonania tego zadania. • Każdy student powinien przygotować własny harmonogram oraz listę swoich potrzeb, skutecznych strategii i technik do osiągnięcia celu, zgodnie z własnym czasem nauki i możliwościami. Analiza potrzeb jest bardzo skuteczna. • Studenci omawiają wspólnie w grupach swoje plany w celu przygotowania plakatu o nazwie – „Skuteczne strategie/ techniki dla efektywnego uczenia się”. Cała czynność odbywa się w obcym języku.
Tytuł ćwiczenia	2. Lista kontrolna
 Opis ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none"> • Aby student potrafił ocenić swoje własne potrzeby edukacyjne, jest on/ona poproszony/a o przygotowanie listy określającej cele w nauce języka obcego oraz (ustalone osobiście) ostateczne terminy. Powinno to pozwolić nauczycielowi na zweryfikowanie tego co jest możliwe do osiągnięcia oraz samego postępu w nauce. Patrz, tabelka 2 Aneksy, „Przykład listy kontrolnej Studenta”
Cel ćwiczenia	Powyższa metoda eliminuje stres wywołany niepewnością co do skuteczności oczekiwanych celów w określonym czasie. Dlatego też lista kontrolna jest istotnym narzędziem umożliwiającym studentom zdefiniowanie swoich celów tak aby były one bardziej realne i w ten sposób zredukowanie przyczyn stresu. Cele pośrednie umożliwią studentom zweryfikowanie czy „podążają do celu”, a nauczyciel potwierdzi „plan” w przypadku gdy student podąża właściwą ścieżką. Brak stresu jest dla niego źródłem motywacji.
Uwagi dla nauczycieli	<p>Nauczyciel powinien przede wszystkim skupić swoją uwagę na ponownie ocenionych potrzebach studenta w celu zapewnienia materiałów i zajęć dla ich skutecznego i atrakcyjnego przeprowadzenia. Np. pracodawca wysyłający pracownika za granicę będzie poszukiwał kogoś z umiejętnościami komunikatywnymi, podczas gdy studenci uczelni wyższych będą oczekiwali większego nacisku na pisemną formę uczenia języka obcego, jako że jest to zazwyczaj bardziej istotne na egzaminie.</p> <p>Można zredukować stres i zwiększyć motywację u studentów poprzez przypomnienie im o celach jakie sami ustalili (i w miarę potrzeby zmienili).</p> <p>Poczucie pewności siebie studentów zostanie zwiększone poprzez częste życzliwe uwagi oraz udzielone wsparcie.</p>
Zasady Montessori	(Samo)uczenie się. Wybór czasu nauki i rodzaju wykonywanych zadań. Nauczyciel jest obserwatorem, nie wykładawcą. Wrażliwe okresy nauki (cele nauki powinny być spójne nie tylko z narzuconymi „praktycznymi” zadaniami, ale także z możliwościami samego studenta i jego chęciami, ulegającym zmianom w miarę upływu czasu).
Zastosowanie zasad(y) w nauczaniu	W trakcie nauki dzieci uczą się języka tak jak poznawania nowego, tajemniczego świata. Ich nagrodą jest to, co odkryją i nie odczuwają potrzeby poznania innych „namacalnych” rezultatów, w przeciwieństwie do swoich rodziców. Istotne jest, zatem zaproszenie

dzieci w szkołach Montessori	rodziców do zapoznania się z teorią okresów wrażliwych wg. Montessori. Są to różne etapy, w trakcie których dzieci poszukują obiektów w otoczeniu, zaspokajają swoje potrzeby nauki (np. książki piętrzące się po to aby zbadać prawo równowagi, które właśnie zgłębiają). Naturalnie, dzieci nie są w stanie samodzielnie określić swoich potrzeb nauki, ale w pewnych okresach odczuwają chęć do rozwijania pewnych umiejętności. Dlatego też, rodzice muszą nauczyć się zmienić swoje oczekiwania z „Ile nowych angielskich słówek nauczyło się moje dziecko?” lub „Czy moje dziecko poprawiło swoją wymowę?” na „W jaki sposób radzi sobie z dźwiękami i zachowaniem jakie panuje w Angielskim Pokoju?” lub „W jaki sposób moje dziecko rozwija umiejętności poznawania świata?”
------------------------------	--

Przyczyna stresu 3: Trudności w zapamiętywaniu (zaburzenia występujące u studenta i/lub blokada psychologiczna).

Rodzaj problemu: Poznawczy

 Objawy	Student często deklaruje niemożność zapamiętywania. Problemy z zapamiętaniem i przypominaniem sobie istotnych informacji i kojarzenie ich z już poznanym materiałem.
Tytuł ćwiczenia	1. Zagrajmy w domino
 Opis ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none"> Praca w parach lub grupach. Przygotuj karty z obrazkami przedstawiającymi słówka, które należy dopasować do odpowiednich słów. Połóż wszystkie karty na stole. Każda para lub grupa studentów musi utworzyć domino, kładąc kartę z obrazkiem obok karty ze słowem. Domino można wykorzystać w ćwiczeniach słownych. Nauczyciel podaje pierwsze i ostatnie słowo prawdopodobnego ciągu wyrazów. Studenci tworzą serię wyrazów stawiając obok siebie domina, które są semantycznie podobne. Ćwiczenie to rozwija wyobraźnię. Np. nauczyciel mówi, „Od wody do Szwecji, przynajmniej w 8 wyrazów”. Studenci odpowiadają: woda/szklanka/spragniony/napój/piwo/Niemcy/Szwecja. Szukanie synonimów i antonimów dla ćwiczenia przymiotników (czarny/biały), czasowników (biec/iść) oraz czynności (Zawsze jem mięso/ Jestem wegetarianką).
Tytuł ćwiczenia	2. Ciąg
 Opis ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none"> Studenci uzgadniają w grupach temat, który będą rozbudowywali o leksykalne elementy, tworząc ciąg (domino). Np. części ciała. Pierwszy student mówi: noga; Drugi dodaje: noga/ramię. Trzeci student mówi: noga/ramię/głowa itd.
Tytuł ćwiczenia	3. Ułożmy piosenkę
 Opis ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none"> Każda grupa wybiera temat piosenki i odpowiednie do tego słownictwo. Np. pory dnia (rano, popołudnie, wieczór, noc). W zależności od swojego poziomu, mogą dodać rymy lub po prostu ułożyć zdania używając poznanych struktur. W piosence rymy nie są konieczne. <p style="text-align: center;">Dla poziomu początkującego: Rano budzę się o 7 (wyrażenie czasu, czasownik i przyimek czasu). Bardziej zaawansowany poziom: Rano budzę się punktualnie o 9.</p>
Tytuł ćwiczenia	4. Mapy myśli
 Opis ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none"> Następnie, za pomocą map myśli studenci (i przy współpracy z nauczycielem) wytyczają najbardziej skoncentrowany tok nauki, po to aby uniknąć rozpraszania uwagi. Propozycje dotyczące korzystania map myśli znajdują się w: <div style="text-align: center;"> <p>Tabelce 2, Aneksy, „Przykład Mapy myśli”</p> </div>
Cel ćwiczeń	<p>Ćwiczenie1 – zapoznać się z technikami myślowych skojarzeń.</p> <p>Ćwiczenie 2 – zapoznać się z techniką tworzenia ciągów.</p> <p>Ćwiczenie 3 – muzyka wspomaga relaksację i zapamiętywanie; Uwaga: niektórzy</p>

	<p>dorośli nie chcą śpiewać, odczuwając niepewność i zażenowanie. Pisanie piosenki pomaga im w nauce wyrazów i muzyki bez uświadamiania sobie tego i przezwycięzeniu uczucia wstydu.</p> <p>Ćwiczenie 4 - Wykorzystanie map myśli pomoże studentom usystematyzować wiedzę na temat obcego języka, która u wielu osób jest wyrywkowa i dla osób mających schematyczny umysł może być źródłem dyskomfortu.</p>
Uwagi dla nauczycieli	<p>Należy przedstawić studentom 4 techniki zapamiętywania i pozwolić im wybrać tę, która jest dla nich najbardziej odpowiednia. Studenci wykażą się różnymi preferencjami.</p> <p>Ćwiczenie 1- jest także wstępnym zadaniem do skojarzeń myślowych.</p> <p>Ćwiczenie 2 – aby zapobiec stresowi na początku powinno być wykonywane z krótkimi ciągami (parę słów). Po zapoznaniu się z techniką i słownictwem, studenci mogą tworzyć dłuższe ciągi. Zadania muszą być dostosowane do umiejętności studentów.</p> <p>Ćwiczenie 3 – Nie należy zmuszać studentów do śpiewania. To przyjdzie z czasem!</p> <p>Ćwiczenia z zapamiętywania powinny być krótkie i urozmaicone. Wykonując je regularnie, studenci przyzwyczajają się do nich, zaczynają spostrzegać ich zalety i nabierać pewności siebie.</p> <p>Ćwiczenie 4 – Na początku każdego kursu, należy wyjaśnić studentom sposób tworzenia map myśli, w formie pisemnej i w postaci mentalnej.</p>
Zasady Montessori	Wybór własnej ścieżki uczenia się. Samoocena. Analiza ruchu. Nauka poprzez działanie.
Zastosowanie zasad(y) w nauczaniu dzieci w szkołach Montessori	<p>Maria Montessori nie aprobowała zmuszania dzieci do uczenia się poezji i wierszyków na pamięć, ponieważ nie odpowiadały one ich potrzebom edukacyjnym (nadal tego nie czynią). Jednak ona sama nie rozpatrywała nauki języka obcego w liceum lub na uniwersytecie. Możemy jedynie przypuszczać, iż zaaprobowałaby niektóre z technik zapamiętywania, gdyż w gruncie rzeczy pobudzają procesy myślowe odpowiadające temu typowi nauki. Jednakże nauczyciele Montessori powinni wspierać tylko te techniki zapamiętywania, które pozwalają uczniom mówić w języku obcym (nie tylko zdać test gramatyczny). Podczas śpiewu w obcym języku, dzieci nie zdają sobie sprawy, że coś zapamiętują. Podobnie, używanie obrazków do wykonywania poleceń pozwala dzieciom zapamiętać wykorzystane słownictwo, przy jednoczesnej dobrej zabawie.</p>

Przyczyna stresu 4: Potrzeba znajomości zasad gramatycznych poprzedzającej mówienie w języku docelowym.

Rodzaj problemu: Poznawczy

 Objawy	<p>Problemy z werbalną komunikacją w języku obcym, odpowiadanie w języku ojczystym na pytania postawione w języku docelowym, wyrażanie potrzeby poznania wszystkich struktur gramatycznych przed próbą mówienia w danym języku, zbyt duża ilość zadań domowych poświęcona gramatyce (nie zawsze koniecznych), odmowa spontanicznej konwersacji w języku docelowym.</p>
Tytuł ćwiczenia	1. Rozbiór gramatyczny
 Opis ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none"> • Studenci ćwiczą wcześniej poznane czasy gramatyczne. Dzielą się na grupy i wybierają swojego przedstawiciela. Nauczyciel wkłada do pudełka kartki z nazwami tychże czasów. Następnie na tablicy pisze zdanie, wstawiając czasownik w formie podstawowej (Today „to be” happy) i prosi każdego reprezentanta grupy, aby wyjął z pudełka kartkę papieru. Nauczyciel włącza stoper, a każda grupa musi ułożyć zdanie w określonym czasie z uwzględnieniem wylosowanej struktury czasowej. Kiedy czas mija, każdy z przedstawicieli grupy czyta głośno utworzone zdanie. Pozostali studenci muszą powiedzieć, czy zdanie jest poprawnie ułożone, czy nie. Jeżeli jest błędne, muszą je skorygować, podając odpowiednią regułę gramatyczną. • Zmiana szyku wyrazów. Każda grupa przepisuje z podręcznika (lub innych materiałów) na skrawek papieru jedno zdanie, a następnie tną go na kawałki (każdy dla osobnego wyrazu). Następnie wręczone są one innej grupie, która ma je ponownie złożyć w całość, jednocześnie omawiając gramatykę występującą w danym zdaniu (czasy, rodzaj, itp.). Grupa, która była autorem tego zdania może interweniować i poprawiać wszelkie błędy, natomiast nauczyciel wkracza tylko w przypadku, gdy błąd nie został spostrzeżony lub nie poprawiony. • Wykorzystując swoje zdekompletowane zdanie każda grupa przedstawia pozostałym studentom możliwości gramatycznych wariacji, jakich można dokonać na swojej konstrukcji (“Today I am happy” może zostać przekształcone w “Yesterday I was happy”).
Cel ćwiczenia	<p>Zaprezentowanie studentom, iż z prostej komunikacji, mniej męczącej niż powtarzanie reguł gramatycznych, można wywnioskować reguły gramatyczne i co więcej, nauczyć się ich.</p>
Uwagi dla nauczycieli	<p>Niniejsze ćwiczenie może być zaadaptowane do każdej struktury gramatycznej. Przykłady są bardzo proste, niemniej skutecznie demonstrują przedstawione postępowanie.</p>
Zasady Montessori	<p>Samoocena, ocenianie w grupie. Nauka przez działanie.</p>
Zastosowanie zasad(y) w nauczaniu dzieci w szkołach Montessori	<p>Dzieci nie są świadome istnienia reguł gramatycznych, nawet w swoim ojczystym języku. Kiedy zaczynają mówić w obcym języku, interesuje ich tylko dźwięk własnego głosu, wymawiającego „dziwne, nowe słowa”. Interesuje je w jaki sposób te modulacje wpływają na ludzi (jak jest to w przypadku niemowląt, gdzie nauczyły się one, iż „mama” przyciąga uwagę ich matki). Małe dzieci uczące się drugiego języka często gaworzą bez określonego celu nowe słowa, które właśnie poznały. Zanim je wypowiedzą, muszą się oswoić z ich brzmieniem. Jednak nie dotyczy to nowej gramatyki.</p>

Przyczyna stresu 5: Obawa przed popełnianiem błędów – strach przed porażką – obawa przed ocenianiem – zażenowaniem.

Rodzaj problemu: Emocjonalny	
 Objawy	Studenci unikają uczestniczenia w ćwiczeniach ze względu na obawę przed popełnieniem błędów. Bardzo często odmawiają odpowiedzi w języku obcym, tłumacząc to niedostateczną znajomością gramatyki i słownictwa. Cisi i nieśmiali, chcą ćwiczyć tylko, to co już znają.
Tytuł ćwiczenia	1. Pomóżmy sobie nawzajem
 Opis ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciel daje studentom zadanie pisemne a następnie zaznacza błędy (nie poprawiając ich). Oddzielnie notuje wszystkie błędne i poprawne formy i oddaje kartki studentom, którzy je między sobą wymieniają. • Każdy ze studentów szuka na otrzymanej kartce błędów i zgłasza je głośno oraz proponuje poprawną formę. • Nauczyciel zachowuje ciszę i słucha, jakie studenci proponują poprawki. • Kartki wracają do autorów, którzy notują zaproponowane poprawki. • Następnie nauczyciel pisze poprawne formy zdań na tablicy, a studenci nanoszą te poprawki na swoich kartkach, porównując je z tymi zaproponowanymi przez innych studentów.
Cel ćwiczenia	Powyższe ćwiczenia pokazuje studentom, iż błędy są nieuniknione, wszyscy je popełniają, co powinno eliminować wstyd wynikły z takiej sytuacji.
Uwagi dla nauczycieli	W tym ćwiczeniu nauczyciel przyjmuje rolę przywódcy i "źródła wiedzy" (podczas gdy w metodologii Montessori materiały umożliwiające samodzielne poprawianie błędów powinny tę rolę nauczyciela przejąć). Jednakże warto przeprowadzić to ćwiczenie, ponieważ dzięki niemu łatwo można wyeliminować poczucie wstydu, kreując więź solidarności pomiędzy studentami.
Zasady Montessori	Samodzielne poprawianie swoich błędów; poprawianie błędów sobie nawzajem. Nauka przez działanie.
Zastosowanie zasad(y) w nauczaniu dzieci w szkołach Montessori	Strach przed porażką jest czymś z czym ludzie muszą się mierzyć przez całe swoje życie od najwcześniejszych lat. Nawet kiedy małe dzieci używają materiałów Montessori, dzięki którym same mogą poprawiać swoje błędy, powtarzająca się niemożność wykonania zadania poprawnie może wywoływać łzy rozpacz i złości. Jednak z wyjątkiem dzieci, na które destruktywny wpływ mają rodzice z blokadami psychicznymi, małe dzieci szybko zapominają o porażkach – nie myślą o nich przez cały czas, co nie powstrzymuje ich przed ponowną próbą wykonania zadania poprawnie. Aby pomóc dzieciom w uniknięciu momentów frustracji i złości, nauczyciel Montessori uświadamia im, że błędy są nieodzownym elementem procesu uczenia się i jako takie powinny być przez uczniów zaakceptowane. Materiały dydaktyczne przygotowane z myślą o dzieciach, pomagają nauczycielowi ponieważ są dostosowane do zdolności w danym przedziale wiekowym oraz ergonomii dziecka, tj. w określonych okresach rozwoju, dziecko jest w stanie wykonywać pewne ruchy. To eliminuje stres, pojawiający się w momencie, gdy dziecko próbuje wykonać zadanie będące poza zasięgiem jego możliwości (np. wspinanie się na drzewa w wieku 3 lat) lub kiedy są one zmuszone do pracy ze zbyt trudnymi materiałami jak na ich możliwości, podobnie jak dzieje się to w tradycyjnym nauczaniu.

Przyczyna stresu 6: Presja rówieśnicza (w klasie).

Rodzaj problemu: Emocjonalny	
 Objawy	Student czuje się w klasie niepewnie, często unika zajęć lub jest cichy, nerwowy, natomiast w grupie niechętnie uczestniczy w jej zadaniach.
Tytuł ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none"> • Przełamywanie lodów: „Jak ci na imię? Na imię mi ...”
 Opis ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none"> • Klasa dzieli się na grupy. • Nauczyciel przekazuje im listę wyrazów do ćwiczenia. Przykład: Grupa 1, Grupa 2. ■ Grupa 1: Student A pisze pytanie do każdego wyrazu, np. „Jak ci na imię?” , „Ile masz lat?” ■ Student B mógłby poprawić ewentualne błędy w pisowni i gramatyce w miarę konieczności, jednak nie jest to celem tej aktywności. ■ Student C pisze na tablicy odpowiedź do każdego pytania („Nazywam się...”). ■ Student D czyta Grupie 2 te same pytania w poprawnej formie. ■ Grupa 2 udziela odpowiedzi po wspólnej naradzie wśród swoich członków. ■ Grupa 1 decyduje, czy odpowiedzi udzielone przez Grupę 2 są poprawne.
Tytuł ćwiczenia	2. Przełamywanie lodów: 2 prawdy, 1 kłamstwo!
Opis ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none"> • Studenci pracują w parach. • Każdy z nich pisze na kartce 2 prawdziwe o sobie zdania i 1 fałszywe. • Pary wymieniają między sobą kartki. • Każdy student czyta kartkę na głos i stara się odgadnąć, które ze zdań są prawdziwe, a które nie.
Tytuł ćwiczenia	3. Przełamywanie lodów: Światła, kamera, akcja! <ul style="list-style-type: none"> • Następujące ćwiczenie może być wykonywane na wszystkich poziomach i dlatego nie jest ono bardzo szczegółowo opisane. <ul style="list-style-type: none"> - napisanie i nagranie na wideo scenki dziejącej się poza klasą.
Cel ćwiczenia	<p>Ćwiczenie 1. Zapobiega ewentualnym porównaniom wśród studentów, wprowadza atmosferę rozluźnienia, pozwala im lepiej się ze sobą poznać, przyczyniają się do lepszej płynności w zadawaniu i odpowiadaniu na pytania.</p> <p>Ćwiczenie 2. Ułatwia wzajemną naukę, relaksuje studentów, pozwala im się lepiej poznać nawzajem, wspiera współdziałanie.</p> <p>Ćwiczenie 3. Pozwala bardziej nieśmiałym studentom obserwować przez jakiś czas swoich kolegów, umożliwia podjęcie decyzji kto w przyszłych projektach byłby odpowiedni w współpracy.</p>
Uwagi dla nauczycieli	<p>Ćwiczenie 1: Skuteczne podejście do zmniejszenia stresu, można to zadanie podzielić na różne zajęcia i przydzielić każdemu studentowi w zależności od jego zdolności, tak aby każdy się mógł wykazać. Studenci wybierają ten element zadania, który chcą zrobić (np. w ćwiczeniu na uzupełnianie luk, jeden wybiera część gramatyczną, inny poprawną pisownię, a trzeci ustną prezentację).</p> <p>Ćwiczenie 2: Zachęca do pracy w parach, zamiast w grupach, można wybierać pary</p>

	<p>wzajemnie się uzupełniające (np. student o lepszych umiejętnościach mówienia może pracować ze studentami lepszymi w gramatyce).</p> <p>Ćwiczenie 3: Tolerowanie nawet aspołecznych zachowań, proponując jakieś sposoby na rozwiązanie sytuacji.</p>
Zasady Montessori	Wybór czasu nauki. Nauka przez działanie. Analiza ruchu. Samodzielna nauka, nauczyciel jest obserwatorem.
Zastosowanie zasad(y) w nauczaniu dzieci w szkołach Montessori	W szkołach Montessori, dzieci uczą się współpracy oraz pomagania sobie nawzajem przy wykonywaniu ćwiczeń. Naturalnie nawet w tych szkołach można spotkać dzieci bardzo nieśmiałe lub zestresowane, co może być wynikiem problemów w domu. Takie dzieci zostawia się w spokoju przez jakiś czas, aż stopniowo same wyjdą z tej izolacji (nauczyciele Montessori przygotowują takie aktywności, aby je do tego skłonić). Może zaistnieć sytuacja, w której dwoje dzieci nie rozumie lub nie lubi się nawzajem, co może prowadzić do wzajemnego dokuczania sobie. W takich sytuacjach, nauczyciele muszą interweniować po to, aby wprowadzić atmosferę współpracy, a w ekstremalnych sytuacjach należy dzieci rozdzielić i przydzielić do innych par.

Przyczyna stresu 7: Presja wynikająca z braku czasu z uwagi na harmonogram programów.

Rodzaj problemu: Emocjonalny

 Objawy	Niektórzy studenci odczuwają stres, kiedy ćwiczenie zabiera im więcej czasu niżeli innym. Konieczność wykonania danego zadania w określonym czasie wywołuje u nich strach. W rezultacie opuszczają zajęcia lub odmawiają uczestniczenia w zadaniu.
Tytuł ćwiczenia	1. Najwyższy czas zacząć rozmawiać
 Opis ćwiczenia	<p>Na początku każdego zajęcia nauczyciel przeznaczają 5/10/15 minut na powtórzenie materiału z poprzednich zajęć. To nie powoduje u studentów niepokoju, ponieważ z reguły znają odpowiedzi. Ponadto, to ćwiczenie konsoliduje materiał poprzednio przerabiany.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciel zadaje studentom powtarzające się pytania: stopniowo czas na odpowiedź staje się coraz krótszy w miarę jak ćwiczona forma jest coraz lepiej przyswajana. To jest także przyczyną braku stresu u kursantów. Przykład: • Nauczyciel pyta studenta A (który jest Niemcem): „Czy jesteś z Niemiec?“, „Tak, jestem“. Następnie pyta studenta B (Włoch): „Czy jesteś z Włoch?“, „Tak, jestem“. To samo pytanie jest zadawane każdemu studentowi. Fakt, iż odpowiedzi są przewidywalne, oznacza że czas się skraca, a studenci nie odczuwają niepokoju. • Kiedy mechanizm udzielania odpowiedzi jest utrwalony, nauczyciel zadaje to samo pytanie, ale oczekuje innej, ustalonej odpowiedzi (np. Twierdzisz, że jesteś innej narodowości i odpowiedź dłuższym zdaniem: „Czy jesteś z Niemiec?“, „Nie, nie jestem z Niemiec, jestem z Włoch“.) • Pytanie nie powinno być zadane więcej, niżeli 3 razy aby studenci nie znudzili się samym mechanizmem pytania, ale to powinno pojawiać się na kilku kolejnych lekcjach. • W przypadku niskich poziomów (aż do A1) należy stosować zamknięte pytania, natomiast przy wyższych (A2 +), pytania otwarte.
Tytuł ćwiczenia	2. Rozmowa w sprawie o pracę – przygotuj się do niej
 Opis ćwiczenia	<p>Studenci są podzieleni na 2 grupy: szukający pracowników (A) i szukający pracy (B).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Każdy student A pisze ogłoszenie rekrutacyjne (5-10 minut). • Każdy student B wybiera jedno ogłoszenie o pracy (5 minut). • Student B ma ograniczony czas na przygotowanie CV i przygotowanie się do rozmowy kwalifikacyjnej (10 -20 minut). • Student A ma ograniczony czas na przejrzenie CV studenta B oraz przygotowanie pytań na rozmowę kwalifikacyjną (10 minut). • Rozmowa powinna trwać przez określony czas (nie dłużej niż 10 minut). • Student A ocenia zachowanie się studenta B. <p><i>Czas przydzielony na to ćwiczenie zależy od poziomu studentów.</i></p>
Cel ćwiczenia	<p>W ćwiczeniu 1, uwaga skupia się na umiejętności mówienia: w tym zadaniu, studenci muszą mówić dosyć szybko. Celem tej aktywności jest umożliwienie studentom, w "bezpiecznym" otoczeniu, w zależności od poziomu trudności tego zadania, przyswojenie umiejętności radzenia sobie z presją czasu i wykorzystaniem ograniczeń czasowych dla własnej korzyści, zamiast unikania ich.</p> <p>W ćwiczeniu 2, studenci muszą zademonstrować umiejętność czytania ze zrozumieniem, umiejętność komunikowania się i pisanie w ograniczonym czasie. Ponieważ każda z tych umiejętności otwiera drogę do następnej, studenci nie odczuwają presji spowodowanej ograniczeniami czasowymi narzuconymi przez nauczyciela.</p>

<p>Uwagi dla nauczycieli</p>	<p>Ćwiczenie 1 wymaga wstępnego, dokładnego wyjaśnienia i ćwiczenia zanim studenci odniosą z niego korzyść.</p> <p>Ćwiczenie 2 powinno obejmować tematy, zainteresowania i profesjonalne umiejętności wynikające z analizy potrzeb studentów przeprowadzonych na początku kursu. Możliwe są różne propozycje i nauczyciel może wprowadzać różnorodne tematy - wszystkie powinny uwzględniać doświadczenie, poziom kulturalny i otoczenie studentów.</p>
<p>Zasady Montessori Zastosowanie zasad(y) w nauczaniu dzieci w szkołach Montessori</p>	<p>Zamiast "Swobody w wyborze czasu nauki" lub "Kontroli błędów wbudowanych w materiały dydaktyczne", powyższe ćwiczenia są w pewnym sensie oparte na "kontrolowaniu tempa" "narzuconych materiałów" i do pewnego stopnia są nie-Montessoriańskie. Jednakże, w gruncie rzeczy są one formą "terapii", celem której jest pomoc studentom w przezwyciężeniu problemów wynikłych z presji czasu. Jako takie, ćwiczenia te oparte są na uszanowaniu indywidualności studenta, kluczowych okresów nauki oraz powtarzaniu.</p> <p>W szkole Montessori, dzieci nie odczuwają presji czasu, poświęcając cały czas (porównywalny z godzinami szkolnymi) na zadania, które chcą wykonywać. Rozwój, jakemu dzieci podlegają w "okresach wrażliwych" powoduje iż naturalnie szukają właściwych materiałów do nauki, w otoczeniu i wystarczająco odpowiednim do tego czasie. Nauczyciele muszą jedynie uszanować ich poszukiwania i zachęcić je do nich. Od czasu, do czasu, dzieci mogą odczuwać frustrację spowodowaną presją czasu: np. nie skończyli rysunku, a nadszedł czas powrotu do domu. Jednakże nie występuje u nich element wstydu (tak jak u dorosłych) z powodu nie dokończenia jakiegoś zadania. W przypadku dorosłych, niedopilnowanie terminu, jest oceniane przez pozostałe osoby lub szefa, jako niemożność wywiązania się ze zobowiązań. W przypadku dzieci w szkole Montessori, pojęcie nieprzekraczalnego terminu nie istnieje, ponieważ one takowych sobie nie ustalają, w związku z czym istnieje większa elastyczność w wykonaniu zadań.</p>

Przyczyna stresu 8: Poczucie lojalności wobec języka ojczystego i kultury.

Rodzaj problemu: Emocjonalny

 <p>Objawy</p>	<p>Studenci przejawiają niskie zainteresowanie językiem obcym i jego kulturą. Mogą żartować z tych studentów, którzy chcą mówić nieomal tak jak obcokrajowcy. Język obcy służy im do robienia dowcipów oraz mówienia o zagadnieniach odnoszących się do ich własnej kultury.</p>
<p>Tytuł ćwiczenia</p>	<p>1.,2. Kulturowy most</p>
 <p>Opis ćwiczenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciel może poprosić studentów, aby przygotowali przewodnik kulturalno/turystyczny przedstawiający najbardziej interesujące aspekty stolicy, znanego miasta lub okolicy w kraju, gdzie mówi się w języku przez nich studiowanym. Przewodnik przygotowany jest w ich <i>rodzimym języku</i>, znanym także nauczycielowi. • Następnie nauczyciel prosi studentów o przygotowanie krótkiej notatki (dla niskiego poziomu) lub turystyczno/kulturalnego przewodnika (dla wyższego poziomu) na temat najbardziej interesujących aspektów ich własnego kraju w <i>języku obcym</i>.
<p>Tytuł ćwiczenia</p>	<p>3. Okiem turysty obcokrajowca.</p>
 <p>Opis ćwiczenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Studenci pracują w grupach, przygotowując notatkę na temat najbardziej i najmniej interesujących aspektów kultury, której się uczą. To ćwiczenie może być urozmaicone, gdzie część studentów występuje jako przedstawiciele poznawanej kultury, podczas gdy pozostali grają rolę osób z ich własnej rodzimej kultury. Każda grupa ma za zadanie bronić swojej własnej kultury. Studenci wymieniają między sobą notatki i pomysły.
<p>Cel ćwiczenia</p>	<p>Porównanie kultur. Powyższe ćwiczenia odwołują się do emocji studentów, uświadamiając im, iż częściowo ich opór w poznawaniu obcej kultury pochodzi z ich własnej niechęci do identyfikowania się z obcą kulturą. Ta aktywność pozwala im na znalezienie wspólnych elementów w obu kulturach, przez co "inna" wydaje się mniej obca i odległa. Kultury odrębnych krajów składają się ze wspólnych elementów, jednak sposób w jaki są ze sobą zespolone sprawia iż są tak różne. Porównanie kultur, podobnie jak i świadomość, że istnieją między nimi podstawowe podobieństwa, może wywołać silniejsze (pozytywne) emocjonalne nastawienie do nauki języka obcego we wszystkich jego aspektach.</p>
<p>Uwagi dla nauczycieli</p>	<p>W ćwiczeniu 3, przy formowaniu grup należy zwrócić uwagę na to, o czym wspomniano w przyczynie stresu 6, aktywności 1. Notatki dla nauczycieli.</p>
<p>Zasady Montessori</p>	<p>Odpowiednie otoczenie. Istotne okresy w nauce. Nauczyciel jako obserwator, nie wykładowca. Nauka przez działanie.</p>
<p>Zastosowanie zasad(y) w nauczaniu dzieci w szkołach Montessori</p>	<p>Dzieci zauważają odmienne zachowanie różnych ludzi, jednak nie utożsamiają tych różnic z inną klasą lub konkretnymi kulturami. Jednak dzieci mają świadomość pewnych zjawisk: np. niedźwiedzie i pszczoły tworzą "społeczności", gdzie każda z nich zjada podobne, lecz odmienne produkty owocowe (jagody, nektar jagodowy) oraz ma podobne, lecz różne siedlisko (jaskinia, w przeciwieństwie do ula). To oznacza, iż małe dzieci mogłyby, przy właściwej zachęcie, zaklasyfikować kultury. Dlatego też, na zajęciach z języków obcych w szkole Montessori, małe dzieci uczą się z filmów przedstawiających kulturę w innych krajach, iż ludzie także tworzą społeczności, które są zarówno podobne jak i odmienne. Różnice te mogą przejawiać się w jedzeniu, języku,</p>

	domach, zabawie, pracy, dyscyplinie i karze, życiu szkolnym, itd. Są to podobieństwa, które są podstawą międzynarodowej solidarności. Różnice, natomiast, pobudzają ciekawość w stosunku do innych społeczności, a także zachęcają do poznania i mówienia ich językiem.
--	---

Przyczyna stresu 9: Postępowanie się językiem docelowym – unikanie dosłownego tłumaczenia z języka ojczystego na obcy.

Rodzaj problemu: Poznawczy

 <p>Objawy</p>	<p>Odpowiadając na pytania nauczyciela, studenci mówią w swoim rodzimym języku, aniżeli obcym. Mają trudności w przestawieniu się na inny kod językowy. W grupach jednojęzycznych, pracując w grupach lub parach, używają swojego języka zamiast obcego.</p>
<p>Tytuł ćwiczenia</p>	<p>1. Mów lub płac.</p>
<p>Opis ćwiczenia</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciel przechodzi do miejsca w sali, które określa jako "strefa komunikacji", wyjaśniając iż tylko w tym miejscu dozwolony jest język rodzimy. W momencie, gdy on/ona opuści to miejsce, sala lekcyjna staje się częścią kultury języka obcego, gdzie tylko taki język jest dozwolony. Jeżeli studenci chcą coś powiedzieć, najpierw muszą poprosić nauczyciela w języku obcym, aby ten przeszedł do "strefy komunikacji" (patrz: Rozdział 3: "Wyznaczenie strefy komunikacji w języku rodzimym). • W swoich grupach, studenci kolejno odgrywają rolę Obserwatora, który ma do dyspozycji kartkę papieru z imionami studentów, jedno po drugim. W trakcie zajęć studenci muszą MÓWIĆ TYLKO w języku obcym (z wyjątkiem sytuacji, w której nauczyciel znajduje się w Strefie Komunikacji) lub MUSZĄ PŁACIĆ jakąś ustaloną przez grupę kwotę za każde zdanie w języku rodzimym. Po każdej lekcji, Obserwator liczy takie właśnie naruszenia regulaminu, zbiera pieniądze i oddaje je nauczycielowi, który wydaje je na słodczyce typowe dla kultury studiowanego języka i częstuje nimi grupę na kolejnych zajęciach.
<p>Tytuł ćwiczenia</p>	<p>2. Opowiedz mi bajkę.</p>
<p>Opis ćwiczenia</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciel prosi studentów, aby podali tytuł swojej ulubionej bajki z dzieciństwa. Grupa wybiera 3 bajki najbardziej odzwierciedlające preferencje studentów. Następnie, nauczyciel przynosi na zajęcia wideo z jedną z 3 bajek, nagranych w obcym języku (bez napisów). Np. jeżeli studenci z Polski, Węgier lub Włoch uczący się języka greckiego wybiorą bajkę pt. "Księżniczka Żaba", nauczyciel powinien znaleźć wersję w języku greckim, ale bez napisów w tym języku. • W klasie, nauczyciel odtwarza to wideo kilkakrotnie, pytając studentów, czy zanotowali coś, co różni tę wersję filmu od tej bajki, którą pamiętają. Sala powinna być przyciemniona, tak aby ułatwić studentom podróż do dzieciństwa. Przed włączeniem światła, nauczyciel poprosi ich o powtórzenie kluczowych wyrażenia (w ciemności studenci czują się pewniej). Np. z bajki "Trzy Małe Świnki", wyrażenie, "Kto się boi wielkiego, złego wilka?" lub "W takim razie, dmuchnę tak mocno, że zdmuchnę twój dom!". Te dwa zdania powinny być mocno zaakcentowane, tak jakby publicznością były dzieci. • Następnie odbywa się dyskusja, podczas której nauczyciel znajduje się w Strefie Komunikacji, uświadamiając kursantom, że pomiędzy kulturami (ich rodzimą i obcą) istnieją różnice, ale też i podobieństwa. Ponadto, studenci powinni sobie uświadomić, iż te różnice mogą podsunąć przydatne w życiu przecucia. To zadanie powinno zredukować uczucie dystansu w stosunku do społeczności w innej kulturze. Studenci na poziomie średniozaawansowanym mogą przygotować w grupach swoją własną wersję bajki i wybrać swojego przedstawiciela, który ją przeczyta na głos.
<p>Tytuł ćwiczenia</p>	<p>3. Wideo reklamowe (TV spoty i reklamy).</p>

 <p>Opis ćwiczenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nie informując studentów czego będą słuchać, nauczyciel puszcza reklamę (bez obrazu) i prosi ich, aby odgadli czego ona dotyczy: wiadomość, reklamowany produkt, wyrażenie idiomatyczne, lokalizacja, itd. • Następnie studenci oglądają ten sam film, gdzie fragmenty są co chwilę zatrzymywane, a studenci przewidują co nastąpi za chwilę. Kursanci na niższym poziomie mogą opisywać występujące w nim osoby, kolory i przedmioty. • Studenci pracują w parach: jeden z nich opisuje to, co widzi na ekranie (dźwięk jest wyłączony), podczas gdy drugi student zwrócony plecami do ekranu stara się odgadnąć opisywany produkt. Na wyższych poziomach można używać dokładniejszych opisów. • Nauczyciel odtwarza cały film. • Studenci pracują w grupach i wybierają produkt oraz przygotowują reklamę występując jako aktorzy. Dla niższych poziomów wystarczy przygotowanie sloganu, który przewodniczący grupy zrelacjonuje całej klasie.
<p>Cel ćwiczenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ćwiczenie 1: nauczyć studentów szybkiego tłumaczenia zwrotu lub wyrazu z ich ojczystego języka na język obcy. • Ćwiczenie 2: znajomość tekstu w języku ojczystym ułatwia zrozumienie i w konsekwencji ustną prezentację w obcym języku, jako że treść jest powszechnie znana. • Ćwiczenie 3: język reklamy pokazuje jak jest współcześnie wykorzystywany, jest mniej formalny, zawiera wyrażenia idiomatyczne i skróty pozwalające studentowi bardziej zintegrować się z językiem przy wykorzystaniu zaledwie paru słów, co przyczynia się do nabierania większej pewności siebie przez kursanta i poprawy komunikacji (np. ASAP - Tak szybko jak to możliwe, itd.). Ponadto to ćwiczenie ułatwia porównywanie z językiem ojczystym i własną kulturą, wspomagając eliminowanie stresu nr 8.
<p>Uwagi dla nauczycieli</p>	<p>Studenci wykazują naturalny strach powodowany koniecznością "porzucenia" swojego kodu językowego i nawyków kulturowych.</p> <p>Ćwiczenie 1: zmusza ich do "zanurzenia" się w języku obcym.</p> <p>Ćwiczenie 2 i 3: ukazują, że rodzime nawyki kulturowe studentów są częściowo podobne do tych w kulturze języka obcego, w związku z czym kultura ta jest odmienna, ale nie "obca".</p> <p>Długość filmu powinna być dopasowana do poziomu studentów: na niższym poziomie nie powinna ona przekraczać 3 minut, natomiast na wyższym - może być to 10-minutowe wideo. W przypadku ćwiczenia 3, dla studentów na niższym poziomie, nauczyciel powinien wybrać spoty telewizyjne, które są bardziej wizualne, z niewielką ilością dialogu.</p>
<p>Zasady Montessori</p>	<p>Swoboda wyboru czasu nauki. Istotne okresy w nauczaniu. Kontrola błędów wbudowana w materiał dydaktyczny.</p>
<p>Zastosowanie zasad(y) w nauczaniu dzieci w szkołach Montessori</p>	<p>W szkołach Montessori także można spotkać niechętnych uczniów, jednakże nie jest to odbierane jako problem. Jeżeli uczeń nie potrafi odpowiedzieć na pytanie w obcym języku, nauczyciel go do tego nie zmusza. Każde dziecko potrzebuje konkretnego czasu w którym przyswoi sobie poznany materiał, zanim będzie w stanie go zaprezentować. Jednakże, kiedy przebywają w sali w której mówi się w języku obcym, nie wolno im używać języka ojczystego. W związku z tym, jeżeli nie porozumiewają się nim, mogą się nie komunikować, tylko słuchać i obserwować pozostałych uczniów.</p>

Przyczyna stresu 10: Brak poczucia pewności siebie.

Rodzaj problemu: Poznawczy	
 Objawy	Studenci niechętnie mówią lub nawet odmawiają rozmowy w obcym języku, twierdząc, że nie potrafią tego zrobić poprawnie.
Tytuł ćwiczenia	1. Rozmowa z osobą mówiącą w języku obcym.
 Opis ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none"> • Studenci muszą przeprowadzić rozmowę z turystą lub osobą mówiącą w języku obcym oraz zarejestrować to na filmie. • Studenci pracują w grupach i przygotowują pytania do wywiadu. Przykładowe pytanie: "Dzień dobry, uczymy się Twojego języka. Jak Ci na imię? Skąd jesteś?" Przykładowe pytanie na poziomie A2: "Przepraszam, mamy 3 pytania do szkolnego projektu. W porządku? Czy podoba Ci się nasze miasto? Czy bardzo różni się od miast w Twoim kraju? Jakie jest, Twoim zdaniem, najbardziej interesujące miejsce w tym mieście? Dziękuję bardzo. Do widzenia." • Jeden ze studentów zadaje pytania, podczas gdy inny rejestruje, a trzeci trzyma mikrofon. Nerwowi studenci mogą po prostu odczytać pytania z kartki. Następnie studenci wgrzywają nagrany film na klasowy kanał YouTube (patrz: Rozdział 3), tak aby reszta klasy mogła go obejrzeć. Można nagrać parę filmów, pokazać na zajęciach, tak aby nauczyciel mógł je przeanalizować.
Cel ćwiczenia	<p>Powodem wszystkich przyczyn stresu wymienionych do tej pory jest brak poczucia pewności siebie. To ćwiczenie pokazuje studentom, że mogą komunikować się i porozumiewać w języku obcym, nawet jeżeli popełniają błędy, ponieważ zostaną zrozumiani. Co więcej, turysta z którym prowadzą rozmowę zazwyczaj chwali ich za znajomość jego języka. Tak więc, nie jest to tylko "nauka poprzez działanie", ale także "pokonywanie własnego strachu przez działanie."</p> <p>Ponadto, dzięki tej aktywności mamy do czynienia ze wspólną nauką, aby wykonać zadanie. W pewnym sensie, jest to terapia dla braku pewności siebie. Grupowa praca, której celem jest przeprowadzenie badania (nie uzyskanie oceny) przełamuje więź pomiędzy wykonaniem a oceną, co w tradycyjnym nauczaniu wywołuje strach przed popełnieniem błędów podczas spontanicznego używania języka obcego, a w konsekwencji niedoceniań swoich własnych umiejętności. Poza tym, zadanie do wykonania jest rzeczywiście motywujące, ponieważ odnosi się do prawdziwych sytuacji, skupiając się na treści (nie formie) i wymaga komunikacyjnego rozwiązania na konkretne pytanie.</p>
Uwagi dla nauczycieli	<p>Jest to jedno z najbardziej skutecznych ćwiczeń skłaniające studentów do przełamania własnej niechęci do mówienia w języku obcym, strachu przed popełnieniem błędów oraz braku pewności siebie. Jest ono do tego stopnia skuteczne, iż Komisja Europejska sfinansowała projekt ("Picture"/"Film") promujący je w szkołach Unii Europejskiej http://www.worldenough.net/picture/ http://www.worldenough.net/picture/sample1/How to Interview/How to Interview.htm</p> <p>Analizując filmy przygotowane przez studentów, nauczyciel wyraża pozytywną opinię za każdy pojedynczy przykład sukcesu w komunikacji, co zwiększa ich poczucie pewności siebie.</p> <p>Brak pewności siebie pokazuje strach, nie związany z nauczycielem lub innymi studentami, a także głębszą psychologiczną potrzebę akceptacji i uznania. Nauczyciel nie powinien używać ćwiczeń, w których kursanci współzawodniczą między sobą. Dlatego też, filmy zarejestrowane przez studentów nie powinny być przez niego porównywane.</p>
Zasady	Nauczyciel jest obserwatorem, nie wykładowcą. (Samo)uczenie się. Swoboda wyboru czasu

Montessori	nauki. Istotne okresy nauki. Nauka poprzez działanie.
Zastosowanie zasad(y) w nauczaniu dzieci w szkołach Montessori	Nieśmiałe lub niepewne dzieci powinny być zachęcane poprzez wskazywanie im, co mogą zrobić dobrze i obserwowanie ich w trakcie wykonywania zadania. W szkole Montessori, dzieci mają swobodę w przemieszczaniu się w otoczeniu, w poszukiwaniu materiałów do nauki, których potrzebują i z którymi sobie poradzą. Takie podejście sprawia, iż są one przez cały czas świadome tego, co będą w stanie zrobić.

2.5 Wnioski

Należy zwrócić uwagę na kwestię przyswajania "trudnych" struktur gramatycznych oraz leksykalnych elementów: pomimo iż dzieci uczące się przy pomocy metodologii Montessori nie mają rygorystycznego programu nauczania, uczą się lepiej i szybciej, aniżeli przeciętni uczniowie, w przypadku których nie stosuje się tej metody. Kiedy mówią i piszą w języku docelowym popełniają mniej "błędów", a także są bardziej kreatywni w wypowiedziach. To samo zjawisko występuje, kiedy porównamy czytanie i matematykę. Dzieci uczęszczające do przedszkola i szkoły Montessori, w porównaniu z dziećmi z innych szkół, radzą sobie znacznie lepiej, ponieważ pozwolono im "chcieć" się uczyć.

Podsumowując, metoda Montessori powinna wyeliminować stres w nauczaniu osób dorosłych, jako że umożliwia im odnalezienie swojej własnej drogi i tempa, co ma psychologiczne uzasadnienia, a także motywując studentów do własnej pracy, minimalizuje rolę nauczyciela.

ROZDZIAŁ 3

JAK PRZYGOTOWAĆ LEKCJĘ JĘZYKA OBCEGO DLA DOROSŁYCH KURSANTÓW W OPARCIU O METODOLOGIĘ MONTESSORI

3.1 Wprowadzenie do metodologii Montessori w pełni zaadaptowanej do kursu języka obcego dla osób dorosłych.

Maria Montessori słusznie zauważyła, iż problemy "dyscyplinarne" stwarzane przez dzieci w typowym szkolnym otoczeniu i bardzo często w środowisku domowym, były spowodowane, lub w każdym razie, podsycane, przez represyjny charakter tego typu otoczenia.

Jednakże, w przypadku gdy otoczenie stworzone przez nauczycieli ma charakter przymusu (narzucone programy, harmonogramy, z góry ustalone kryteria egzaminacyjne, itd., gdzie stosuje się kary za nie stosowanie się do wymogów), dzieje się tak, ponieważ sami stykają się z ograniczeniami administracyjnymi i psychologicznymi, przez co sami stają się ofiarami przymusu.

Pierwszym zadaniem dla przyszłego nauczyciela Montessori staje się, zatem **samo-wyzwolenie**. Nauczyciele muszą znaleźć w sobie odwagę kwestionowania i eliminowania ograniczeń. Kiedy już mogą w pełni stosować metodologię Montessori, postrzegają iż bardzo niewiele z 10 poprzednio omówionych przyczyn stresu, powraca. Jeżeli ponownie się pojawią, to będzie to sporadyczny przypadek, wynikający ze specyficznych, chwilowych sytuacji (nie będą to problemy natury strukturalnej). Nauczanie i uczenie się stanie się przyjemnością dla wszystkich osób w nich uczestniczących.

Niektórym nauczycielom, którzy muszą pracować w tradycyjnych instytucjach edukacyjnych gdzie ich studenci nie zawsze mogą wykonać wszystkie zadania, mogą potraktować przedstawione poniżej przykłady lekcji jako abstrakcyjne. Np. w przypadku niektórych ćwiczeń konieczne jest korzystanie z Internetu, a nie wszyscy studenci mają do niego dostęp w domu. Inne zadania wymagają pracy w grupach, gdzie (w miarę możliwości) uczestnicy słuchają video na jednym ze Smartphonów.

Jednak celem tego rozdziału jest zaprezentowanie jak nauka języka obcego inspirowana metodologią Montessori mogłaby wyglądać w sprzyjających warunkach, tak aby zapoznający się z nim nauczyciele nabrali wyobrażenia czym jest nauczanie zgodnie z tą metodą. Mogą one zredukować zadania do wersji porównywalnych z tymi obowiązującymi w instytucji edukacyjnej, w której pracują oraz możliwości swoich studentów.

Krótko mówiąc, podczas gdy Rozdział 2 dostarcza informacji o praktycznym zastosowaniu zasad Montessori, które nauczyciele mogą z powodzeniem stosować na swoich zajęciach, Rozdział 3 poszerza ich horyzonty, wskazując drogę do, miejmy nadzieję, pełnego wykorzystania tej metodologii. W kolejnych "modelowych" lekcjach, nauczyciele mogą znaleźć parę ćwiczeń, znanych i stosowanych już od jakiegoś czasu. Nowość tkwi w zastosowaniu tych ćwiczeń. Oznacza to, iż nauczyciele mogą dowolnie je dopracowywać w zależności od specyficznego charakteru różnych języków i poziomu studentów.

3.2 Cztery przykłady wykorzystania metody Montessori w nauczaniu języka obcego osób dorosłych - przykłady lekcji.

Następujące przykłady "Modelowych Lekcji" pokazują w jaki sposób zasady Montessori można zastosować w nauczaniu osób dorosłych.

W przypadku lekcji przedstawiających przykładowy kurs języka angielskiego zaczęliśmy od następujących informacji.

Grupa Docelowa

Grupa składa się z 25 pracowników firmy importująco-eksportującej. Zapracowani, zmuszeni do łączenia obowiązków służbowych z życiem rodzinnym, oczekują natychmiastowych efektów w postaci umiejętności językowych w obcym języku jako nagrody za poświęcony czas i pieniądze na kursie językowym.

Poziom językowy

Początkujący i poziom podstawowy. **Uwaga:** *niektóre ćwiczenia można wykorzystać na wyższym poziomie.*

Struktura proponowanych ćwiczeń

Ćwiczenia: zaprezentowano 4 szczegółowo opracowane przykłady lekcji, krok po kroku - ze wskazaniem roli nauczyciela, uwag i metodycznych wyjaśnień. Główną zasadą jest to, iż nauka nie ogranicza się tylko i wyłącznie do uczęszczania na zajęcia, ale przede wszystkim uczenia się pomiędzy poszczególnymi zajęciami, korzystając z materiałów otrzymanych od nauczyciela.

Cele proponowanych ćwiczeń

Niniejsze cele mogą wydawać się zdecydowanie zbyt zaawansowane dla początkujących studentów. W praktyce są one znacznie łatwiejsze aniżeli normalne zadania na kursach odbywających się w oparciu o opisy gramatyczne.

- Kurs ma spełnić dwa główne zadania:
  - zademonstrować studentom, że dysponując odpowiednimi materiałami *mogą* nauczyć się języka samodzielnie;
  - pokazać studentom, iż nauka języka wiąże się z poznawaniem kultury danego kraju, co w rezultacie czyni przyswajanie języka łatwiejszym i bardziej przyjemnym.
- Cele podrzędne:
  - uświadomić studentom,
    - że zetkną się z sytuacją, w której będą kontaktowali się z ludźmi mówiącymi językiem którego się uczą oraz to, iż powinni uczestniczyć w, przykładowo, przedsięwzięciach organizowanych przez właściwe instytucje kulturalne;
    - że aspekty kulturowe i behawioralne związane z poznawaniem obcego języka mają ogromny udział w budowaniu wzajemnego zrozumienia, podobnie jak (a może i w większym stopniu) poprawność leksykalna i gramatyczna. W sytuacjach zbliżonych do prawdziwych oraz poprzez osobiste doświadczenie studenci mogą

obserwować w jaki sposób ich zachowanie uwzględniające elementy kultury wpływa pozytywnie na wzrost empatii lub jej spadek;

- konieczność przełamywania stereotypów na temat innych nacji i samego języka jakim się posługują, a także zrozumienia że każdy język w gruncie rzeczy należy do rodziny językowej. Językiem angielskim posługują się: Brytyjczycy, Amerykanie, Australijczycy, Hindusi, Jamajczycy, itd. W przypadku francuskiego mamy do czynienia z odmianami: metropolitarną, afrykańską, belgijską, quebecką, szwajcarską, martynikańską, itd.

a także umożliwić studentom:

- porównanie swoich własnych wartości kulturowych z tymi reprezentowanymi przez rodzimych użytkowników języka oraz przyswojenie sobie pewnych aspektów kultury, nieodłącznych przy nauce języka obcego;
- odkrywania prawidłowości w napotkanych formach językowych i tworzenia własnych zasad gramatycznych, modyfikując je w miarę poznawania nowych form językowych zaprzeczających utworzonym przez studentów reguł.

Przed rozpoczęciem:

Dotyczy korzystania przez studentów z ich rodzimego języka lub lingua franca.

Kurs języka nie musi być prowadzony przez rodzimego użytkownika danego języka, ale przez wysoko wykwalifikowanego nauczyciela, który prawie przez cały czas trwania kursu będzie rozmawiał ze studentami w tym języku.

Początkowo nie będzie on/ona zmuszać słuchaczy do używania tylko i wyłącznie języka obcego, jak że czasami język ojczysty lub lingua franca są konieczne, np. przy wyjaśnianiu zasad korzystania z materiałów oraz sprawdzaniu, czy studenci rzeczywiście uważają to za motywujące. W takim przypadku doskonałe zrozumienie (nie przybliżone) jest konieczne.

Poniżej przedstawiamy propozycje korzystania z języka ojczystego studentów lub lingua franca w trakcie kursu.

"Należy ustanowić Kącik Języka Ojczystego (lub Kącik Lingua Franca), który od tej pory będzie nazywany "*Strefą Komunikacji*"

To ćwiczenie można przeprowadzić tylko w przypadku gdy nauczyciel posługuje się językiem ojczystym swoich studentów lub lingua franca.

Kiedy zachodzi konieczność użycia języka ojczystego studentów (lub lingua franca) przez nauczyciela lub studentów, zawsze korzystają oni ze *Strefy Komunikacji*, natomiast reszta sali traktowana jest jako miejsce, gdzie konwersacja odbywa się wyłącznie w języku obcym.

W miarę potrzeby i na prośbę studentów, nauczyciel może udać się do *Strefy Komunikacji*, niemniej w momencie gdy wraca do sali, wszyscy zaczynają ponownie mówić w języku obcym.

Przykład: Jeżeli grupa składa się z Węgrów uczących się języka włoskiego, w momencie przekroczenia progu sali, przestają używać własnego języka ponieważ znaleźli się w tej części świata, gdzie mówi się po włosku. Jeżeli chcą przekazać jakąś informację swojemu nauczycielowi po węgiersku lub w lingua franca, mogą się do niego/niej zwrócić w następujący sposób:

“ *Può andare nell’angolo?* (Proszę przejść do *Strefy Komunikacji*)”. Ponadto, gdy nauczyciel pragnie wyjaśnić coś w języku ojczystym, aby uniknąć ewentualnych nieporozumień, korzysta z tego miejsca.

PRZYKŁADOWA LEKCJA 1

Przygotuj salę do zajęć. Na ścianach umieść plakaty, z których studenci będą korzystali podczas zajęć, następnie przygotuj komputer oraz wideo projektor (jeżeli jest dostępny) do wyświetlania wideo będących częścią lekcji. Na stołach zostaną rozłożone materiały potrzebne studentom do pracy w grupach. Wszystkie te czynności powinny zostać przeprowadzone przed lekcją lub, jeśli jest to niemożliwe, w trakcie pierwszych minut zajęć, przy pomocy chętnych studentów.

Plakaty

Na jednej ścianie, wisi plakat z ogromnym napisem w języku docelowym (lub jak w tym przypadku, po angielsku), *Reguły Wyjaśniające*:

- "Słucham? Nie rozumiem."
- "Czy mógłbyś to powtórzyć?"
- "Co to znaczy?"
- "Jaki jest odpowiednik tego słowa w .....(języku ojczystym studenta)?"
- "Rozumiem, dziękuję.", itd.

Na drugiej ścianie wisi plakat z dużym napisem, *Prośby Klasowe*:

- "Przepraszam",
- "Proszę pójść do *Strefy Komunikacyjnej*",
- "Czy możesz mówić wolniej?"
- "Proszę to powtórzyć."
- "Czy możemy mieć więcej czasu?"
- "Czy mogę udać się do toalety?", itd.

Jako, że jest to grupa początkująca, plakaty zostały przygotowane przez nauczyciela, tylko uwzględniając podstawowe wskazówki. Następnie nauczyciel prosi studentów o podanie w swoim ojczystym języku lub lingua franca zwrotów i zdań do zastosowania w klasie, które on potem tłumaczy. W miarę postępu czynionego przez studentów, plakaty są przez nich uaktualniane. Przykład: "A teraz skoro wiecie, co znaczy słowo ..... , kto umieści je na odpowiednim plakacie?"

Reguły przedstawione na plakatach powinny być zanotowane fonetycznie, przy pomocy ojczystego języka studentów lub lingua franca, po to aby wytworzyć fonemiczne przybliżenie lub wykorzystując transkrypcję IPA. Na pierwszych zajęciach nauczyciel nie poprosi studentów, aby używali języka docelowego spontanicznie, ale może skłonić ich do stosowania, od czasu do czasu, powyższych zwrotów, który nauczyli się na pamięć. Niemniej, pierwsze tygodnie kursu poświęcone są na dostarczanie studentom informacji, nie na produkcję, w związku z czym doskonała wymowa nie jest konieczna.

Na frontowej ścianie (nawet częściowo zasłaniając tablicę), wiszą plakaty miast i słynnych miejsc związanych z kulturą języka docelowego, o wspólnym tytule, "*Słynne miejsca w ....*".

Plakaty wprowadzą egzotyczny nastrój do klasy, która stanie się elementem kultury docelowego języka. Co więcej, studenci mogą nabrać ochoty na odwiedzenie tych miejsc, a z braku możliwości podróżowania, dowiedzieć się więcej na temat kultury danego obszaru językowego. Plakaty powinny być tak dobrane, aby uwzględniały w mieście studentów obecność osób z danego obszaru językowego. Przykładowo, jeżeli w mieście przebywa duża grupa Hindusów mówiących po angielsku, plakaty powinny przedstawiać miejsca i wydarzenia w Indii, gdzie w większości mówi się po angielsku.

Po kolejnych czterech lekcjach, nauczyciel może poprosić studentów o wybranie z szeregu przygotowanych plakatów, tego, który przedstawia inną społeczność kulturalną i językową. W ten sposób, plakaty widoczne na frontowej ścianie przez około 2 tygodni, przypominają studentom, że są oni w obrębie nowej kultury i powinni mówić i postępować zgodnie z normami w niej panującymi.

Ćwiczenie ciszy trwające 1 minutę:

Nauczyciel przedstawia się w języku docelowym podając studentom słowa konieczne do tego, aby mogli zrobić to samo. Po zakończeniu ćwiczenia, kiedy studenci powtórzyli procedurę, nauczyciel udaje się do **Strefy Komunikacji** i przy pomocy języka ojczystego studentów lub lingua franca, wyjaśnia konwencję działania tego miejsca. Po opuszczeniu miejsca wraca do języka angielskiego.

W obrębie **Strefy Komunikacji** nauczyciel wyjaśnia studentom iż na początku każdej lekcji przez 1 minutę będą musieli zachować ciszę. Sugeruje on/ona iż powinni potraktować tę chwilę jako moment oddzielający ich pracę i codzienne obowiązki od świata w którym panuje język angielski i do którego zaraz wkroczą. Nauczyciel opuszcza **Strefę Komunikacji** i łagodnym głosem oznajmia początek minuty ciszy. Pomocna może się w takiej sytuacji okazać 1-minutowa melodia - na przyszłych zajęciach znajoma melodia będzie sygnałem początku ciszy i zaprzestania wykonywania czynności.

Rola Nauczyciela: uspokaja grupę i pomaga jej wejść w świat nowej kultury. Jeżeli studenci stają zbyt hałaśliwi należy wykorzystać ćwiczenie ciszy, nawet w trakcie zajęć, puszczając tę samą muzykę, którą utożsamiają oni ze spokojem i relaksacją.

30 minut na uformowanie roboczych grup:

- Studenci są podzieleni na robocze grupy, z których każda wybiera swojego przedstawiciela. Uczestnicy mogą dobrać się w zespoły na zasadzie podobieństw lub sympatii. W przypadku jakichkolwiek trudności z ich utworzeniem, nauczyciel pomaga to zrobić, wykorzystując listę z imionami.
- Studenci przedstawiają swojego lidera reszcie klasy.
- Grupy te zostają utworzone na początku kursu i pozostają w niezmiennym składzie do jego zakończenia.
- Następnie nauczyciel prosi studentów, aby używali imion jak najbardziej zbliżonych do języka

docelowego (nauczyciel może je zasugerować).

Wszystko to odbywa się w języku docelowym, jednak gdy zaistnieje taka konieczność, nauczyciel korzysta ze **Strefy Komunikacji**, aby wszystko dokładnie wyjaśnić - po czym powraca do klasy i kontynuuje zajęcia w języku docelowym.

Rola Nauczyciela: Należy studentom pozwolić na samodzielne stworzenie grup i pomagać im tylko w sytuacjach problematycznych. Należy także pamiętać, że małe grupy umożliwiają wszystkim uczestnikom aktywne uczestniczenie we wszystkich przydzielonych lub wybranych zadaniach, nawet przy małej ilości czasu.

30 minut na wyjaśnienie i przećwiczenie zwrotów na plakatach:

Cała aktywność może odbywać się w języku docelowym, przy czym nauczyciel może wyjaśnić znaczenie reguł z plakatów demonstrując przy pomocy gestów, co znaczy każde z wyrażeń na plakatach: *Reguły Wyjaśniające*, *Prośby Klasowe* oraz *"Słynne miejsca w ...."*. W trakcie demonstrowania dialogu, nauczyciel odgrywa dwie role: swoją i ucznia. Oto przykładowy dialog:

- Nauczyciel mówi parę słów, ostatnie są celowo wypowiedziane w sposób niezrozumiały dla studentów. Np. trzymając telefon komórkowy i wskazując na niego, mówi: "To jest obudowa".
- Następnie odgrywa rolę studenta, który zdziwiony przerywa mu, prosząc o wyjaśnienie: "Przepraszam ! Czy może Pan to powtórzyć? Nie rozumiem słowa "obudowa" (housing).
- Nauczyciel wraca do swojej roli prowadzącego i mówi: "To jest dom (rysując go na tablicy), a to jest obudowa telefonu komórkowego", (dotykając obudowy telefonu).
- Na koniec, nauczyciel wraca do roli studenta i z zadowoleniem odpowiada, "Dziękuję".

Nauczyciel zachęca studentów do powtórzenia całej procedury. W przypadku *Prośb Klasowych* powinno się przeprowadzić taki sam dialog.

Rola Nauczyciela: Należy demonstrować znaczenie wyrażeń w sposób bardzo wyrazisty, tak aby sprzyjało to lepszemu ich zapamiętaniu.

W trakcie początkowych zajęć należy zadbać o to, aby każdy ze studentów miał możliwość przerywania nauczycielowi, kierując do niego zapytania i prośby używając wyżej wspomnianych zwrotów.

Należy powtarzać scenki z dialogami przez kilka kolejnych lekcji, tak aby studenci czuli się na tyle pewnie aby stosować te zwroty spontanicznie.

14 minut na obejrzenie video

Celem tego ćwiczenia nie jest dogłębne zrozumienie materiału filmowego, ale raczej pobieżne zapoznanie się z nim, ponieważ film będzie stanowił zadanie domowe i to właśnie w warunkach domowych będzie odbywała się prawdziwa nauka.

- Nauczyciel/ka demonstruje studentom krótki film. Zważywszy, że osoby na poziomie

początkującym charakteryzują się krótkim okresem uwagi, należy wybrać niedługi materiał (30 sekund, czyli długość reklamówki TV w zupełności wystarczy).

- Przed zademonstrowaniem filmu, nauczyciel krótko omawia osoby w nim występujące (pokazuje fragmenty filmu), miejsce akcji oraz pobieżnie przedstawia cel rozmowy bohaterów, bez wyjaśniania poszczególnych słów.
- Po pierwszym obejrzeniu filmu, ta sama informacja jest przez nauczyciela/lkę powtórzona.
- Następnie zadaje on/ona studentom proste pytania, Tak/Nie: "Czy to jest Jane?" (wskazując na bohaterkę filmu lub inne obecne w filmie osoby); "Czy Jane pyta o ich narodowość?".

Nauczyciel/ka nie będzie zadawał/a pytań kierując je do konkretnej osoby, co da studentom możliwość wykazania się aktywnością i gotowością do odpowiedzi, dostarczając pewnych informacji o ich osobowości.

Rola Nauczyciela: Jest to tylko wstępne ćwiczenie, ponieważ to właściwe odbędzie się w domu. Dla osób całkowicie początkujących film powinien być krótszy aniżeli 30 sekund, podczas gdy osoby na poziomie podstawowym mogą pracować z dłuższym materiałem filmowym (do 1 minuty), a pytania dla nich przygotowane mogą być bardziej złożone.

Należy używać prostych i klarownych zwrotów oraz gestów, jeżeli studenci nie rozumieją pytań.

15 minut na przydzielenie indywidualnych zadań do pracy w domu.

Nauczyciel przechodzi do **Strefy Komunikacji**, po to aby wyjaśnić studentom na czym będzie polegało ich zadanie domowe.

Przed przydzieleniem zadania:

- Nauczyciel wyjaśnia znaczenie prowadzenia **Diary** (Notatnika) przez cały czas trwania kursu. Po każdej lekcji studenci powinni notować w domu to czego nauczyli się tego dnia. Prowadzenie takich zapisów da im poczucie czynienia postępów oraz utrwalania tego, co robili na zajęciach. Notatnik ma być przechowywany w domu i nie będą przynosili go na zajęcia, dopóki nie zostaną o to poproszeni.
- Nauczyciel wgrywa film na kanał YouTube specjalnie stworzony dla tego kursu językowego, podaje studentom nazwę kanału lub linka, tak aby mogli z filmu korzystać w domu. Wideo zostanie zatytułowane na stronie internetowej, "Wideo 1. Tytuł" Nauczyciel będzie korzystał z tej strony, dokładając dodatkowe filmy i ćwiczenia, oznaczając numerem identyfikacyjnym każdy z tych materiałów.

Zadanie domowe (nauczyciel nadal przebywa w **Strefie Komunikacji**)

- **Ponowne obejrzenie filmu:** W domu studenci mogą oglądać film wielokrotnie.
- **Wpisanie odpowiedzi do Notatnika:** Przed kolejną lekcją studenci są zobowiązani do wpisania do swoich Notatników nazw przedmiotów spostrzeżonych na filmie, w języku docelowym.
- Nauczyciel daje studentom wskazówki w jaki sposób znaleźć tłumaczenie w Internecie, podając linki do słowników on-line.
- Studenci piszą w swoich Notatnikach: "Wideo 1. "Tytuł", przed wpisaniem nazw przedmiotów.

- Nauczyciel wyjaśnia, że na tym etapie nauki od studentów NIE oczekuje się rozumienia słów (zarówno w formie mówionej i pisemnej), w związku z czym nie muszą się stresować, a jedynie słuchać brzmienia języka obcego.

Po udzieleniu wyjaśnień dotyczących zadania domowego, nauczyciel opuszcza **Strefę Komunikacji**, przechodzi do sali gdzie żegna się ze studentami w języku docelowym.

Studenci mają za zadanie znaleźć nazwy przedmiotów i wpisać do swoich notatników używając odpowiednich słów w języku docelowym. Nauczyciel podaje im różne możliwości znalezienia odpowiednich słów w translatorze Google, dwujęzycznym słowniku w Internecie, na stronie zwrotów frazeologicznych w danym języku, ewentualnie grze lub zapisie filmowym w których występują dane obiekty. Nauczyciel nie narzuca żadnych rozwiązań, lecz podaje podsuwa pewne wskazówki mogące studentom pomóc w szukaniu odpowiedzi. Studenci sami muszą wypracować sobie metodę, którą podzielą się z resztą swojej grupy w trakcie kolejnej lekcji, a w niektórych przypadkach, z całą klasą.

To zadanie jest tak skonstruowane, aby studenci zapoznali się z brzmieniem języka i ćwiczeniami na słuchanie od pierwszych zajęć oraz po to, aby uniknąć nadmiernych próśb o materiał gramatyczny.

Rola Nauczyciela: W tym zadaniu znajomość języka ojczystego/lingua franca pozwala studentom lepiej zrozumieć polecenia i w ten sposób szybciej i w sposób bardziej odpowiedzialny osiągnąć niezależność. W związku z tym, **Strefa Komunikacji** jest na tym etapie niezbędna.

Uwagi do Lekcji Modelowej 1

Wykorzystywanie plakatów jest bardzo istotne na wszystkich zajęciach (dla wszystkich poziomów). Od pierwszej lekcji studenci muszą rozmawiać w języku docelowym, kiedy proszą o udzielenie jakichkolwiek wyjaśnień lub formułują prośby.

Celem tego zadania jest **przeniesienie na studentów odpowiedzialności za własną naukę**. Poprzez stosowanie zwrotów z poleceniami wypisanymi na plakatach, mogą oni "zatrzymać" i "powtórzyć", to co mówi nauczyciel (tak, jak robi się przy oglądaniu wideo lub odsłuchiwaniu nagrania), a następnie poprosić go o kontynuowanie zajęć. To postawa "przejmowania odpowiedzialności" kontrastuje z dotychczasowym biernym nastawieniem do zajęć, w trakcie których studenci nie zawsze zadają pytania, kiedy czegoś nie rozumieją lub udają, że rozumieją nawet gdy taka sytuacja nie ma miejsca.

Na tym etapie, ograniczona wersja notatnika będzie zawierała proste słowa. Jego rozbudowana wersja, rozwijająca się wraz z umiejętnościami studenta, będzie obejmowała materiał od prostych słów do złożonych konstrukcji, z których większość będzie pochodziła z wideo oraz innych materiałów. Na początku nauczyciel prosi o nieskomplikowane zadania (przedmioty, pozdrowienia, itd.), kolejno przechodząc do opisywania czynności na filmie,

opisów osób, itd.. Ponadto sami studenci próbują zmieniać pewne elementy filmów poprzez wprowadzania innych dialogów, przekazów reklamowych i tym podobnych.

Podczas przeglądania notatników w klasie przez pozostałych studentów i/lub nauczyciela, studenci mają możliwość skonfrontowania i dokonania ewentualnych poprawek tego, co błędnie zrozumieli, co w rezultacie uczyni ich naukę bardziej efektywną.

Nauczyciel nie prosi studenta o pokazanie notatnika, a wszelkie poprawki nanoszone są przez samego studenta. W trakcie przeglądania Notatników (dotyczy to poprzedniej lekcji), nauczyciel może przejść do **Strefy Komunikacji**, aby spytać studentów w jaki sposób znaleźli swoje wyrazy. To da mu możliwość krytyki pewnych procedur, niezbyt korzystnych przy nauce języka (np. tłumacz Google) i równocześnie wyrażenia aprobaty dla innych sposobów (strony Internetowe z wyrażeniami w kontekście lub słowniki Internetowe).

Rozważania pedagogiczne na temat Lekcji 1

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż pierwsze lekcje bardziej dotyczyły ustnej informacji i niewiele ćwiczeń nawiązywało do mówienia i pisania w języku obcym. Fakt, iż studenci zostali poproszeni o napisanie tylko paru wyrazów w swoich notatnikach w domu, samodzielnie wyszukując odpowiednie słowa w języku obcym, jest zachętą do autonomiczności w nauce języka, jako że tego od nich się oczekuje.

Ponieważ notatniki są przechowywane w domu, na zajęciach studenci mogą robić notatki, a następnie przepisać je w domu do notatnika. Należy zatem, przypomnieć im o konieczności korzystania z NOTATNIKA tylko w domu.

Jednakowoż robienie notatek nie jest konieczne i studenci nie powinni być do tej czynności zachęcani. Związane jest to z tym, iż w trakcie pisania nie skupiają się w pełni na zajęciach lecz na zrobieniu jak największej liczby notatek. Powinni być nakłaniani do poświęcenia lekcji pełnej uwagi, po to aby zapamiętawszy jak najwięcej, mogli to zapisać w swoich Notatnikach po powrocie do domu. W trakcie przeglądania swoich zapisków przed każdą lekcją będą mogli przypomnieć sobie treść poprzednich zajęć ze znacznie lepszym skutkiem, jeżeli to co napisali w swoich notatnikach odnosi się tego, co nauczyciel napisze na tablicy oraz tego co zrobili inni studenci. Jeżeli na tym etapie kursu, studenci nie spostrzegają swoich błędów nie to jest istotne, ponieważ w tym momencie chodzi o wyczulenie wrażliwości na nowy język i jego brzmienie, zapamiętywanie i dbałość o poprawność w momencie zapisywania notatek w domu. Jest to proces stopniowego osiągnięcia poprawności i w tym momencie nie należy oczekiwać od studentów perfekcji.

Robienie notatek w swoim dzienniku umożliwia studentom spojrzenie na pisemną formę języka obcego bez konieczności udzielania szczegółowych instrukcji przez nauczyciela. Naturalnie, takie postępowanie zaprzecza opiniom wyrażanym przez część pedagogów na temat stopniowego wprowadzania pewnych elementów w procesie nauczania.

Studenci dowiadują się jak należy uczyć się samodzielnie i podejmować inicjatywę, a każdy z nich robi to w indywidualnym tempie, w zależności od osobistego rozwoju (a także presji spowodowanej życiem zawodowym i osobistym).

PRZYKŁADOWA LEKCJA 2

W tej lekcji wszystkie ćwiczenia dotyczące tego modułu wyjaśniane są przez nauczyciela w **Strefie Komunikacji**, jeżeli studenci wyrażą taką prośbę.

1 minuta poświęcona na ćwiczenie ciszy.

20 minut poświęcone na powtórkę poprzedniej lekcji w trakcie, której studencie mogą sami sprawdzić uwagi w swoich Notatnikach.

Nauczyciel prosi studentów, aby w grupach porównali zapisy w swoich Notatnikach. Następnie przewodniczący grupy zbiera listy nazw przedmiotów oraz narzędzi wykorzystanych przez studentów w trakcie sprawdzania tychże nazw, a na koniec przedstawia zgromadzone informacje całej klasie.

Nauczyciel zapisuje wszystkie wyrazy na tablicy, aby umożliwić słuchaczom sprawdzenie i poprawienie pisowni. Jeżeli ktoś chce poznać znaczenie nowego słowa, może zapytać o to nauczyciela wykorzystując jedno z pytań z plakatu, *Prośby Klasowe*, np. "Co znaczy słowo .....?", a student z grupy, która podała dane słowo przedstawi jego znaczenie mimiką. Nauczyciel interweniuje tylko na prośbę studentów. W trakcie kolejnych zajęć, odpowiedzi mogą być bardziej urozmaicone i złożone w miarę jak słuchacze eksperymentują w języku obcym.

Przed przedstawieniem filmu, nauczyciel powtarza po angielsku zasady z plakatu, *Reguły Wyjaśniające*, używając różnych przykładów i zachęcając studentów do przećwiczenia ich między sobą.

14 minut na obejrzenie filmu prezentowanego w Lekcji 1.

Nauczyciel przedstawia studentom ten sam film, który został już wcześniej zaprezentowany, wyjaśniając najbardziej istotne jego elementy oraz cel komunikatywny w identyczny sposób, jak zostało to zrobione w trakcie Lekcji 1.

40 minut aktywnego słuchania - praca w grupach.

Po raz pierwszy nauczyciel przedstawi każdej grupie zadanie:

- Pierwsze z nich będzie polegało na zidentyfikowaniu i powtórzeniu najbardziej znaczących zdań (lub ich fragmentów) wykorzystanych w sytuacjach lub dialogach przedstawionych na wideo (zależy to od rodzaju filmu), jakie będą w stanie wychwycić w każdej wypowiedzi.
- studenci ćwiczą w swoich grupach zanotowane zdania. Na tym etapie błędy w pisowni nie są istotne, chociaż należy zachęcać studentów, aby je wzajemnie poprawiali, jeżeli je zauważą.
- Każda grupa przedstawia całej klasie wynotowane i przećwiczone wypowiedzi. Następnie decyduje o najbardziej prawdopodobnej pisowni danych wyrażań. Nauczyciel prosi o podanie znaczenia i zastosowania każdego zdania.
- Nauczyciel pisze zdania na tablicy w celu sprawdzenia pisowni.
- Studenci mogą robić notatki, aby je następnie wykorzystać w domu i zapisać w Notatniku.

W tym momencie studenci znają ogólny cel każdej wypowiedzi, w związku z czym nie muszą rozumieć każdego usłyszanego słowa lub formy gramatycznej, ponieważ ich zadanie polega na powtarzaniu słów, które wydają się najbardziej istotne, ze względu na akcent, czas trwania, brzmienie lub z innych powodów. W ten sposób uczą się koncentrowania na akcentowanych w trakcie rozmowy w języku angielskim wyrazach oraz skupiania mniejszej uwagi na tych wyrazach, które ich rozmówcy degradują fonetycznie, co stanowi najważniejszą umiejętność w procesie słuchania w języku angielskim.

W trakcie słuchania grupowego, dobrze byłoby aby przynajmniej jeden członek zespołu miał Smartphona z możliwością podłączenia go do Internetu aby można było obejrzeć Film 1 na klasowym kanale YouTube. Wystarczy jeden Smartphone na grupę, jeżeli jego mikrofon jest wystarczająco głośny i wyraźny, aczkolwiek należy pamiętać o tym, aby nie przeszkadzać innym grupom. Jeżeli nie ma możliwości wykorzystania Smartphona, można do tego celu użyć innych narzędzi, jak np. komputer, CDs, itd..

Rola Nauczyciela: W trakcie ćwiczenia wykonywanego przez studentów, nauczyciel powinien usunąć się na bok i interweniować tylko na ich wyraźną prośbę. Poprzez poruszanie się po sali i obserwowanie konwersacji między studentami, uzyskuje dodatkowe informacje na temat ich osobowości, co jest ważne przy proponowaniu im odpowiednich zadań w przyszłości.

15 minut na przydzielenie indywidualnych zadań do wykonania w domu.

Nauczyciel udaje się do **Strefy Komunikacji** i wyjaśnia studentom, że przed następną lekcją powinni powtórzyć w domu ćwiczenia wykonane w klasie w grupach, tj. powinni głośno powtarzać akcentowane zdania z filmu, do którego mają dostęp. Studenci powinni te zdania zapisać w swoich Notatnikach.

Każdy student przyniesie na kolejne zajęcia swój Notatnik z wypisanymi wypowiedziami do porównania z innymi studentami w swojej grupie.

Ponieważ studenci jeszcze nie orientują się w zasadach ortograficznych w gramatyce angielskiej, nauczyciel wyjaśnia im iż mogą pisać w taki sposób, jaki wydaje im się być najbardziej prawdopodobną interpretacją zasłyszanych wyrazów. Student nie musi znać angielskiego znaczenia wyrazu. Wystarczy, jeżeli zgadnie jaką grupę dźwięków dany wyraz reprezentuje i potrafi je zapisać w swoim Notatniku.

Rola Nauczyciela: Nauczyciel powinien zachować bierną postawę, wyjaśniając jedynie jak należy wykonać dane zadanie. Należy być przygotowanym na ewentualne skargi (dorośli często obawiają się popełnienia błędów w obecności innych osób) i uspokoić ich, że nie oczekuje się perfekcji ponieważ jest to pierwszy krok w kierunku osiągnięcia niezależności. Ta sytuacja wpisuje się w nauczanie zgodnie z zasadą Montessori: to student powinien przejąć kontrolę nad swoją własną nauką, włączając w to weryfikowanie odpowiedzi, uczciwie oceniając co opuścił, czego potrzebuje, zwracając się o pomoc do nauczyciela.

Uwagi do Lekcji Modelowej 2

To zadanie może wydawać się skomplikowane i poza zasięgiem możliwości (lub zainteresowania) każdego studenta - zwłaszcza kiedy mamy do czynienia z pracownikiem biura, zmęczonym po całonocnej pracy oraz obowiązkach domowych. W rzeczywistości, pracownicy biurowi - podobnie jak emeryci, studenci uczelni oraz lekarze - uważają tego typu ćwiczenie za mniej trudne aniżeli typowe zadanie gramatyczne, a na pewno znacznie bardziej przydatne w ostatecznym "usłyszeniu" wszystkich tych drobnych elementów umykających im w trakcie słuchania języka obcego.

W tym ćwiczeniu słuchania tekstu studenci nie otrzymują transkrypcji. Pomimo iż, do pewnego stopnia napisany tekst mógłby wyjaśnić to co dzieje się na filmie, stanowić pewne oparcie to jednak **czytanie napisów nie pomaga słuchaczowi w lepszym odbiorze słuchanego materiału**. Jednakże, gdy studenci oglądają nowy film w obcym języku i odnoszą wrażenie, że w nawale materiału nie są w stanie zrozumieć i powiązać ze sobą poszczególnych elementów, transkrypcja staje się koniecznością.

Rozważania pedagogiczne na temat Lekcji 2

Maria Montessori przekazała nam, iż powinniśmy pomóc słuchaczom **poznać rzeczywistość z którą się stykają taką jaką ona jest**, bez zbędnych namiastek (w tym przypadku jest to "transkrypcja"). Materiały dydaktyczne powinni skupiać się na jednym aspekcie rzeczywistości bez zafałszowywania jej. Przedstawione ćwiczenie właśnie to czyni poprzez skłonienie studenta do odkrywania bogactwa dźwięków języka obcego, traktując go jako brzmienie, a dopiero później jako słowa lub tekst pisany.

W nauczaniu przy wykorzystaniu metody Montessori, nauczyciel nie musi sprawdzać Notatników prowadzonych przez studentów, ponieważ nie nagradza ich stopniami, które będą podstawą ostatecznej oceny. Dzieje się tak, ponieważ w tej metodologii nie ma punktów i ocen. Jeżeli nauczyciel jest skłaniany przez swoich przełożonych do dawania ocen, może on/ona poprosić studentów, aby co jakiś czas przynosili na zajęcia swoje Notatniki. Studenci będą przeglądali i porównywali je w grupach i przyznawali oceny za kurs.

Po tych dwóch pierwszych zajęciach powinno być jasne, iż nauczanie metodą Montessori automatycznie eliminuje przyczyny stresu oraz zahamowania, napotykanych w klasach, jak zostało to przedstawione w Rozdziale 2.

Stres znikł, ponieważ studenci:

- 1) przejmują odpowiedzialność za swoją własną naukę;
- 2) biorą odpowiedzialność za przyznanie ocen.

Brak zahamowania ze strony studentów, ponieważ:

- 1) przygotowują oni zadania mając wsparcie członków swojej grupy;
- 2) członkowie grupy oferują wsparcie w postaci pomocnych przykładów, nie oceniając się nawzajem;
- 3) studenci wykonują zadanie w swoim domu;
- 4) studenci poznają język w sposób naturalny, poprzez doświadczenie (zamiast czytania materiałów gramatycznych).

Powyższe zasady obowiązywały już wcześniej, gdy dzieci w zamożnych domach uczyły się języka obcego od swojej nauczycielki. Tak dzieje się również obecnie, gdy imigranci poznają język poprzez kontakty z osobami mówiącymi w tym języku.

Dzięki temu osiągają lepsze rezultaty, aniżeli poprzez studiowania podręczników gramatycznych i wykonywania ćwiczeń. Niewątpliwie, poznawanie gramatyki stanowi niezaprzeczalną wartość w intelektualnym aspekcie, jednak dla opanowania żywego języka do praktycznych celów, jest mniej efektywne.

Ponadto, wiedzę o języku równie dobrze można uzyskać poprzez traktowanie go jako systemu pojęć, uprzednio poznawszy go w aspekcie kulturowym (tak właśnie dzieci przyswajają język ojczysty).

Wszystko to nie oznacza, iż osoby dorosłe powinny uczyć się języka obcego w taki sam sposób jak małe dzieci poznają swój język ojczysty, jako że dorośli mają do dyspozycji pomocne narzędzia i umiejętności społeczne. Oznacza to jednak, iż zarówno osoby dorosłe jak i dzieci uczą się języka obcego w tym samym celu. Cel ten mogą oni łatwiej osiągnąć niż dzieci, gdy weźmiemy pod uwagę ich zdolności intelektualne i społeczne umiejętności.

PRZYKŁADOWA LEKCJA 3

Wchodząc do sali, nauczyciel wita studentów używając ich angielskich imion.

W jaki sposób nauczyciel pamięta imię każdego studenta zaledwie po paru lekcjach?

Po utworzeniu grup w trakcie drugiej lekcji, nauczyciel prosi każdego studenta o przyniesienie swojej fotografii. Następnie podczas trzecich zajęć, przewodniczący grup podpisują zdjęcia każdego uczestnika/uczestniczki ich angielskim imieniem.

Ta forma powitania studentów z użyciem ich angielskich imion będzie powtarzana na początku każdej lekcji, aby zasygnalizować ich przejście do anglojęzycznego otoczenia.

1 minuta ćwiczenia ciszy.

Odbywa się to według procedury obowiązującej na każdym zajęciach.

10 minut na powtórzenie poprzedniej lekcji (studenci mogą porównać swoje zapiski w notatnikach).

Nauczyciel/ka przechodzi do **Strefy Komunikacji** i zadaje studentom pytanie dotyczące ich notatek, w jaki sposób korespondowały one z tymi, które zrobili pozostali członkowie grupy oraz odpowiedziami nauczyciela/ki. Nawet jeśli nie wymagane są jakiegokolwiek wyjaśnienia, powinien on/a powtórzyć najistotniejsze zdania i ich zastosowanie w dialogu, zachęcając studentów do powtórzenia ich. To pomoże im "złapać rytm" angielskich wypowiedzi (patrz: Rola nauczyciela).

Nauczyciel/ka ponownie pokazuje film i zatrzymuje w tych momentach, w których pojawiają się dane wypowiedzi po to, aby studenci mogli skorygować swoją wymowę. Następnie zachęca ich do przećwiczenia wyrażen w różnych sytuacjach komunikacyjnych.

10 minut na omówienie pierwszego zadania domowego na następne zajęcia.

Kiedy nauczyciel/ka jeszcze przebywa w **Strefie Komunikacji**, omawia on/a pierwsze z dwóch zadań domowych na kolejne zajęcia. Wyjaśnia, iż aby zaznaczyć przejście do strefy anglojęzycznej, każdy ze studentów będzie musiał od następnych zajęć nosić coś odmiennego - coś, co jest charakterystyczne dla społeczności anglojęzycznej i jest tematem zajęć. Mogą mieć także plakietkę ze sloganem nawiązującym do Wielkiej Brytanii, którą przypinają do odzieży przed wejściem na zajęcia <http://bit.ly/brit-slogan>.

Powyższa prośba w połączeniu z powitaniem w języku angielskim i użyciem angielskich imion, plakaty na ścianach przedstawiające kulturę anglojęzyczną, minuta ciszy, talerz z ciastkami i słodyczami, którymi studenci mogą się poczęstować, i naturalnie, konieczność używania języka

obcego (przynajmniej w sytuacji, gdy proszą oni nauczyciela o udanie się do Strefy Komunikacji), razem tworzą odskocznnię do codziennego życia, języka ojczystego oraz ich kultury. Założenie czegoś brytyjskiego (amerykańskiego, australijskiego lub z innej kultury) przed wejściem na lekcję języka angielskiego, jest w związku z tym znaczącym "Rytuałem Przejścia" do świata języka angielskiego.

Ta umiejętność "przekształcenia swojej świadomości" i postawienia się w sytuacji rozmówcy, ma nieocenioną wartość, przydatną nawet w rodzimej kulturze. Ponadto, dzięki temu studenci podchodzą bardzo wnikliwie do zagadnień stereotypów.

Nauczyciel/ka opuszcza **Strefę Komunikacji** i przed pokazaniem filmu powtarza zwroty z plakatu **Reguły Wyjaśniające**, podając różne przykłady, zachęcając studentów do przeciwiczenia ich z innymi słuchaczami.

15 minut na obejrzenie rozmowy na wideo.

To ćwiczenie odbywa się według uprzednio przedstawionych standardowych audiowizualnych i komunikacyjnych procedur. Nauczyciel/ka przedstawia krótki film przedstawiający rozmowę z Anglikiem. Ten krótki, 24-sekundowy fragment pochodzi z Picture Project (<http://www.worldenough.net/picture/>). Przedstawia on dwóch duńskich studentów czekających przed muzeum w Amsterdamie. Osobami, z którymi rozmawiają są dwaj brytyjscy turyści, będący na wakacjach w Amsterdamie, którzy właśnie przybyli do muzeum. Przed rozpoczęciem zajęć ten film powinien być wgrany na kanał YouTube kursu języka angielskiego przez nauczyciela/kę (<https://dl.dropboxusercontent.com/u/4013735/interview1-picture.wmv>).

25 minut na wprowadzenie tabel ewaluacji.

Studenci otrzymują kopie specjalnych tabel ewaluacji od nauczyciela/ki, który/a następnie przechodzi do **Strefy Komunikacji** i wyjaśnia jak z nimi postępować. Tabele przedstawiają cztery odruchy w zachowaniu, stereotypowo charakteryzujące rozważnego Brytyjczyka w następujących wypowiedziach: 1. wahanie, 2. stwierdzenie, 3. wyrażanie osobistej opinii.

Tabela 1

	Zaznaczyć odruch przy pomocy "I". ("IIII"= 4 odruchy)	Razem
1. wahanie		
2. stwierdzenie		
3. wyrażenie opinii		

Tabela jest w języku angielskim, wobec czego nauczyciel/ka musi przetłumaczyć każdy zwrot, jeżeli studenci mają problemy ze zrozumieniem.

Studenci z każdej grupy ponownie oglądają film. Każdy z nich notuje w tabelce, ilość i rodzaj zaobserwowanych odruchów, a po zakończeniu filmu, porównują w swoich grupach wyniki. Jeżeli rozbieżności są znaczne (zazwyczaj ma to miejsce), powtarzają to ćwiczenie.

Każda grupa oddaje uzupełnione tabelki nauczycielowi/nauczycielce, który(a) przed podaniem

odpowiedzi, prosi grupy o wymienienie się swoimi rezultatami, aby grupy mogły się ocenić. Po podaniu właściwych odpowiedzi, nauczyciel/ka ponownie puszcza film i zapisuje w tabelce, jak ta poniżej, wyrazy lub fragmenty zdań do zastosowania w konwersacji 1.2.3.:

Tabela 2

	Wyrazy/zdania	
1. wahanie	(np.: Mmmm! Nie wiem)	
2. stwierdzenie	(np.: Tak, zgadza się)	
3. wyrażenie opinii	(np.: Myślę, że .....)	

Następnie, nauczyciel/ka zadaje studentom pytania, a oni powinni odpowiadać używając wyrazów i zwrotów (np. Nauczyciel: „Czy dzisiaj jest zimno?”; Studenci: „Mmm.. Nie wiem.”).

19 minut na wyznaczenie indywidualnych zadań, które studenci przygotowują w domu.

Ponownie, nauczyciel udaje się do **Strefy Konwersacji** w celu zademonstrowania kolejnej tabelki. Po przesłuchaniu filmu tyle razy ile uważają to za konieczne, studenci powinni zanotować w której sekundzie słyszą podane poniżej wyrazy.

Tabela 3

Wyrazy	W której sekundzie
Tak	
Myślę, ...	
Sądzę, że....	
To dobrze	
Hm, mmm	

W domu, studenci zapisują w swoich Notatnikach powyższe słowa i zwroty oraz ich znaczenie dla komunikacji w identyczny sposób, jak zrobione to zostało w Tabelce 1 przy użyciu następujących stwierdzeń (1. wahanie, 2. stwierdzenie, 3. wyrażanie opinii). Podczas kolejnych zajęć nauczyciel/ka pisze na tablicy poprawne odpowiedzi, a studenci sprawdzają swoje zapiski w Notatnikach i sami oceniają, jak wykonali zadanie.

Rola Nauczyciela: nauczyciel powinien zwracać uwagę na właściwy rytm w języku angielskim bardziej aniżeli poprawną wymowę poszczególnych słów, aby być dobrze zrozumianym. W innych językach dzieje się podobnie. Nauczyciel, więc powinien to wyjaśnić studentom, aby słuchając nie utknęli zastanawiając się nad znaczeniem każdego słowa.

Zaleca się unikania tłumaczenia, jako że lepiej jest gdy student sam wywnioskuje znaczenie słowa z kontekstu. Jednakże w tym wypadku, aby właściwie wykonać to zadanie, konieczne jest tłumaczenie tak, aby studenci dobrze zrozumieli na czym ono polega i jak posługiwać się

tabelkami.

Zadanie związane z wypełnianiem tabelki miało być wstępem do ćwiczenia, które będą robili w domu.

Zadanie w tabelce 2 wprowadzi studentów, od 3 lekcji, do konwersacji w języku angielskim. Ta część powinna być powtarzana wielokrotnie podczas następnych zajęć i uaktualniana nowymi formami w miarę jak studenci coraz pewniej opanowują język obcy w różnych sytuacjach komunikacyjnych i kulturowych. Uaktualnianie poznanych form powinno być dokonywane przez samych studentów za każdym razem, gdy napotkają nowy zwrot, przy zachęceniu ze strony nauczyciela/ki.

Uwagi do Lekcji Modelowej 2

Ćwiczenie przy wykorzystaniu tabelki 1 i następujące po nim zadanie domowe o charakterze fonologicznym, polegające na wypełnianiu tabelki 3, może wydawać się bardzo abstrakcyjne i nie mające większego praktycznego zastosowania dla studenta o ograniczonej znajomości języka obcego. W rzeczywistości, sytuacja wygląda inaczej.

Niniejsza strategia zmusza studentów do koncentrowania się na materialnych aspektach języka *tak jak się nim mówi*. To pozwala im na skupienie się na zasadniczych wyrazach zasłyszanych w trakcie autentycznej rozmowie w języku obcym. Innymi słowy, uczą się "słyszenia" danego języka (w tym wypadku, angielskiego) znacznie wyraźniej i łatwiej zgadują znaczenie słów. Ten przykład jest wersją uproszczoną i może być przez nauczycieli adaptowany przy użyciu różnych dźwięków i kluczowych słów.

Ponadto, dla studentów takie ćwiczenia są bardziej interesujące, aniżeli tradycyjne zadania, z których większość skupia się na regułach gramatycznych, co wielu słuchaczy uważa za oderwane od życia i nudne.

Ćwiczenie dotyczące tabelki 3, wykonywane na zajęciach jest uważane za "drzwi wejściowe" do komunikacji i kultury języka obcego, jako że studenci powinni używać nie tylko odpowiednich słów lub zwrotów dla osiągnięcia celu w sytuacji komunikacyjnej, ale również zdobyć umiejętność zachowania się odpowiedniego dla kultury danego języka.

Rozważania pedagogiczne na temat Lekcji 3

Innymi słowy, tradycyjne nauczanie zmusza uczącego się do koncentrowania się na czysto mentalnych konstrukcjach, które gramatycy odkryli (lub myślą, że odkryli) w danym języku, zazwyczaj w pisemnej formie, a następnie dostosowują je do werbalnych kontekstów poznanych na zajęciach.

W odróżnieniu, nauczanie metodą Montessori rozpoczyna od uczenia przez doświadczenie, bądź na zajęciach, korzystając z Internetu, rozmów na ulicy lub wymiany filmów wideo z

osobami z innych krajów. Pozwala to uczącym się odnaleźć sens w zagmatwanej rzeczywistości, z jaką się stykają, poprzez materiały do nauki, które dobierane są tak by skupiały się na kluczowych sytuacjach.

Stąd, zarówno tradycyjne jak i Montessoriańskie nauczanie języka obcego dotyczy tych samych zagadnień, jednak podchodzą do nich w innej kolejności i drogą odmiennego procesu odkrywania, gdzie nauczycielowi i studentowi przypisuje się inne role.

LEKCJA MODELOWA X

Niniejsza lekcja została nazwana jako "X", ponieważ jest lekcją praktyczną, a nauczyciele mogą zdecydować, kiedy można zacząć ćwiczenia w rozmowie w zależności od poziomu studentów.

1 minuta ćwiczenia ciszy.

Odbywa się to według standardowej procedury.

Powtórzenie poprzedniej lekcji (po to aby studenci mogli sami sprawdzić swoje notatniki).

Ćwiczenie zwrotów z **Reguł Wyjaśniających** w języku angielskim, stosując różne przykłady i zachęcając studentów do używania ich w rozmowie.

Nauczyciel/ka przechodzi do **Strefy Komunikacji** i wyjaśnia zadania związane z lekcją.

Analiza informacji na temat życia w krajach anglojęzycznych.

Cel ćwiczenia: Studenci próbują znaleźć różnice pomiędzy Wielką Brytanią i Stanami Zjednoczonymi.

Przykłady brytyjskich filmów różnego rodzaju (takie same filmy amerykańskie, australijskie i inne są dostępne w Internecie).

Podróżnicze: <http://www.youtube.com/watch?v=jyp7iclOuEs>

Socjologiczne: <http://www.youtube.com/watch?v=KUcEAMqJXaw>
<http://www.youtube.com/watch?v=h0kQ4pEAN2A>

Etnograficzne: <http://www.youtube.com/watch?v=LLp4QxkMIFs>

Ćwiczenie:

- każda grupa wybiera sobie własną "tożsamość" - amerykańską, brytyjską, australijską lub inną i ogląda właściwe wideo;
- każdy uczestnik grupy notuje zachowanie i wypowiedzi zaobserwowane i zasłyszane w trakcie ćwiczenia;
- każda grupa zbiera wszystkie notatki i ćwiczy odpowiednią wymowę, zachowanie i zwroty zgodnie z wybraną tożsamością, podobnie jak na wideo;
- przewodniczący grupy, wspomagany przez pozostałych jej uczestników udostępnia notatki i razem z całą klasą ćwiczy materiał z filmu;
- ponieważ jest to niski poziom zaawansowania, nauczyciel/ka poprawia wymowę lub wypowiedzi tylko jeżeli jest to konieczne.

Zadanie domowe na następne zajęcia.

W obrębie **Strefy Komunikacji** (jeżeli to konieczne) nauczyciel/ka prosi studentów aby ci przećwiczyli wymowę amerykańską (brytyjską lub australijską, itd.) ucząc się najnowszych przebojów muzyki pop. Piosenki mogą być wyuczone bez wnikania w treść i znaczenie słów, jeżeli studenci nie mieli czasu tego sprawdzić, lub rozwinięciem tego zadania może być przetłumaczenie tekstu piosenki przy pomocy słowników (nie translatorów).

W tym ćwiczeniu wykorzystane zostały filmy z napisami i bez nich. Mogą one być stosowane w grupach o każdym poziomie, w związku z czym dla grup bardziej zaawansowanych należy wybrać trudniejsze filmy.

Rola Nauczyciela: Nauczyciel powinien zachęcać do tego typu ćwiczeń, ponieważ umożliwiają one studentom ćwiczenie mowy i docieranie do psychologicznego aspektu procesu uczenia się. Zwiększa ono także poczucie tożsamości grupy, pomaga wyeliminować blokadę emocjonalną będącą wynikiem poczucia lojalności wobec własnego języka i kultury. Krótko mówiąc, otwiera umysł, co jednocześnie ułatwia uczenie się. W Internecie można znaleźć wiele narzędzi do słuchania wymowy, jako że niektóre z filmów, wcześniej zasugerowanych, są bez wersji dźwiękowej.

Należy studentom wyjaśnić, iż używanie automatycznych translatorów nie wspomaga uczenia się, ponieważ nie mamy tutaj do czynienia z czynnością zapamiętywania, a ponadto tłumaczenia te znacząco odbiegają od oryginalnego znaczenia. W przeciwieństwie do tego wykorzystanie słownika (w wersji internetowej lub papierowej) do znalezienia znaczenia pojedynczych słów jest aktywnym procesem i wspomaga zapamiętywanie.

3.3 Końcowy komentarz do Lekcji 1, 2, 3, i X

Powyższe modelowe lekcje demonstrują w jaki sposób można przeprowadzić zajęcia w trakcie których to studenci przejmują odpowiedzialność za własną naukę, a zadaniem nauczyciela/ki jest:

- nie uczenie,
- nie ocenianie,
- nie poprawianie zadań domowych,
- nie poprawianie egzaminów,
- nie uczestniczenie w nudnych zebraniach, których celem jest opracowanie programu nauczania na kursie,
- nie sprawdzanie odpowiedzi i podawanie ich studentom (powinni się nauczyć robić to samodzielnie),
- nie motywowanie studentów,
- nie dyscyplinowanie ich,

- nie robieniem niczego na zajęciach poza zaprezentowaniem materiału, a następnie obserwowanie w jaki sposób są one wykorzystywane, po to aby określić co należy wyeliminować lub zmienić następnym razem.

W istocie, chociaż metoda Montessori może wydawać się paradoksem, bez wątplenia pokazuje ona, iż im mniej nauczyciele uczą, tym większą przyjemność sprawia im nauczanie, a studenci więcej się uczą.

3.4 Sugestie do przygotowania własnego kursu językowego z wykorzystaniem metodologii Montessori

Poniżej przedstawione są praktyczne sugestie:

■ Poznanie kursantów²

W celu przygotowania kursu, który odpowiada potrzebom i zainteresowaniom uczących się, należy określić kim oni są w rzeczywistości, biorąc pod uwagę ich doświadczenie, poglądy oraz różne oczekiwania.

Nie można opracować zestawu zajęć dających się zaadaptować do każdej sytuacji edukacyjnej. Oznacza to, iż nauczyciele muszą dowiedzieć się czego zdaniem studentów oni oczekują, a następnie czego w rzeczywistości chcą. W gruncie rzeczy, studenci mogą być podświadomie odczuwać motywację czegoś więcej aniżeli pragnienie wykorzystywania języka obcego dla spełnienia swojego pierwotnego dążenia.

Przykładowo: nie tylko w pracy. Kursanci pracujący w firmie mogą skrycie pragnąć wzięcia urlopu w pracy, oderwania się od codziennej rutyny i poznania jak wygląda życie w innych miejscach. Ujawni się to poprzez zainteresowanie okazane materiałom demonstrującym kulturę, mentalność i życie społeczne w danym obszarze językowym. Studenci mogą też być podświadomie motywowani przez pragnienie przezwyciężenia traumy związanej z nauką (i zrekompensować braki), nabytej w dzieciństwie w szkole.

Takie dążenie ujawni się także poprzez okazanie zainteresowania materiałami umożliwiającymi im zrozumienie i zapamiętanie gramatycznych zawiłości w języku obcym, w sposób łagodny (w domu, przy pomocy materiałów, które pozwolą im samym poprawić błędy). W nauczaniu według metody Montessori, nauczyciel/ka pomaga studentom zrozumieć czego naprawdę pragną, obserwując ich i wspomagając odpowiednimi materiałami.

Aby Montessoriański nauczyciel/ka mógł pomóc studentom odkryć ich wewnętrzne i podświadome potrzeby uczenia się, powinien ich poznać, od samego początku rozmawiając z nimi przed i po zajęciach, tak aby czegoś się o nich dowiedzieć i co sądzą o kursie językowym.

■ Bogactwo informacji przed prezentacją na niskich poziomach (Początkujący do Średniozaawansowany niższy - A2)

² Patrz, tabelka 1, "Zarządzanie stresem" oraz tabelka 1, "Analiza Potrzeb", Aneksy.

Początkowe zajęcia powinny obejmować przede wszystkim słuchanie i oglądanie, z niewielką ilością mówienia i pisania. Jeżeli istnieje możliwość przeprowadzenia lekcji gotowania w kulturze języka obcego, dojdą do tego również takie czynności, jak wąchanie, degustowanie i dotykanie. Proponuje się wykorzystania takich narzędzi jak filmy, piosenki, obrazki, tańce ludowe z krokami przedstawionymi na plakatach i podanych przez nauczyciela/kę, jako że od pierwszego dnia pobudzają one zmysły i oferują prawdziwą naukę poprzez całkowite reagowanie ciałem i naturalne zapamiętywanie.

- **Pisanie:** chociaż studenci zaczynają naukę języka obcego pisząc niewiele, z czasem doskonałą tę umiejętność obserwując nauczyciela/kę (Maria Montessori określiła to jako "okres ciszy"). Nauczyciel powinien zachęcać studentów do samodzielnego odkrywania poprawnej pisowni i zdań, podając linki do forum i platform dyskusyjnych oraz internetowych słowników.
- **Gramatyka:** w sali powinno być parę książek, tak aby kursanci mogli z nich korzystać kiedy tego potrzebują. Dla poziomu początkującego, do poziomu średnio-zaawansowanego niższego (A2) książki gramatyczne powinny być w języku ojczystym (L1) kursantów po to aby mogli stać się niezależni bez pomocy nauczyciela, odzwierciedlając hasło Montessori - "Pomóż mi zrobić to samemu." Ponieważ w tej metodologii nie obowiązuje jeden "oficjalny" podręcznik z którego korzysta cała grupa, zastępują go wszystkie materiały przygotowane przez nauczyciela/kę. W nauczaniu Montessori to nauczyciel/ka jest "**klasową biblioteką**", a studenci korzystają z jego wiedzy kiedy zajdzie taka potrzeba.

■ **Listy zapisów do indywidualnych lub grupowych projektów z końcową samooceną.**

Na niektórych kursach, takie listy są odpowiednikiem "prac semestralnych" lub "prac badawczych". Każda tego typu lista przymocowana do ściany przy pomocy taśmy klejącej, tak by studenci mogli wpisać na nią swoje imię i nazwisko, przedstawia kilka projektów zasugerowanych przez nauczyciela/kę, trwających przynajmniej 1 tydzień i prowadzonych poza klasą. Przykładem takiego projektu może być przeprowadzenie i następnie zrelacjonowanie wywiadu z rodzimym użytkownikiem danego języka (native speaker) w jego języku, w zależności od poziomu studentów. Taka rozmowa powinna odbyć się w bezpośredni sposób i zostać zarejestrowana.

Co tydzień, na początku lekcji, nauczyciel lub przewodniczący grup pytają o postępy w projekcie i notują otrzymane informacje. Te cotygodniowe ewaluacje mają zapewnić ukończenie projektów i pozwolić każdemu studentowi lub grupie na wyjaśnienie ewentualnych problemów, z którymi się zetknęli i poproszenie o pomoc.

■ **Notatniki do zapisywania informacji z lekcji.**

Notatki z zajęć są wykonywane **w domu**, nie na zajęciach, co skłoni studentów do przypomnienia sobie i utrwalenia materiału poznanego na lekcji. Nauczyciel/ka może zasugerować słuchaczom podzielenie Notatnika w tradycyjny sposób, a mianowicie: poznane słownictwo, reguły gramatyczne, wskazówki dotyczące wymowy, zwroty do konwersacji oraz poznane zasady dotyczące kultury kraju studiowanego języka, jednak decyzja w jaki sposób student zorganizuje swój notatnik należy do niego samego.

Notatniki dają studentom poczucie pewności siebie, oferując namacalny dowód tego czego nauczyli się do tej pory i są doskonałym narzędziem do przeprowadzenia samooceny. Od czasu do czasu studenci proszeni są o przyniesienie ich na zajęcia i wtedy wymieniają je z pozostałymi uczestnikami swoich Grup, po to aby się wzajemnie poprawiać. Nauczyciel/ka jedynie pyta studentów na początku każdej lekcji, czy zapisali ćwiczenia wykonane podczas poprzednich zajęć.

■ Materiały dydaktyczne.

Materiały dydaktyczne dla dorosłych słuchaczy w metodologii Montessori pomagają im w uzyskaniu samodzielności. Innymi słowy, w trakcie zajęć nauczyciel/ka zaznajomi studentów z materiałami, które studenci wykorzystają w domu. To właśnie dom jest tym miejscem, gdzie odbywa się prawdziwa nauka. Na tym polega sukces Metody Montessori: **zapewnić słuchaczom właściwe materiały, z których będą samodzielnie korzystali, takie które stymulują samodzielne uczenie się.**

Metoda Montessori usiłuje kształcić całą osobowość osoby uczącej się i "poszerzać jej horyzonty myślowe". W przypadku nauki języka obcego oznacza to wspomaganie studentów w przejmowaniu odpowiedzialności za swoje wykształcenie i samodzielnie uczenie się jak najlepiej i najbardziej autentycznie funkcjonować w nowym otoczeniu językowo-kulturowym.

Wiemy, że wiele kursów językowych zaczyna się od rozmowy nauczyciela ze studentami w języku obcym. Różnica w metodologii Montessori polega na tym JAK studenci zyskują umiejętność udzielania informacji i proszenia o nią. Tutaj, w trakcie nabywania tych dwóch prostych umiejętności uczą się jak **robić to samodzielnie** w przyszłości.³ Jako, że kładzie się nacisk na naukę języka jako Kultury, równocześnie uczą się, iż podczas rozmowy w obcym języku, muszą zmienić sposób zachowania oraz tego, co mówią. Muszą postępować "**odmiennie**" po to, aby wpasować się w kulturę swojego rozmówcy lub, w przypadku języka angielskiego, którym mówi się na całym świecie przez różne narody, studenci muszą być przygotowani na to, że będą musieli zapomnieć o swoim dziedzictwie kulturowym, ponieważ będzie ono kolidowało z innymi tradycjami, gdzie pewien sposób zachowania lub poglądy mogą prowadzić do nieporozumień.

Materiały dydaktyczne muszą ściśle korespondować z otoczeniem studentów, ich zainteresowaniami i potrzebami, a także wymogami instytucjonalnymi konkretnej sytuacji edukacyjnej. Materiały dydaktyczne mają być wykorzystywane w domu, co jest możliwe jako że umożliwiają samodzielne poprawianie ewentualnych błędów. Można kupić je w sklepie, jednak większość z nich jest przygotowana przez każdego nauczyciela tak aby były one spójne z zainteresowaniami i potrzebami konkretnej grupy studentów, a także odpowiadały nauczycielowi.

Praktyka nauczycielska Marii Montessori, razem z tą reprezentowaną przez wiodących światowych pedagogów przed nią i po niej, mogłaby mieć ogromny wpływ na to jak uczy się języków w wielu instytucjach kształcenia, co niektórzy nauczyciele już stosują, nie znając źródeł zasad, które z powodzeniem wcielają w życie.

---

³ Patrz, wykorzystanie plakatów w Lekcji modelowej 1.

Przykładowo, w niektórych instytucjach kształcenia języków obcych studenci sami kierują swoją nauką razem z nauczycielem/ką (zdjęcie po prawej stronie), gotowym/ą pomóc w razie potrzeby.

Tego typu centra językowe stanowią idealne otoczenia dla tego rodzaju autonomicznego uczenia się, zalecanego przez Marię Montessori. Pomimo iż w zamierzeniu są one zwykłymi usługowymi ośrodkami, czasami będąc częścią uniwersyteckich wydziałów językowych, w gruncie rzeczy stanowią one autentyczną szkołę językową uczącą według standardów Montessori.

"Alternatywna" metoda nauczania stosowana na niektórych uniwersytetach amerykańskich stanowi kolejny przykład tego, w jaki sposób metodologia Montessori przeniknęła do pewnej grupy instytucji kształcenia w kraju. Poniżej prezentujemy zdjęcie z zajęć języka obcego prowadzonych poza budynkiem Uniwersytetu w Kalifornii

Po prawej stronie znajduje się nauczyciel, służący pomocą w razie potrzeby. Na samym dole, po prawej stronie zdjęcia widoczna jest "Klasowa Biblioteka", czyli skrzynia, którą nauczyciel otwiera na początku zajęć. Prawdopodobnie, ani uczący ani też jego studenci nie słyszeli o Marii Montessori, jednak być może jej zasady znane na całym świecie, zainspirowały ten typ nauczania.

ROZDZIAŁ 4

TEORETYCZNE ROZWAŻANIA

".... pomóż mi to zrobić samemu ..." - Maria Montessori, 1914

W mojej wizji przyszłości młody człowiek przechodzi z jednego etapu samodzielności do kolejnego - wyższego dzięki własnej aktywności, wysiłkowi własnej woli. To właśnie stanowi wewnętrzny rozwój człowieka.

*Maria Montessori, **From Childhood to Adolescence** (Od dzieciństwa do wieku dojrzewania), 1996 [1948]*

4.1 Wprowadzenie

Jeżeli celem tego Podręcznika jest zbadanie w jaki sposób zasady pedagogiki Montessori mogą być zastosowane w nauczaniu języków obcych osoby dorosłe, należy stwierdzić, iż to co do tej pory przedstawiliśmy jest zaledwie początkiem. Intencją autorów tej pracy było zademonstrowanie w materiale już przedstawionym, iż ten rodzaj nauczania jest możliwy oraz wzbudzenie w nauczycielach uczących języków obcych **chęci postępowania zgodnie z zasadami tej metodologii**, tak aby wspomóc osoby dorosłe w nauce języków.

Jednak to wszystko nie wystarczy w sytuacji, gdy nauczyciele chcą przygotować materiały zgodnie z pedagogiką Montessori dla studentów o konkretnych potrzebach. Wówczas należy odwołać się do teorii, jako że muszą zrozumieć na czym dokładnie polega nauczania według zasad Marii Montessori. W tym celu muszą odpowiedzieć sobie na trzy pytania, odkładając na bok dotychczasową wiedzę:

- **Czym jest język.**
- **Istota nauczania języków obcych w obecnych czasach.**
- **Co sprawia, że metodologia Montessori jest skuteczna.**

Jest to konieczne, ponieważ przygotowywanie materiałów dydaktycznych jest *"działaniem prowadzonym w oparciu o teorię, gdzie abstrakcyjne pojęcia łączy się z konkretnymi sytuacjami, codziennym zachowaniem i aktywnym eksperymentowaniem"* (Ciliberti, 2000, s.3, własne tłumaczenie). Sama Maria Montessori kilkakrotnie stwierdziła, iż celem jej badań edukacyjnych nie było zdefiniowanie zamkniętego systemu założeń pedagogicznych i praktyk nauczania, ale dostarczenie inspiracji metodologicznej wszystkim zainteresowanym wspieraniem tego projektu edukacyjnego poprzez samodzielne tworzenie materiałów. W swoim zakończeniu pierwszej publikacji w języku angielskim (Rozdział XXII), napisała:

" Po tej książce będącej zbiorem metod zebranych przez jedną osobę muszą nastąpić następne. Mam nadzieję, iż zaczynając od badań nad jednym dzieckiem wykształconego przy użyciu tej metody, inni pedagodzy przedstawią wyniki swoich eksperymentów. To są te właśnie pedagogiczne książki, które czekają na nas w przyszłości" (Montessori, 1912, s.374, własne tłumaczenie).

Zatem, przestudiujemy dogłębnie powyższe pytania.

4.2 Czym jest język.

Maria Montessori poświęciła wiele lat na zbadanie dziecięcej psychologii zanim przystąpiła do zaprojektowania pomocy edukacyjnych odpowiednich dla dzieci. To rodzi pytanie: jakich teoretycznych badań potrzebują nauczyciele uczący języków obcych, aby przygotować takie pomoce dla dorosłych studentów? Nasuwa się oczywista odpowiedź, iż powinniśmy przemyśleć pojęcie "języka", z zwłaszcza "obcego języka", które już zastosowaliśmy w niniejszym Podręczniku zgodnie z jego codziennym znaczeniem.

Badacz interkulturowości, Patryk Boylan, stwierdza iż: *"język jest ogólną modulacją zachowań społecznych powstały w wyniku powtarzających się reakcji na wydarzenia postrzegane podobnie i prób współtworzenia takich sytuacji w odpowiedzi na odczuwaną potrzebę przedstawienia czegoś (sobie, innym), dokonania czegoś (poprzez podobieństwo), a w każdym razie bycie kimś (poprzez naśladowanie)"* (Boylan, 2002: s.167).

Powyzsza definicja, względnie pobieżna, a jednocześnie złożona, łączy tendencje socjologiczne i etnologiczne jako kluczowe dla zrozumienia syntaktyki, semantyki i pragmatyki. Łączy także słowa i ich interpretacje ze słowami i stanem umysłu, jaki one wywołują z funkcjonalistycznej perspektywy: "język jest swoim odbiciem". Dlatego też, jest elementem niepowtarzalnej i indywidualnej tożsamości, ukształtowanej przez serię takich właśnie zdarzeń komunikacyjnych, tzn. obrazów rzeczywistości wprowadzonych w życie przez osobę, która czerpie z bogatego repertuaru uzyskanego w wyniku interakcji z różnymi społecznościami kulturowymi. Ludzie interpretują i używają słów w dany sposób, w pewnej komunikacyjnej i relacyjnej sytuacji, ponieważ są tym, kim są. Jednocześnie, nawiązują oni do sposobów ukazywania rzeczywistości i używania języka - werbalnych, gestykulacyjnych, prozodycznych i proksemicznych - zasymilowanych w różnych kulturowych społecznościach, w których mieszkają (Boylan, 2006, dogłębnie omawia to zagadnienie, ze szczególnym odniesieniem do Europejczyków).

W ten sposób **czynniki kulturowe** odgrywają znaczącą rolę w charakterze i wykorzystaniu języka. Są znacznie bardziej istotne, aniżeli czynniki czysto fonologiczne i gramatyczne, które można przyrównać do otoczki owocu (to co widzimy na zewnątrz). Co do miąższu i nasion, (czyli, czym rzeczywiście jest dla nas owoc), są one, w odniesieniu do języka, złożonym splotem mechanizmów i sytuacji opisanych powyżej.

Ponadto, jeżeli traktujemy komunikację jako *"poszukiwanie wspólnego klucza"* (Boylan, 2001: s.2) każda sytuacja komunikacyjna powinna być postrzegana jako wkład w rozwój stosowanego systemu językowego, jako że nikt nie używa słów i wyrażeń w całkowicie mechaniczny i monotony sposób.

Zamiast tego, każdy człowiek próbuje, nawet stosując oklepane zwroty, dopasować możliwe wyraziste znaczenia do sytuacji komunikacyjnych, potwierdzając tym kreatywnym działaniem, ciągły rozwój używanego systemu językowego.

Jeżeli zdecydujemy się określić "język" według definicji Boylana, podkreślamy nie to, że niemiecki rozmówca stawia czasownik w konkretnym miejscu zdania, ale fakt iż użyte słowa mają kontekst kulturowy. Np., *"Claire Kramsch (2001:17) opisuje jak słowo "przywilej"*

oznacza odmienne pojęcia dla przeciętnego niemieckiego, francuskiego lub amerykańskiego rozmówcy. Dla Niemców - przynajmniej tych, którzy czują się częścią *Leistungsgesellschaft* - oznacza to osiągnięcie sukcesów (poprzez wysiłek). Dla Francuza będzie to miało znaczenie **korzyści**, na którąś ktoś **zasługuje** (ze względu na naturalne prawo). Amerykanin tłumaczy to jako uzyskaną **korzyść** (poprzez dołączenie do konkretnej grupy). Na pierwszy rzut oka te różnice wydają się być drugorzędne. Jednak w trakcie ożywionej dyskusji prowadzą one do poważnych nieporozumień, które ciężko wyjaśnić ponieważ każda strona jest nieświadoma tego, czym naprawdę jest dla nich to słowo i być może oni sami nie do końca wiedzą co dla nich samych to słowo znaczy" (Boylan, 2004: 29). Z drugiej strony, mimo istnienia takiej możliwości, nieporozumienie rzadko ma miejsce gdy rozmawiając z Niemcem w jego języku, postawimy czasownik w złym miejscu w zdaniu.

Innym przykładem jest słowo "*Heimat*", którego nie można przetłumaczyć na język włoski przy pomocy jednego słowa i wymaga to całego zdania. Fakt, iż Niemcy odczuwają potrzebę opisaną abstrakcyjnej rzeczywistości, którą inne społeczności traktują jako coś oczywistego lub nawet ją ignorują, sugeruje idealizm: w tym przypadku jest to potrzeba idealizowania rodzimych korzeni i identyfikowania się z nimi. Niedocenianie tej kulturowo-semantycznej różnicy podkreślonej przez rozmówców niemieckich w stosowaniu pojęcia *Heimat* zamiast *Heim* (lub *Vaterland*) jest gorsze, aniżeli pominięcie różnicy gramatyczno-semantycznej w używaniu *eins* zamiast *ein*.

Powyższe przykłady ilustrują w jaki sposób społeczne wykorzystanie języka wpływa na jego charakter. Kiedy mówimy, stosujemy reguły gramatyczne, ale to co jest ważniejsze, to *Weltanschauung* (światopogląd) lub kulturowa "mentalność". (Naturalnie, gramatyka, która jest konstrukcją kulturową, sama również wyraża tę mentalność).

Dlatego każde **wydarzenie komunikacyjne** obejmuje nie tylko umiejętności werbalne, ale jest także okazją zademonstrowania przez rozmówców ich nastawienia wynikającego z ich kulturowości i codziennego życia. Wśród nich wyróżnimy:

- elementy paralingwistyczne, takie jak ton, podkreślenie, akcentowanie;
- elementy kinezyczne i proksemiczne, takie jak gesty, dystans interpersonalny, postawa;
- aspekty związane z zachowaniem, jak np. uporczywe przerywanie lub wręcz przeciwnie, zachowywanie ciszy, ograniczanie się do uśmiechania;
- aspekty związane z doбором tematu rozmów, np. wybór tematów tradycyjnych lub tabu;
- aspekty stylistyczne, takie jak dykcja, naprzemienne używanie różnych kodów językowych, stosowanie ironii lub humoru.

Zastosowana przez nas definicja języka daleka jest od strukturalizmu reprezentowanego przez Saussure lub mechanistycznego modelu komunikacji Jakobsona i bliższa jest ona teoriom pragmatyczno-lingwistycznym, które pojawiły się w krajach angielskiego obszaru językowego w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Ponadto, bliska jest ona filozoficzno-socjolingwistycznym poglądom na temat języka, np. badaniom Austina nad aktami mowy i pracom Searla i Grice'a (w przypadku tych ostatnich, patrz: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Pragmatyk>).

Jednak przede wszystkim, opowiada się ona za etnograficznym obrazem języka przedstawionego przez Humboldta i ponownie opracowanego przez Malinowskiego i Geertza (patrz: http://pl.wikipedia.org/wiki/Antropologia_kulturowa).

Celem tego Podręcznika nie jest streszczenie współczesnych teorii lingwistycznych, lecz jedynie wskazanie, iż badanie języków jako **sposobu istnienia** - gdyż w taki sposób odbierają "języki obce" małe dzieci i niepiśmienni imigranci, kiedy muszą rozmawiać z "obcokrajowcami" mówiącymi tymi językami – opiera się na podstawach akademickich. Jednakże, co jest istotne, to fakt iż metodologia Montessori wymaga tego rodzaju badań nad językiem.

Jednym z podstawowych założeń edukacji Montessori jest fakt, iż studenci powinni mieć możliwość zmierzenia się z problematycznymi aspektami codziennej rzeczywistości. Dlatego małe dzieci w szkołach Montessori uczą się takiej umiejętności przy pomocy specjalnych klocków, które wykorzystują w konkretnych grach ruchowych.

To, z czym dorośli studenci stykają się przy kontaktach z obcą rzeczywistością kulturową (na wycieczce lub konferencji wśród licznych zagranicznych delegacji) nie dotyczy innej gramatyki, jakiej ci rozmówcy używają - w gruncie rzeczy ich gramatyka nie jest nawet zauważona. To, z czym osoby dorosłe mają do czynienia jest dokładnie takiej samej natury, jak rozmowa dzieci i niepiśmiennych imigrantów z mówiącymi w innych językach: odmienność dźwięków, rytmu i efektów prozodycznych emitowanych przez ich rozmówców. Do tego dochodzi odmienne zachowanie, oczekiwania lub założenia, a także inny sposób wyrażania myśli, zwłaszcza w przypadku użycia idiomów. Dlatego też, głównym priorytetem kursu języka obcego według metodologii Montessori nie jest nie skupienie się na gramatyce lub słownictwie, lecz umiejętne radzenie sobie w sytuacjach problematycznych wynikających z podanych powyżej przykładów. Można powiedzieć, że taki kurs ma empiryczne podstawy, ponieważ tylko wtedy odpowiada potrzebom wynikającym z doświadczenia kursantów w realnych sytuacjach.

Przykładowe lekcje w Rozdziale 3 były zainspirowane dokładnie taką zasadą. Jeżeli wszystkie 4 lekcje skupiły się, między innymi, na wzorcach brzmienia i kulturowych elementach języka obcego, nie jest to spowodowane tym, iż Malinowski lub Geertz podkreślili znaczenie tych aspektów. Dzieje się to tak, że bardziej niż różnice w gramatyce, jako pierwsze postrzegane są różnice w wymowie i zachowaniu nawet u wykształconych dorosłych kursantów, podobnie jest w przypadku dzieci lub niepiśmiennych imigrantów, i to z nimi mają oni najwięcej problemów. Z drugiej strony, typowe nauczanie języków, wykazuje tendencję do ignorowania tych kwestii i zamiast tego studenci stykają się z abstrakcyjnymi schematami gramatyków, przemyconych pod postacią "dialogów" w filmach wideo lub grach na słownictwo. Takie postępowanie wywołuje u kursantów poczucie alienacji, rodząc mechanizmy obronne, które zostały w Rozdziale 2 opisane jako "przyczyny stresu" i będące przyczyną skarg nauczycieli.

Na koniec wyjaśnienie terminologii.

Według Pallottiego *"drugi język" jest "każdym językiem wyuczonym po rodzimym, następnie może być to trzeci, czwarty, itd., ..."* (Pallotti, 1998: 13). Przypomina on także, iż wyrażenie *"drugi język" często jest stosowane w kontraście z wyrażeniem "język obcy". Drugi język to ten, którego uczymy się w kraju, w którym jest on regularnie używany, podczas gdy obcego języka uczymy się w warunkach szkolnych, w kraju gdzie nie jest językiem urzędowym"* (Pallotti, 1998: 13, tłumaczenie autorki).

W niniejszym materiale postanowiono, dla uproszczenia, zignorować to rozróżnienie i używać określenia "języki obce". Jednakże uwaga Pallottiego jest ważną wskazówką dla nauczycieli języków obcych uczących w warunkach szkolnych, aby znaleźli sposoby stworzenia okazji prawdziwych kontaktów z osobami mówiącymi w obcym języku. Rozdział 3 zasugerował parę takich metod.

4.3 Istota nauczania języków obcych w obecnych czasach.

Aby projekt edukacyjny odniósł sukces, musi on określić cele po starannej analizie potrzeb edukacyjnych kursantów (Rozdział 2, Przyczyny stresu 1). Naturalnie, studenci mają różne priorytety; ponadto mogą sobie nie uświadamiać, iż pewne kierujące nimi motywacje mogą pojawić się z czasem, jeżeli pozwolą na to warunki kursu (będzie to omówione później). Jednakże, ponieważ Podręcznik dotyczy nauczania osób dorosłych, należy zadać sobie pytanie, co takich słuchaczy łączy:

W szczególności:

- Jakie są **potrzeby komunikacyjne** dorosłych słuchaczy, w odniesieniu do kategorii, w trzecim tysiącleciu?
- Jakie **działania edukacyjne** można podjąć w stosunku do tych kursantów, biorąc pod uwagę pedagogikę Montessori?

Odpowiedź na drugie pytanie już została podana w Rozdziałach 2 i 3. W gruncie rzeczy opisano wiele działań będących częściowo Montessoriańskimi (Rozdział 2) lub, oferujących rozwiązania w pełni spełniające warunki tej metodologii (Rozdział 3). Jednak przed podjęciem decyzji o zastosowaniu konkretnych działań, należy uważnie określić jakie są RZECZYWISTE potrzeby studentów.

Aby móc udzielić odpowiedzi na pierwsze pytanie, powinniśmy się zastanowić w jakim świecie żyją ci studenci. Myśląc o współczesnym społeczeństwie, pierwszym pojęciem przychodzącym nam na myśl jest "globalizacja"; wizja *"globalnej wioski"* zapowiedzianej przez McLuhan'a już w 1964 roku. Jednak, gdy teoretyk badań nad komunikacją odnosił się szczególnie do wpływu jakie środki masowego przekazu, masowe podróże zagraniczne i międzykontynentalna komunikacja miały na społeczeństwo na całym świecie po II Wojnie Światowej (informacja, moda, sposób myślenia), obecnie, po 50 latach, wraz z nastaniem Internetu i wszechobecnych telefonów, oksymoron MacLuhan'a nadal trafnie opisuje codzienne życie: coraz bardziej stajemy się członkami globalnej wioski. Obecnie każdy aspekt naszego życia, poczynając od sfery politycznej i ekonomicznej znajduje się pod wpływem ciągłej intensyfikacji relacji na świecie.

Naturalnie, to nie jest miejsce na geopolityczną analizę złożonego wpływu, jaki wywiera na nas globalna ekonomia, ani na nakreślenie antropologicznej ewolucji społeczeństw europejskich w wyniku globalizacji. Musimy po prostu pamiętać, iż nasi studenci muszą być w stanie realizować plany w kilku językach, wyuczonych w możliwie jak najkrótszym czasie, po to aby przy ich pomocy funkcjonować w *globalnej* skali, czyli *interkulturowo*.

Ponadto, globalizacja oznacza, iż nasi studenci będą wchodzili w relacje głównie z rozmówcami nie będącymi rodzimymi użytkownikami wyuczonego przez nich języka lub, w najlepszym przypadku, nie stereotypowymi rodzimymi użytkownikami języka. Np. istnieje prawdopodobieństwo, iż grecki lub rumuński student uczący się języka angielskiego będzie porozumiewał się w tym języku z tureckimi lub chińskimi partnerami biznesowymi, a nie Brytyjczykami. Nawet w przypadku okazjonalnych kontaktów z brytyjskim partnerem, będzie on używał odmiany języka angielskiego, np. Estuary English (angielski ujścia rzeki), hinduskiej, pakistańskiej lub karaibskiej, nie standardowego angielskiego (Queen's English).

Dlatego też, na początku kursu językowego, nauczyciele muszą szczegółowo omówić ze swoimi studentami do jakich przyszłych celów będzie im język potrzebny i mając te informacje, mogą przygotować odpowiednie materiały dydaktyczne do wykorzystania w międzykulturowej komunikacji. Dla dzisiejszych studentów, angielski podręcznik lub wideo uczące tylko i wyłącznie standardowego języka, nie powinny być uważane za odpowiednie materiały na kursie językowym, jako że żaden z tych studentów nie będzie w przyszłości rozmawiał z Królową Wielkiej Brytanii, a zaledwie paru będzie miało okazję zamienienia kilku słów z rozmówcą pochodzącym w wyższych sfer. Zatem materiały edukacyjne powinny obejmować cały szereg różnorodnych pod względem lingwistycznym i kulturowym odmian języka angielskiego, łącznie z "międzynarodowym angielskim" (język lingua franca, obowiązujący na międzynarodowych spotkaniach, gdzie rodzimi użytkownicy angielskiego nie są obecni lub nie narzucają oni modelu języka).

Rozdział 3 zademonstrował w jaki sposób można uczyć języka w perspektywie międzykulturowej z całym bogactwem jego różnych odmian. Podane przykłady dotyczyły języka angielskiego, lecz zasada obowiązuje w każdym języku, zwłaszcza jeżeli weźmiemy pod uwagę, w danym języku, jego najczęściej używane regionalne lub społeczne odmiany (np. we Włoszech, sycylijska, neapolitańska, rzymska, toskańska, mediolańska i wenecka odmiana standardowego włoskiego - osoby uczące się włoskiego powinny mieć możliwość poznania ich wszystkich).

Rada Europy mocno podkreśla konieczność nauczania języków właśnie w takiej międzykulturowej i wielojęzycznej płaszczyźnie - patrz: Barrett i in., 2013 i Byram i in., 2002.

Tak czy inaczej, nauczyciele powinni wspierać studentów się w odkrywaniu, wykraczając poza "praktyczne cele" tej **wewnętrznej motywacji**, która skłania ich do nauki języków obcych.

Poniżej przedstawiamy najczęściej spotykane u osób dorosłych trzy takie motywacje:

- 1) chęć ucieczki od codziennej rutyny i odkrywania nowych kultur i sposobów na życie poprzez naukę języka obcego;
- 2) pragnienie zrekompensowania poprzedniego nieudanego (i być może nieszczęśliwego) doświadczenia związanego z nauką języka;
- 3) pragnienie posiadania szerokiej wizji (i społecznego prestiżu) wynikającej z dwujęzyczności, nabytej w trakcie uczenia się języka nie jako systemu reguł gramatycznych, ale jako nowego sposobu patrzenia na rzeczywistość i mówienia o niej.

Takie motywacje ujawnią się z czasem, jeżeli pozwolimy studentom mieć wpływ na swoją naukę poprzez wybór zadań i naturalnie zaoferowanie im różnorodności ćwiczeń. Słowem, nauczyciel powinien umożliwić studentom odkrywanie **pasji** poznawania języków.

Na koniec, nauczyciele języków powinni zachęcać swoich studentów do korzystania, nie tylko z materiałów edukacyjnych dostępnych w klasie (książki, komiksy, płyty CD, itd.), ale wszelkich osiągalnych źródeł. Można ich zachęcać do prób nawiązywania kontaktów z innymi użytkownikami danego języka (turyści, studenci z zagranicy będący na wymianie międzyuczelnianej lub wszyscy ewentualni obcokrajowcy). Inną możliwość szukania materiałów oferują instytucje związane z kulturą danego obszaru językowego. Poszukując kontaktów z obcokrajowcami posługującymi się danym językiem obcym, studenci niechybnie odkryją w wyniku doświadczenia, że czynniki związane z zachowaniem wpłyną na jakość wzajemnego zrozumienia znacznie bardziej aniżeli sam przekaz werbalny.

Wreszcie, musimy pamiętać o tym, iż pierwszym celem Marii Montessori nie było zapełnienie umysłów uczniów wiedzą lecz ukształtowanie bogatej i samodzielnej osobowości.

Rozdział 4 przedstawił zasady Montessori, według których przygotowuje się zajęcia i materiały (patrz, Rozdział 3.4), rolę nauczyciela i pojęcie kim jest uczeń. Wszystkie te zasady można streścić w cytacie z jednej z najbardziej popularnych książek Marii Montessori, *Tajemnica Dzieciństwa*:

Jeżeli dziecko popełni błąd, otoczenie mu je wskaże, bez interwencji ze strony rodzica lub nauczyciela, który powinien pozostać cichym obserwatorem tego co się dzieje (Montessori, 1972: 38, tłumaczenie własne).

4.4 Co sprawia, że metodologia Montessori jest skuteczna.

W tym miejscu warto by zastanowić się nad głównymi zasadami pedagogiki Montessori, które miały wpływ na dobór zadań stanowiących podstawę przykładowych lekcji w Rozdziale 3 i szczegółowo omówionych w nim omówionych.

W swojej książce, *Dziecko w rodzinie*, Maria Montessori wymienia 3 maksymy, z których każda powinna leżeć u podstaw zadań edukacyjnych każdej matki, jako że bardzo trafnie streszczają pedagogiczny kierunek, który nauczyciele Montessori uczący języków powinni obrać, jak również:

- **Obserwować** wszystkie logiczne działania dziecka i próbować je zrozumieć (Montessori, 1950: 102).

- **Zaspokoić** chęć działania dziecka: nie służyć mu lecz uczyć go samodzielności (ibid, 106).
- Ponieważ dzieci są bardziej wrażliwe, aniżeli sądzimy, **musimy być bardzo ostrożni** kiedy mamy z nimi do czynienia [etycznie] (ibid, 109).

Pomimo iż te maksymy odnoszą się do dzieci, możemy stosować z równym powodzeniem w nauczaniu osób dorosłych.

W jaki sposób?

- Przy zastosowaniu **pierwszej maksymy** Montessoriańscy nauczyciele języków obcych muszą szanować zarówno inteligencję jak i specyficzne cechy dorosłych studentów. Dlatego też muszą pozwolić, aby ich wewnętrzne potrzeby ujawniły się w wyniku zaoferowania im nie gotowego programu, ale takiego który rozwija się wraz z postępami i potrzebami osób uczących się, z lekcji na lekcję, kiedy studenci odkrywają to, co ich naprawdę fascynuje w zetknięciu z obcą kulturą i językiem, a swoje zainteresowania manifestują poprzez zadania, które sami wybierają oraz poziom ich zaangażowania w te przedsięwzięcia.

Przede wszystkim, oznacza to dla nauczycieli rezygnację z wcześniej wyznawanych poglądów na temat tego, jako powinno wyglądać "dobre uczenie" i co studenci "powinni" robić na zajęciach. Nauczyciel powinien dostarczyć im takie narzędzia, które umożliwią im samodzielne rozwiązywanie problemów, z którymi się zetkną lub osiągnięcie wyznaczonych przez siebie samych celów, które z czasem mogą ewoluować.

- **Druga maksyma** jest ściśle związana z pierwszą, a mianowicie należy tak wykształcić studenta, aby stał się niezależny. Należy pozwolić słuchaczom samodzielnie rozwiązywać swoje problemy. Oznacza to zaakceptowanie nabywania przez nich wiedzy tylko poprzez osobiste doświadczenie i włożony wysiłek w poznanie czegoś, co pobudziło ich ciekawość i wewnętrzną chęć zrozumienia tego zjawiska.
- **Trzecia maksyma** Montessori nawiązuje do etycznej wrażliwości dziecka i rozważa ją w kategoriach moralnych i duchowych każdego uczącego się. Takie całościowe postrzeganie dziecka i przenoszenie go na osoby dorosłe, wymaga od nauczyciela poinformowanie ich na czym dokładnie polega nauka języka (i jakie ewentualnie wiążą się z nimi instytucjonalne obciążenia). "*Na czym polega nauka języka*", jest w samym sobie jego odkrywaniem i poznawaniem.

Nauczyciel działający zgodnie z zasadami Montessori nie oferuje gotowego programu jaki "najlepsze" podręczniki rekomendują jako modelowy program nauczania, ale próbuje dowiedzieć się co umożliwi specyficznym słuchaczom zrozumieć to, co sprawia im największe problemy w nauce obcego języka i jego kultury w jego codziennym zastosowaniu.

Należy zadać sobie pytanie, dlaczego te "najlepsze" podręczniki znajdują takie niewielkie zastosowanie. Dzieje się tak, ponieważ najwyraźniej nieświadomie,

traktują język jako leksykalno-gramatyczny system, którym on nie jest. Ponadto, kontynuując tradycję filologiczną przedstawiają język jako linearny obraz ujednolicony jako "pisemne zdania" (nawet ustne "dialogi" na płytach CD towarzyszących tym podręcznikom, są tylko zapisanymi zdaniami czytаныmi na głos przez aktorów).

Jednak prawdziwy język nie jest linearny i nie występuje na papierze, ale w rzeczywistych wydarzeniach. To, co pojawia się na stronach książek jest tylko zapisem pewnych lingwistyczno-kulturalnych wydarzeń, prawdziwych lub wymyślonych.

Innymi słowy, nawet najlepsze podręczniki przedstawiają nadmiernie uproszczoną interpretację gramatyków jako "język". W efekcie nauczyciele przedstawiając studentom takie uproszczone materiały, oferują im w pewnym sensie "nieprawdziwy" język, zawodząc ich oczekiwania na nauczenie się rzeczywistej mowy.

Nauczyciele powinni zrozumieć, że muszą bezustannie eksperymentować z materiałami, które pozwolą studentom zrozumieć nowe lingwistyczno-kulturalne formy w całej swojej złożoności, nie na papierze lecz w realnym świecie. Tylko dzięki takim materiałom będą oni mogli uczyć się samodzielnie, koncentrując na tych zagadnieniach, które ich najbardziej interesują.

Obserwując reakcje studentów, nauczyciele powinni być w stanie ocenić, czy takie materiały spełniają oczekiwania słuchaczy, w przeciwnym przypadku, powinni być w stanie szybko je zamienić, jako że rolą nauczyciela nie jest *dostarczanie* odpowiedzi, ale *szukanie* ich razem ze studentami.

4.5 Metodologia Montessori w nauczaniu języków obcych – projekt MMLT.

Głównym celem tego Podręcznika jest zademonstrowanie, iż stosowanie zasad Montessori w praktyce poprzez motywowanie dorosłych, którzy zapisali się na kurs językowy **biorąc odpowiedzialność za własną naukę**, jest możliwy.

To wiąże się z koniecznością odłożenia na bok tradycyjnych podręczników i zezwolenie dorosłym kursantom na stworzenie swoich własnych spersonalizowanych programów, starannie rozpatrując cele, zainteresowania, poglądy, dostępny czas i ewentualnie jakieś psychologiczne blokady, jeżeli takie wystąpią.

Poprzez "samodzielne kierowanie" swoją nauką, zwiększy się motywacja kursantów do uczenia się języków obcych, jednocześnie zwiększając ich szanse na zatrudnienie. Ponieważ, w większości przypadków, języki które wybiorą do nauki będą europejskie, wzrośnie także ich poczucie przynależności do europejskiej wspólnoty.

Pojęcie "osoby dorosłe" dotyczy ludzi powyżej 20 roku życia, zatrudnionych, będących na emeryturze, studiujących na uczelni wyższej lub wszystkich pozostałych osób.

Pierwszym wyzwaniem dla autorów tej pracy było stworzenie przyjaznej metody, łatwej do zastosowania i skutecznej. Ten Podręcznik może być wykorzystywany przez nauczycieli nie znających Metody Montessori.

Drugie wyzwanie dotyczyło stworzenia Podręcznika, łatwo dającego się zaadaptować do metod każdego z nauczycieli i równocześnie zgodnego z ograniczeniami narzuconymi im przez programy, których muszą oni przestrzegać.

W związku z tym długo-terminowy cel tego Podręcznika obejmuje:

- przeniesienie metody Montessori, w pierwotnym zamierzeniu opracowanej dla dzieci, w sferę nauczania osób dorosłych - nawet włączając w to kursy na poziomie wyższej uczelni. Jest to możliwe, ponieważ Metoda Montessori jest zasadniczo związana z kreowaniem różnorodnych relacji pomiędzy studentami, niezależnie od ich wieku, nauczycielami i środowiskiem. Dlatego też ta metodologia może być wykorzystywana w celu promowania osiągnięcia kluczowych kompetencji w całym systemie kształcenia i szkolenia w każdym kraju;
- ustalenie wspólnej metodologii, dającej się zastosować we wszystkich językach, w oparciu o stosowaną z powodzeniem i już przetestowaną metodologię i filozofię, czyli metodę Montessori;
- wyposażenie nauczycieli w skuteczną, innowacyjną i niezmiernie logiczną metodę pedagogiczną tak, aby mogli rozwijać swoje umiejętności i uzyskiwać satysfakcjonujące rezultaty w każdej dziedzinie.

4.6 Podstawa Podręcznika: na czym bazujemy i co chcielibyśmy osiągnąć.

Lingua Più Associazione, włoski partner w projekcie MMLT, od wielu lat z powodzeniem wprowadza zasady Montessori na kursach językowych dla osób dorosłych.

Zgłębiając pedagogikę Montessori, włoski partner zidentyfikował i zdefiniował 12 podstawowych zasad w tej filozofii (patrz, 4.7), łącząc je z konkretnymi sytuacjami w klasie. Następnie, w celu upowszechnienia tej innowacyjnej metodologii w całej Europie, przedstawił swój projekt Partnerom Europejskim, którzy go zaakceptowali.

We wszystkich krajach uczestniczących w Projekcie przeprowadzono badania, rezultaty których zostały ujęte w Międzynarodowym Raporcie. Zauważono, iż metoda Montessori jest w różnym stopniu obecna we wszystkich krajach, obejmuje nauczanie dzieci do 16 roku życia. Zaledwie w paru przypadkach zanotowano stosowanie tej metody w nauczaniu osób w przedziale wiekowym od 16 - 18 roku życia, natomiast żaden z partnerów nie zgłaszał wieku studentów powyżej 20 roku życia (tj. "dorosłych" kursantów, czyli naszej grupy docelowej). Jedynymi wyjątkami w tej kwestii są Lingua Più Associazione z Città di Castello, we Włoszech, która prowadzi kursy z wykorzystaniem zasad Montessori od 1998 roku oraz kursy języka angielskiego organizowane przez Profesora Patricka Boylana na Uniwersytecie w Rzymie, od

1984 roku. Pierwszy zyskał nazwę - Roma 1, kolejny - Roma 3 (patrz, www.linguapiu.eu www.boylan.it).

Stąd, obecny Projekt dąży do zastosowania tej znanej metody kształcenia w nauczaniu studentów relatywnie nowej kategorii.

Badania przeprowadzone były w raczej nieformalny sposób i dlatego też autorki wystosowały przeprosiny w stosunku do wszystkich instytucji kształcenia, które stosują w nauczaniu osób dorosłych metodę Montessori, a które nie zostały uwzględnione w Raporcie. Ponadto, projekt MMLT jest projektem pilotażowym mającym udowodnić, iż przedstawione podejście jest wykonalne w stosunku do nauczania osób dorosłych.

Kolejne projekty mogą powtórzyć obecne badania z większą naukową dokładnością.

Dotychczasowe badania wykazały, iż w krajach partnerów, sposób zastosowania metody Montessori nie zmienił się od wielu lat, czego przykładem może być ograniczone wykorzystanie narzędzi technologii informacyjnej. Zmiany, jakie zaszły nastąpiły w wyniku przeobrażeń społecznych oraz potrzeb edukacyjnych współczesnych dzieci. Dlatego też zgodnie z tym, co Maria Montessori zasygnalizowała na początku XX wieku, wspomniana metoda nieustająco udowadnia swoje znaczenie. Fakt, iż upłynęło tyle lat od jej wprowadzenia oznacza, że zasady leżące u podstaw jej funkcjonowania są wystarczająco uniwersalne, aby mogły przetrwać długi czas. Takie podsumowanie, może z kolei, potwierdzić robocze hipotezy Projektu, a mianowicie to, iż istnieje możliwość wykorzystania tej Metody w innych grupach docelowych, zwłaszcza tych, gdzie kursanci mają po 20 lat i więcej.

Badania przeprowadzone przez partnerów wykazały również, że opracowano i wdrożono niewiele konkretnych procedur i materiałów w przypadku zajęć języków obcych w tych szkołach Montessori, gdzie prowadzone są takie zajęcia w grupach dziecięcych. Opisując swoje zajęcia, niektórzy nauczyciele byli zdumieni odkrywając, iż nieświadomie stosowali jedną lub więcej z 12 wymienionych poprzednio zasad Montessori. Innymi słowy, Maria Montessori odniosła taki sukces w popularyzowaniu swoich założeń edukacyjnych, iż znalazły one zastosowanie (choć częściowe) w zwykłych instytucjach kształcenia na całym świecie, gdzie nazwa "Montessori" być może nawet nie była znana.

Na koniec, badanie przeprowadzone przez partnerów uwidocznilo istnienie mentalnych blokad i przyczyn stresu zwykle utożsamianych z formalną nauką języków obcych. Taka sytuacja powtarza się w każdej klasie w całej Europie. Powyższe problemy, co potwierdziły wyniki badania, nie są związane z wrodzonymi trudnościami w nauce języków, ale wynikają z **filologicznych pojęć** na temat języka, leżących u podstaw powszechnych kursów i **zarządzeń wpływających na praktyki kształcenia** stosowanych w nauczaniu. Dlatego ten Projekt apeluje do europejskich pedagogów, aby potraktowali język z **perspektywy etnograficznej** (jak opisano powyżej) i uzdrowili podejście do niego, ignorując rozporządzenia i ucząc studentów osiągnięcia całkowitej samodzielności w nauce.

Dlatego też obecny Podręcznik, wraz z modelowymi lekcjami i teoretycznymi wskazówkami, stanowi wiarygodne potwierdzenie praktycznych hipotez projektu MMLT: rzeczywiście

można uznać **Metodę Montessori za odpowiednie podejście do edukacji osób dorosłych, a w szczególności w kontekście nauczania języków obcych**. Ponadto można ją wykorzystywać w odniesieniu do wszystkich języków traktowanych jako "obce" lub "drugie" (LS/L2) na każdym poziomie, począwszy od zerowego do B1 CEF. Jest ona szczególnie skuteczna w przypadku studentów, którym brakuje pewności siebie.

Zdając sobie sprawę z faktu, iż nie będzie łatwo skłonić nauczycieli do podważenia regularnie stosowanych praktyk, na początku tego Podręcznika, autorki krótko zilustrowały zasady Montessori, a następnie w Rozdziale 2 zademonstrowały w jaki sposób można, chociaż **częściowo**, natychmiast wdrożyć te zasady, tak aby zminimalizować blokady mentalne i przyczyny stresu wśród studentów. To **częściowe** zastosowanie tych zasad, w gruncie rzeczy nie wymaga od nauczycieli zmiany sposobu myślenia na temat czym jest język i jego roli odgrywanej w klasie. To **częściowe** podejście nie może być traktowane jako lekarstwo na całkowite uzdrowienie sytuacji w klasie, ale na polepszenie jej do pewnego stopnia.

Następnie Rozdział 3 zawiera to, co autorki uznały za uzdrowienie, a mianowicie zastosowanie całkowitego podejścia Montessori w kontekście empirycznego, etnograficznego spojrzenia na istotę języka i potraktowania studenta z pełnym szacunkiem jako niezależnego i samodzielnie pracującego członka społeczności.

4.7 12 zasad Montessori.

Poza trzema wymienionymi maksymami, obecny Projekt wskazał szereg "12 zasad Montessori", które można zastosować w każdym środowisku edukacyjnym, a zwłaszcza w przypadku kursów językowych dla osób dorosłych. Wspomniane zasady, które wcześniej zostały sformułowane przez włoskiego Partnera w Projekcie MMLT, a następnie opracowane w trakcie jego trwania, będą omówione w dalszej części tego Podręcznika.

Są to:

- (Samo) uczenie się.
- Nauczyciel jest obserwatorem, nie wykładawcą.
- Kluczowe okresy w nauce (terminologia wzięta z nauczania dzieci i zaadaptowana do nauki dorosłych kursantów).
- Lepsze przyswajanie poprzez powtarzanie (chłonący umysł).
- Odpowiednio przygotowane otoczenie.
- Samodzielne postrzeganie i eliminowanie błędów dzięki właściwym materiałom dydaktycznym.
- Swobodny wybór czasu nauki.
- Nauka poprzez działanie.
- Analiza ruchu.
- Ćwiczenie ciszy.
- Dobre maniery.
- Uporządkowane sale.

Powyższe zasady, pierwotnie opracowane z myślą o nauczaniu dzieci, bardzo trafnie wpisują się w nowe postrzeganie roli nauczycieli i słuchaczy, typowe dla szkół Montessori.

W tych szkołach:

- dzieci mają **możliwość (samo)uczenia się**;
- nauczyciele nie są "**wykładowcami**", ale raczej pomocnikami, a przede wszystkim są "**obserwatorami**". Nie przekazują swojej wiedzy, ale pomagają uczącym się odkrywać to, co już w nich istnieje;
- docenia się istnienie "wrażliwych okresów" w nauczaniu, ponieważ próba uczenia się czegoś poza odpowiednim takim okresem może być trudna i frustrująca;
- od momentu narodzin do 6 roku życia, dzieci charakteryzuje "**chłonny umysł**", czyli czas w którym wykazują one nieograniczoną motywację do zdobycia wiedzy w obrębie własnego otoczenia i doskonalenia całego szeregu umiejętności i praktycznej wiedzy. Dzieje się tak dzięki zdolności dzieci do powtarzania zadań w obrębie kategorii wrażliwego okresu.
- dzieci potrafią doskonale wykorzystać swoje **szkolne otoczenie**, przygotowane w sposób stymulujący oraz wygodny i oferujący możliwości samodzielnego zdobywania umiejętności i wspomnianej już praktycznej wiedzy. Poprzez uczenie się jak w pełni wykorzystać otoczenie i przejście odpowiedzialności za pielęgnowanie go, dzieci zyskują prawdziwą niezależność;
- dzieci uczą się poprzez odkrywanie, ponieważ materiały dydaktyczne oferują im **możliwość kontroli własnych błędów**, pozwalając na **korygowanie ich** bez konieczności interwencji ze strony nauczyciela;
- dzieci mają swobodę wyboru czasu nauki. Większość dzieci uczy się w samotności, w okresie największej koncentracji, a nauczyciele nie przerywają im;
- mózg dziecka rozwija się poprzez wykorzystanie ich dłoni. Dlatego też materiały dydaktyczne umożliwiają im naukę poprzez dotykanie kształtów, liter, odczuwanie temperatury, itp., eksperymentowanie. Uczą się **poprzez działanie**, nie tylko słuchanie lub spoglądanie na nauczyciela i mechanicznie wykonując czynności w sposób im nakazany;
- ruchy wykonywane przez dzieci muszą być naturalne i zgodne z okresem odpowiadającym ich rozwojowi. To oznacza prowadzenie ciągłej analizy ruchu w szkołach Montessori: złożonych ruchów, rozłożonych na szereg nieskomplikowanych i łatwych do przyswojenia;
- **ćwiczenie ciszy** odbywa się regularnie i jest traktowane jako czynność, a nie bezczynność: dzieci są zachęcane to zachowania ciszy po to, aby słyszeć najdrobniejsze odgłosy, których normalnie nie uchwycą. Jest to dla nich istotne osiągnięcie i pozwala im na uporanie się ze sobą, zwłaszcza swoją osobowością;

- **dobre maniere** w szkołach Montessori to nie tylko hasło, ale autentyczny szacunek, którego dzieci uczą się w stosunku do innych, co pozwala im na współpracę i pomaganie sobie nawzajem;
- szkoły Montessori uczą **porządku**, a dzieci nie wyobrażają sobie pozostawienia nieuporządkowanego pomieszczenia, nie dlatego iż tak należy, ale dlatego że w celu znalezienia potrzebnych im materiałów, muszą się one znajdować na swoim miejscu.

ROZDZIAŁ 5

PRZEMYŚLENIA I KOMENTARZ PO PILOTAŻU

Poniżej autorki przedstawiają notatki i wyjaśnienia, które ich zdaniem powinny się w tym Rozdziale znaleźć w wyniku przeprowadzonego pilotażu z nauczycielami języków obcych. Uznały to za konieczne, ponieważ niektóre partie tego Podręcznika nie były zbyt klarownie lub dostatecznie wyjaśnione. Celem tego rozdziału jest uczynienie z tego Podręcznika materiału tak łatwego w odbiorze jak to możliwe, chociaż autorki zdają sobie sprawę z tego, iż zrozumienie i zastosowanie tej innowacyjnej metody wymagałoby czasu i praktyki. Jest to, bowiem bardziej kwestia zmiany myślenia na temat sposobu uczenia, aniżeli tylko zapewnienia odpowiednich materiałów.

Rozdział 2 (Przyczyny Stresu).

Niektórzy z uczestniczących nauczycieli nie zaaprobowali pewnych aktywności zaproponowanych przez Podręcznik, lub nie uznali ich za odpowiednie dla dorosłych uczestników. Nawet wśród partnerów istniała rozbieżność co do niektórych ćwiczeń - niektórym się one podobały, podczas gdy inni mieli odmienne na ich temat zdanie. To, co jest nowe i ciekawe w tej metodzie to samo podejście (jak wspomniano w Podręczniku). W związku z tym należy skupić się głównie na podejściu nauczycieli i próbie usunięcia się na bok. Ćwiczenia dydaktyczne są jedynie propozycjami i autorki zdają sobie sprawę, iż nie zawsze można je zastosować (np. wywiad z obcokrajowcem mówiącym danym językiem).

Rozdział 3 (Całkowite wdrożenie Metody Montessori).

Zdaniem autorek, "Analiza potrzeb", "Lista kontrolna Studenta" oraz "Mapy myśli" są podstawowymi narzędziami w omawianej metodologii. Uważają one, iż są one bardzo istotne w poznaniu studentów, wsparciu ich w znalezieniu ich własnego sposobu nauki tak, aby stać się w niej całkowicie niezależnym.

Równie istotne jest używanie **Notatnika**, jako narzędzia zarówno dla studentów jak i nauczyciela.

Uzupełnianie informacji w Notatniku powinno odbywać się **TYLKO w domu**, po zajęciach, a nie na lekcji, jako że zmusza to studentów do przypomnienia sobie i utrwalenia przerabianego materiału .

Dla studentów: w celu przypomnienia sobie przerobionego na zajęciach materiału, zlokalizowania słabych punktów, dokonywanie poprawek na bieżąco i pod koniec kursu.

Dla nauczycieli: monitorowanie postępu studentów i ich słabych punktów, monitorowanie samych siebie, swoich mocnych i słabych punktów w sposobie nauczania.

Notatnik prowadzony przez studentów będzie tak naprawdę programem nauczania na danym kursie. W omawianej metodologii nie występuje rygorystyczny program nauczania, jako że kurs jest prowadzony w oparciu o potrzeby i oczekiwania studentów. Nie oznacza to, jednak, że jest on niezaplanowany. Wręcz przeciwnie, program całego kursu jest starannie zaplanowany, ale nauczyciel powinien być przygotowany na ewentualne zmiany zgodnie z oczekiwaniami i potrzebami studentów.

Notatnik nie musi być narzędziem, którym student dzieli się z całą grupą, może być potraktowany jako bardzo indywidualna pomoc w nauce. Co prawda, dobrze byłoby, aby studenci porównywali swoje notatki, jednak nie każdy dorosły kursant jest na to przygotowany.

Jeżeli nie ma możliwości poprawiania zapisów w Notatnikach u każdego studenta (dotyczy to licznych grup), przed rozpoczęciem nowej lekcji nauczyciel przypomina studentom co powinno być znalezione w Notatniku z poprzednich zajęć, tak aby każdy mógł skorygować zapisane informacje. Studenci powinni mieć możliwość pytania nauczyciela, kiedy Notatniki będą sprawdzane. W takim przypadku, lekcja będzie na nim oparta, a powtórka materiału będzie się odbywała w grupach lub z uczestnictwem nauczyciela.

Informacja zapisana w Notatniku obejmuje następujące dane:

Czego student się nauczył:

- słownictwo,
- reguły gramatyczne,
- wskazówki dotyczące wymowy,
- sposób komunikowania się,
- zasady dotyczące kultury danego kraju.

Co student najbardziej zapamiętał:

- słownictwo,
- reguły gramatyczne,
- wskazówki dotyczące wymowy,
- sposób komunikowania się,
- zasady dotyczące kultury danego kraju.

Co nauczyciel powinien wyjaśnić studentowi:

- słownictwo
- reguły gramatyczne
- wskazówki dotyczące wymowy
- sposób komunikowania się
- zasady dotyczące kultury danego kraju.

ALE

Należy studentom pozwolić na zorganizowanie swoich Notatników w taki sposób, aby im jak najlepiej służył.

Samodzielne postrzeganie i eliminowanie błędów dzięki właściwym materiałom dydaktycznym: studenci są zachęceni do samodzielności w korzystaniu z materiałów dostarczanych przez nauczyciela i takiego samego identyfikowania błędów.

Strefa Komunikacji: wykorzystywanie tej aktywności sprzyja robieniu postępów przez studentów, ponieważ skłania ich do używania w trakcie zajęć języka obcego zamiast ich własnego. Prowadzi to do wzrostu poczucia własnej wartości i odpowiedzialności, ponieważ to sami studenci będą starali się ograniczyć stosowanie ojczystego języka. W trakcie pilotażu zauważono, iż niektórzy uczestnicy/nauczyciele nie całkiem docenili fizyczne istnienie tego miejsca. Ważne jest, aby to student zdecydował, kiedy nauczyciel będzie mówił w języku obcym lub ojczystym. Oznacza to, iż **Strefą Komunikacji** może być niemal każdy przedmiot lub nawet melodia, itd., która może być użyta, kiedy student prosi nauczyciela o wyjaśnienie jakiegoś problemu.

Dynamika Grupy: ważne jest (podkreślili to także uczestnicy pilotażu), aby przewodniczący grupy cały czas się zmieniał, podobnie jak też uczestnicy grup, tak aby następowała w nich rotacja. Nauczyciel powinien panować nad dynamiką grupą w celu uniknięcia sytuacji, w której najbardziej pewni siebie jej uczestnicy nie będą dominowali każdej dyskusji, nie pozwalając słabszym studentom na wypowiedź, powodując tym ich frustrację.

Łatwość zastosowania Podręcznika i Metodologii: celem omawianej metodologii nie jest wprowadzenie nowej, która mogłaby zastąpić praktyki, które są stosowane przez nauczycieli. Jest to jednak podejście, które można bardzo łatwo zintegrować z już funkcjonującymi dobrze znanymi metodologiami.

Wskazówki i uwagi wyjaśniające dla nauczycieli:

- 1) Brak różnic w stosowaniu tej metodologii w LS i L2.
- 2) Studenci sami decydują o tym, czy chcą zmienić swoje imię na jego brzmienie w przyswajającym języku (w tym przypadku, angielskim). Z formularzy wypełnionych przez uczestników szkolenia wynikało, iż robią to nauczyciele. Nie należy zmuszać studentów do zmiany imion, ale w wielu sytuacjach pozwala im to na przełamanie oporów i nieśmiałości. Ponadto, w licznych grupach umożliwia to zlikwidowanie kulturowych i zawodowych różnic oraz stworzenie atmosfery równości.
- 3) Studenci sami powinni zdecydować o tym, czy chcą mieć ze sobą jakiś element kultury studiowanego języka (patrz, Lekcja przykładowa 3) - jest to tylko przykład, ale powinien być on dopasowany do wieku słuchaczy, ich kultury i środowiska, jakie reprezentują. Celem tej aktywności jest przeniknięcie do kultury i poglądów będących obiektem nauki.

- 4) Na zakończenie każdej lekcji, nauczyciel rysuje schematyczną tabelkę materiału przerobionego na zajęciach, co powinno studentom ułatwić uzupełnienie Notatników w domu.
- 5) Należy zachęcać do używania pożegnalnych zwrotów, tak aby się z nimi oswoili, to pozwoli na lepsze poznanie studentów w takich nieformalnych momentach.
- 6) Nauczyciel musi być gotów na zweryfikowanie wcześniej przygotowanego programu i ćwiczeń tak, aby dopasować go do tempa uczenia się studentów.
- 7) Materiały dydaktyczne nie są wręczane studentom na początku kursu, z lekcji na lekcję. W ten sposób nauczyciel ma większe możliwości modyfikowania treści zajęć w zależności od potrzeb i charakteru studentów.

Należy pamiętać o **stopniowym wprowadzaniu nowej metodologii i konieczności znalezienia równowagi** pomiędzy nią, a wymaganiami instytucjonalnymi, narzuconymi programami i własną metodologią nauczycieli.

- ➡ Nauczyciel jest "obserwatorem", nie "wykładowcą", co nie umniejsza jego roli, a wręcz przeciwnie, jest traktowany jak na podobieństwo żywej książki, a studenci w każdej chwili mogą poprosić o konsultacje. Tak jak studenci potrzebują czasu i ćwiczeń, aby przyzwyczaić się do samodzielności w nauce, tak i nauczyciele muszą się oswoić z nową rolą, zanim poprowadzą swoich słuchaczy do większej niezależności w uczeniu się. Autorki tej pracy zdają sobie sprawę z tego, iż pełne wprowadzenie zasad wspomnianych w tym Podręczniku wymaga od nauczycieli czasu, tak aby nie czuli presji i stresu wynikłych z konieczności wprowadzenia ich od razu. Zastosowanie ich może być stopniowe i będzie zależało od umiejętności, potrzeb i celów studentów. Nauczyciele powinni pamiętać o zachęcaniu studentów do krytycznej i samodzielnej refleksji przez cały czas nauki języka.
- ➡ To, co jest nowe w przedstawionym Podręczniku to NIE ćwiczenia (należy je tutaj traktować tylko jako przykłady), ale samo podejście. Mówimy tutaj o "swobodzie" wyboru, gdzie student sam decyduje o kształcie swojej ścieżki uczenia się, jednak jego "wolność" jest bardzo zorganizowana. Nauczyciel jest kimś więcej, aniżeli pomocnikiem: jest on/ona obserwatorem, kontrolującym w jaki sposób studenci korzystają z dostarczonych materiałów, tak aby zawsze przygotować najlepsze.
- ➡ Metoda Montessori dla dorosłych osób zaproponowana w tym Podręczniku, w oparciu o Zasady Montessori jest nowatorska, ponieważ:
  - jest to podejście metodologiczne;
  - można ją bardzo łatwo zintegrować z już stosowanymi przez nauczycieli i dobrze im znanymi metodologiami;
  - jest to bardzo zorganizowana metodologia;
  - nauczyciel jest kimś więcej niż pomocnikiem: jest obserwatorem, który wie w jaki sposób jego studenci wykorzystują przygotowane przez niego materiały i w oparciu o tę informację przygotowuje dla nich jak najbardziej odpowiednie;
  - nauka nie odbywa się w oparciu o wcześniej przygotowany program nauczania;
  - pomaga studentom w osiągnięciu prawdziwej swobody przy wyborze swojej własnej drogi w nauce;

- sprawia, iż nauka języka obcego jest szybsza i bardziej skuteczna dla wszystkich studentów;
- pozwala nauczycielom uwolnić się od dawnych nawyków oraz rozpocząć postrzegać siebie jako prawdziwym pomocników studentów, nie jako najważniejszego elementu ich nauki.

ANEKS

Maria Montessori: krótka biografia

(tekst zaczerpnięty z Wikipedii: http://en.wikipedia.org/wiki/Maria_Montessori)

Maria Tecla Artemesia Montessori (31.08.1870 - 06.05.1952) była włoską lekarką i pedagogiem, znaną dzięki filozofii edukacyjnej, która nosi jej imię, a także dzięki swoim pracom na temat pedagogiki naukowej. Jej metoda edukacyjna jest obecnie stosowana w szkołach publicznych i prywatnych na całym świecie.

Maria Montessori urodziła się w Chiaravalle, we Włoszech. Jej ojciec, Alessandro Montessori był zatrudniony jako urzędnik w Ministerstwie Finansów, pracując w miejscowej państwowej fabryce tytoniu. Jej matka, Renilde Stoppani, jak na tamtejsze czasy była bardzo dobrze wykształconą kobietą.

Pierwotnie, Maria próbowała swoich sił na studiach inżynierskich po zakończeniu szkoły, niezwykle aspiracje dla kobiety w tamtym okresie. Jednakże, zanim ukończyła szkołę, w wieku 20 lat, w 1890 roku, uzyskawszy dyplom z fizyki i matematyki, postanowiła rozpocząć kolejne studia, tym razem wybierając medycynę, co było nawet bardziej niezwykle, zważywszy normy kulturalne ówczesnych czasów. Maria nie pozwoliła, aby cokolwiek ją powstrzymało. Będąc kobietą, na studiach medycznych spotkała się z wrogością i szykanami ze strony niektórych studentów i profesorów. Jako, że uczęszczanie na zajęcia z anatomii razem z mężczyznami uznawane było za niedopuszczalne, Maria musiała prowadzić sekcję zwłok osobno, po godzinach. Aby zamaskować agresywny odór formaldehydu, musiała uciekać się do palenia tytoniu. Po pierwszym roku studiów zdobyła nagrodę uniwersytecką, a w 1895 roku otrzymała pracę jako asystentka w szpitalu, zyskawszy doświadczenie w pracy szpitalnej. W ciągu dwóch ostatnich lat na uczelni studiowała pediatrię i psychiatrię, równocześnie pracując w gabinecie pediatrycznym oraz pogotowiu, zyskując doświadczenie w medycynie pediatrycznej. W roku 1896 ukończyła studia na Uniwersytecie w Rzymie, uzyskawszy dyplom z medycyny.

Po zakończeniu studiów, Montessori kontynuowała swoją pracę naukową w uniwersyteckiej klinice psychiatrycznej, gdzie w 1897 roku została przyjęta jako wolontariuszka. Część jej pracy obejmowała wizytowanie szpitali w Rzymie, gdzie obserwowała dzieci z upośledzeniami umysłowymi. Obserwacje te stały się później fundamentem jej przyszłej pracy pedagogicznej. Ponadto czytała i studiowała dzieła 19-wiecznych lekarzy i pedagogów, Jean Marca Gasparda Itarda oraz Edwarda Sequina, którzy wywarli ogromny wpływ na jej pracę.

W 1899 roku Maria Montessori została mianowana radną Narodowej Ligii na Rzecz Ochrony Umysłowo Upośledzonych Dzieci i poproszono ją o zaprezentowanie wykładu na temat specjalnych metod kształcenia dzieci upośledzonych umysłowo w instytucie kształcenia nauczycieli przy Uniwersytecie w Rzymie.

W 1900 roku Narodowa Liga otworzyła ortofreniczną szkołę, (instytut medyczno-pedagogiczny), wyposażoną w laboratorium i stworzoną do kształcenia nauczycieli do pracy z dziećmi upośledzonymi umysłowo. Marii zaproponowano tam stanowisko zastępcy dyrektora. Wkrótce szkoła miała 64 nauczycieli, studiujących psychologię, anatomię i fizjologię systemu nerwowego, pomiary antropologiczne, przyczyny i charakterystykę upośledzenia umysłowego oraz szczególnych metod nauczania. W trakcie dwóch pierwszych lat pracy w szkole, Montessori opracowała metody i materiały, które później zaadaptowała do pracy z normalnymi dziećmi. Szkoła odniosła natychmiastowy sukces, zwracając uwagę przedstawicieli rządu z ministerstwa edukacji i zdrowia, przywódców obywatelskich oraz ważnych postaci z dziedziny edukacji, psychiatrii i antropologii z Uniwersytetu Rzymskiego. Dzieci w modelowej klasie pochodziły z normalnych szkół, jednak uważane były za "niewyuczalne" ze względu na swoje upośledzenie. Jednak niektóre z tych dzieci później zdały egzaminy, przeznaczone dla tzw. "normalnych" uczniów.

W 1906 roku Maria Montessori została zaproszona, aby nadzorować opiekę i nauczanie grupy dzieci pochodzących z robotniczych rodzin. Na pomieszczenie został przeznaczony nowy budynek w ubogiej dzielnicy San Lorenzo, w Rzymie. Montessori przyjęła tę pracę, ponieważ mogła w niej wykorzystać swoje metody nauczania w stosunku do dzieci zdrowych umysłowo. Casa dei Bambini, inaczej Domy Dziecięce, to była nazwa, którą nadano tej placówce i pierwszy taki obiekt otwarto 6 stycznia, 1907 roku, przyjmując od 50 do 60 dzieci, w wieku od dwóch lub trzech lat oraz sześciu lub siedmiu.

Początkowo, klasy były wyposażone w tablicę, stół nauczyciela, piec, małe krzeselka, fotele i kilka stołów dla dzieci oraz szafę zamkniętą na klucz, w której Maria Montessori trzymała materiały, wcześniej przygotowane w szkole ortofrenicznej (dla dzieci upośledzonych). Czynności, jakich uczono tam dzieci obejmowały dbanie o siebie, tj. ubieranie i rozbieranie się, dbałość o otoczenie, jak zmiatanie i odkurzanie oraz troszczenie się o ogród. Ponadto pokazano dzieciom jak korzystać z materiałów, które Maria wcześniej opracowała. Sama Maria Montessori, która była zajęta uczeniem, prowadzeniem badań oraz innymi zawodowymi czynnościami, nadzorowała i obserwowała pracę w klasie, jednak bezpośrednio nie była zaangażowana w uczenie dzieci.

Podstawę edukacyjnej metody opracowanej przez Marię Montessori, stanowiła obserwacja zachowań demonstrowanych przez dzieci w tej szkole. Zaobserwowała chwile głębokiej uwagi i koncentracji, wielokrotne powtarzanie tej samej czynności oraz wrażliwość na porządek w otoczeniu. Mając wolny wybór jakiejś aktywności, dzieci wykazywały większe zainteresowanie praktycznymi zadaniami i materiałami Marii Montessori, aniżeli danymi im zabawkami. Zdumiewającym może wydawać się fakt, iż nie trzeba było ich motywować słodyczami oraz innymi nagrodami. Z czasem, Maria Montessori zauważyła pojawienie się spontanicznej samodyscypliny.

Opierając się na swoich obserwacjach, Montessori wdrożyła szereg praktyk, które stały się znakiem rozpoznawczym jej filozofii pedagogicznej i metody. Zastąpiła ciężkie meble

stoliczkami i krzesłkami dopasowanymi do rozmiarów dzieci i wystarczająco lekkimi, aby dzieci mogły je z łatwością przenosić, a także umieścić materiały dziecięcych rozmiarów na niskich, łatwo dostępnych półkach. Poszerzyła cały szereg praktycznych czynności, takich jak zamiatanie i dbanie o siebie o szeroki wachlarz zadań związanych z troską o otoczenie, włączając w to układanie kwiatów, mycie rąk, gimnastykę, troszczenie się o zwierzęta domowe oraz gotowanie. Ponadto, elementem zajęć stała się także otwarta przestrzeń, a dzieci zachęcane były do przemieszczania się po klasie w zależności od ich woli.

Czuła, iż poprzez swobodną pracę, dzieci mogą osiągnąć nowy poziom niezależności i wykazać się wewnętrzną motywacją w pokonywaniu nowych etapów zrozumienia. Maria Montessori wierzyła, iż postrzegając i traktując je jako indywidualne istoty da pozytywne rezultaty w postaci lepszej nauki i spełnionych możliwości u każdego dziecka. Nie przestawała adaptować i ulepszać materiały dla swoich wychowanków, zmieniając lub usuwając zadania, rzadziej wybierane przez dzieci.

Bazując na swoich obserwacjach, Maria eksperymentowała pozwalając dzieciom swobodnie wybierać materiały do nauki, wprowadziła zasadę nieprzerwanej pracy, swobody ruchów i czynności w granicach wyznaczonych przez otoczenie. Zaczęła postrzegać niezależność jako cel edukacji, a rolę nauczyciela jako obserwatora kierującego wewnętrznym psychologicznym rozwojem wychowanków.

Pierwsza Szkoła Montessori (Casa dei Bambini) okazała się sukcesem, a dzieci uczestniczące w jej programie wykazywały się koncentracją, uwagą i spontaniczną samodyscypliną. Nic dziwnego, iż zajęcia zaprzętnęły uwagę znanych pedagogów, dziennikarzy i osób publicznych. Jesienią 1907 roku, Maria Montessori rozpoczęła eksperymenty z materiałami do nauki pisania i czytania. Były to litery wycięte z papieru ściernego, zamocowane na tablicach, które można było przenosić, a także obrazki z nagłówkami. Cztero- i pięcioletnie dzieci zareagowały z entuzjazmem na nowe materiały i szybko osiągnęły perfekcję w czytaniu i pisaniu daleko wyprzedzając oczekiwania w stosunku do dzieci w tym wieku. Naturalnie, to ponownie zwróciło uwagę ogółu na pracę Marii Montessori.

W 1909 roku, w Città di Castello (Włochy), Montessori zorganizowała swój pierwszy kurs dla nauczycieli przedstawiając swoją metodę nauczania. Tego samego roku opisała swoje spostrzeżenia i metody w książce, pt. *Metoda Naukowej Pedagogiki Zastosowana w Edukacji Dzieci w Domach Dziecięcych*. Kolejne dwa szkolenia dla nauczycieli odbyły się w Rzymie, w 1910 roku a trzeci w Mediolanie w 1911 roku. Reputacja i praca Marii zaczęła być coraz bardziej znana, nawet poza granicami kraju i mniej więcej w tym czasie, zrezygnowała z praktyki lekarskiej, aby móc poświęcić więcej czasu pracy pedagogicznej, opracowując swoje metody i szkoląc nauczycieli.

Już w 1909 roku, jej praca zwróciła uwagę międzynarodowej opinii, przyciągając wizyty obserwatorów z innych krajów. O pracy Marii pisano szeroko w międzynarodowych pismach i wprowadzając jej metody do szkół. Pod koniec 1911 roku, jej metodologia została oficjalnie

wprowadzona do szkół publicznych we Włoszech i Szwajcarii; takie same plany dotyczyły Wielkiej Brytanii. Przed końcem 1912 roku szkoły Montessori otwarto w Paryżu i wielu miastach Zachodniej Europy. Planowano uczynić to samo w takich krajach jak: Argentyna, Australia, Chiny, Indie, Japonia, Korea, Meksyk, Szwajcaria, Syria, Stany Zjednoczone, a także Nowa Zelandia. Szkoły publiczne w Londynie, Johannesburgu, Rzymie i Sztokholmie, zaadaptowały tę metodę do swoich szkolnych systemów. Utworzono stowarzyszenia Montessori w Stanach Zjednoczonych (Amerykański Komitet Montessori) i w Wielkiej Brytanii (Stowarzyszenie Montessori dla Zjednoczonego Królestwa). W 1913 roku, w Rzymie, odbył się pierwszy międzynarodowy Kurs Szkoleniowy, a już w rok później (1914) kolejny.

Książki Marii Montessori były w tym okresie powszechnie tłumaczone i publikowane. Jej praca, *Il Metodo della pedagogia Scientifica*, została przetłumaczona w Stanach Zjednoczonych jako, *Metoda Montessori: Pedagogika Naukowa Zastosowana w Edukacji Dziecięcej w Domach Dziecięcych*, gdzie stała się bestsellerem. Po Stanach nadeszły wydawnictwa brytyjskie i szwajcarskie. W roku 1913 opublikowano poprawioną wersję włoską, następnie pojawiły się wydawnictwa polskie (1913), niemieckie, japońskie i rumuńskie (1914), a następnie hiszpańskie (1915), holenderskie (1916) i duńskie (1917). W roku 1913 opublikowano *Antropologię pedagogiczną*, a w 1914 roku, Maria Montessori opublikowała po angielsku, *Własny Podręcznik Doktor Montessori*, praktyczny przewodnik traktujący o materiałach dydaktycznych, które sama opracowała.

Bibliografia

Needs Analysis Mehdi Haseli Songhori:

http://sernt55.essex.ac.uk/ia/ia409/E_pdf_copies_of_readings/Songhori_Needs_Analysis.pdf

Barrett, M., Byram, M., Lázár, I., Mompoin-Gaillard, P. & Philippou, S., 2013, *Developing Intercultural Competence through Education*. Strasbourg: Council of Europe. Draft report: http://bit.ly/intercultural_competence2013

Boylan, P., 2001, Relativizing the Concept of Communication. In: D. Killick et al. (eds.), *Poetics and Praxis of Languages and Intercultural Communication* (pp.45-53). Glasgow: University of Glasgow Publications. <http://bit.ly/boylan2001a>

Boylan, P., 2002, Language as representation, as agency as a new way of being. In: S. Cormeraie et al. (eds.), *Revolutions in Consciousness: Local Identities, Global Concerns in 'Languages and Intercultural Communication'* (pp. 165-174). Leeds: Leeds Metropolitan University. <http://bit.ly/boylan2002a>

Boylan, P., 2006, On being European: the contribution of intercultural communication theory and pedagogy. In: *Language and Intercultural Communication*, 6 (3&4), pp. 286-96. <http://bit.ly/boylan2006a>

Byram, M., Gribkova, B., Starkey, H., 2002, *Developing the Intercultural Dimension in Language Teaching*. Strasbourg: Council of Europe, Directorate General IV. http://bit.ly/intercultural_dimension2002

Ciliberti, A., 2000, *Manuale di glottodidattica*, Scandicci: La nuova Italia Editrice.

Kramersch, C., 2001, The privilege of the intercultural speaker. In: M. Byram, *Developing Intercultural Competence in Practice*. Clevedon, Multilingual Matters.

Pallotti, G. 1998, *La lingua seconda*, Milan: Bompiani.

Montessori, M., 1912, *The Montessori Method* (original in Italian: *Il Metodo della Pedagogia Scientifica*, 1909). New York: Frederick A. Stokes Company. <http://bit.ly/montessori1912>

Montessori, M., 1914. *Dr. Montessori's Own Handbook* (Italian translation: *Manuale di pedagogia scientifica*, 1921). New York: Frederick A. Stokes Company. <http://bit.ly/montessori1914>

Montessori, M. 1950, *Il bambino in famiglia* (first printed in 1936 from the original in German: *Das Kind in der Familie*, 1923; English translation: *The Child in the Family*, 1929). Milan: Garzanti. (Brak wydawnictwa internetowego.)

Montessori, M., 1972, *The Secret of Childhood* (first printed in 1936 from the original in French: *L'enfant*, 1936; Italian translation: *Il segreto dell'infanzia*, 1938). New York: Ballantine Books. (Brak wydawnictwa internetowego.)

Montessori, M. (1996). *From Childhood To Adolescence* (first printed in 1948 from the original in French: *De l'enfant à l'adolescent*, 1948; Italian translation: *Dall'infanzia all'adolescenza*, 1949). Oxford: Clio Press. (Brak wydawnictwa internetowego.)

Mapy myśli:

<http://www.omprakash.org/images/userfiles/volunteers/2078/0.444095001308458949.pdf>

<http://wlteacher.files.wordpress.com/2013/02/mindmaps.pdf>

<http://www.omprakash.org/images/userfiles/volunteers/2078/0.444095001308458949.pdf>

http://www.eslprintables.com/teaching_resources/mind_map/Mind_Map_on_Common_Nouns_235653/

Na powyższych stronach można znaleźć mapy myśli, gotowe do druku. Autorki sugerują, aby stosować je bardziej jako poradnik nauczyciela, pokazujący studentom, jak stworzyć swoje własne mapy myśli.

Aneksy:

Tabela 1 – Jak przygotować Analizę Potrzeb studenta

Tabela 2 – Lista kontrolna Studenta

Tabela 3 – Mapy myśli w nauczaniu języków obcych

Tabela 1

JAK PRZYGOTOWAĆ ANALIZĘ POTRZEB

W nauczaniu osób dorosłych przy użyciu metody Montessori oraz w celu lepszego poznania studentów, poniższa analiza potrzeb musi zawierać następujące informacje:

Treść	Wyjaśnienie
<p>Odpowiednie informacje, tak aby móc poznać studenta z wielu stron.</p>	<p>Pytania dotyczące wewnętrznej motywacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Dlaczego chcesz się uczyć [języka obcego]? ✓ Czy język jest Ci potrzebny na studiach/w codziennym życiu/ w przyszłości? ✓ Na jakich umiejętnościach chcesz się skoncentrować w nauce języka (np. więcej pisania maili, aniżeli mówienia)? ✓ Które wyuczone umiejętności będziesz bardziej stosował w nauce języka (np. pisanie sprawozdań, raportów, rozmowa kwalifikacyjna, język praktyczny dla celów turystycznych itd.,)? ✓ Z jakimi narodowościami będziesz najczęściej rozmawiał? ✓ Czy masz jakieś doświadczenie z wcześniejszej nauki języków? Jeżeli tak, proszę wymienić swoje mocne i słabe strony (tutaj można zostawić kursantowi wolną rękę w ich wyborze lub przedstawić listę czynników z numeracją od 1 do 10 punktów, gdzie np. 1 jest bardzo słabo, a 10 - doskonale. <p>Pytania, których celem jest poznanie wewnętrznej potrzeby wiedzy studenta:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Czym chcesz się tutaj zajmować? ✓ Po co, twoim zdaniem, tutaj jesteśmy? ✓ Dlaczego tutaj jesteś? ✓ itp. <p>Tego typu pytania są raczej niezwykle, wprowadzają go w zakłopotanie, w pewnym sensie zmuszając go do "głębokiego zastanowienia się". W ten sposób studenci mogą odkryć, swoje świadome potrzeby i cele. W tym punkcie należy dać im dużo czasu na opisanie swych potrzeb.</p> <p>Pytania, celem których jest poznanie studenta jako osoby:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ jego wykształcenie

<p>Ma ściśle określony cel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ przyszłe plany (życie prywatne i zawodowe) ✓ co lubią i czego nie lubią w szkole (lub na kursie) ✓ hobby i pasje ✓ konkretne problemy: czas spędzony w podróży do pracy/szkoły i z powrotem/ grafik w pracy, itd., które mogłyby sugerować zmniejszenie ilości ich zadań domowych lub usprawiedliwić ich opieszałość. <p>Wykorzystanie analizy potrzeb studenta i uzyskanych informacji jest konsekwencją omawianych na początku zagadnień.</p>
<p>Jest odpowiednia kulturowo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nie zadaje pytań dotyczących zagadnienia uznane w kulturze studenta za tematy tabu; ✓ nie oczekuje od studentów opowiadania o rzeczach, które mogą przypominać przechwalanie się, zwłaszcza jeżeli ich kultura jest na to bardzo wrażliwa; ✓ pozwala na proste odpowiedzi tym, którzy mogą czuć się zażenowani nic nie mówiąc, co może powodować nieporozumienia; ✓ wprowadza ułatwienia w zrozumieniu języka (np. analiza potrzeb jest przygotowana w języku obcy z tłumaczeniem w języku ojczystym studenta lub lingua franca).
<p>Analiza potrzeb kończy się dyskusją i daje wskazówki do samodzielnej nauki, w miarę możliwości.</p>	<p>Nauczyciel może zaprosić studentów na nieformalną pogawędkę po wypełnieniu tego formularza, w trakcie której mogą porozmawiać o dotychczasowych doświadczeniach studentów z nauką języków, ich opinii na temat stosowanych metod oraz zapytać o ich zdanie na temat najlepszych metod nauczania języków. Dobrze byłoby porozmawiać o ich upodobaniach, co prawda są to pytania w formularzu, ale w trakcie nieformalnej rozmowy, można w ten sposób lepiej uchwycić charakter studenta.</p>
<p>Formularz powinien się znaleźć w posiadaniu studenta i nauczyciela.</p>	<p>Przypomina i pomaga nauczycielowi w przypominaniu studentowi o jego początkowej motywacji, sytuacji i celach. Z czasem motywacja może ulec zmianie i zmniejszyć się w trakcie nauki, zwłaszcza jeżeli student zetknął się z pewnymi trudnościami. Mają oni wtedy wrażenie, że nie uczą się wystarczająco dużo, lub wcale. Przypomnienie im, gdzie byli na początku nauki bardzo pomaga. Czasami cele "giną" i to wpływa na zmniejszenie się Motywacji.</p>

Tabela 2

LISTA KONTROLNA STUDENTA

Lista kontrolna jest przydatna Studentowi, ponieważ przez cały okres trwania kursu utrzymuje jego motywację na wysokim poziomie. Wielu studentów uczących się języków obcych odnosi wrażenie, iż nie uczą się wystarczająco dużo, lub wcale. Wynika to z faktu, iż język nie jest przedmiotem szkolnym, ale komunikowaniem się, a im więcej się uczą, tym bardziej potrzebują słów i form, a w efekcie zawsze w komunikacji coś im umyka.

Lista kontrolna pomaga studentowi skupić na tym, co już do tej pory osiągnął, a co jeszcze jest przed nim.

Studenci powinni mieć możliwość swobodnego omawiania swoich osiągnięć od czasu do czasu. Powinno się to odbywać na zasadzie prywatnej dyskusji, co pomoże studentowi w uzyskaniu sugestii od nauczyciela, a temu ostatniemu dopasowania dydaktycznego podejścia, tak aby jak najbardziej odpowiadały one jego potrzebom i oczekiwaniom oraz były bazą do przygotowywania jak najlepszych materiałów dydaktycznych.

Lista powinna być uzupełniana co miesiąc, jednak to zależy od sposobu nauki wybranego przez studenta. Nauczyciel powinien zasugerować, kiedy należy formularz wypełnić.

Nazwisko _____ Miesiąc _____		
Lista kontrolna	Komentarz studenta	Komentarz nauczyciela
Mój początkowy poziom		
Ostateczny efekt.		
Mniej ważne cele (jeżeli są).		
Czego nauczyłem się do tej pory (notatki w Notatniku).		
Czy zgodnie z notatkami w Notatniku, jestem samodzielny w danej dziedzinie?		
Czy potrzebuję więcej praktyki aby osiągnąć samodzielność w tym, co zapisałem w Notatniku?		
Jeżeli tak, to co należy zrobić?		
Jakie są moje mocne i słabe strony w tym, co do tej pory osiągnąłem?		

Co muszę zrobić, aby poprawić moje słabe strony?									
Czy moja nauka odbywa się zgodnie z moimi potrzebami i oczekiwaniami?									
Czy jest coś, co chciałbym bardziej zgłębić?									
Czy są jakieś zagadnienia w języku, które mniej mnie interesują?									
Czy moje cele się zmieniły?									
Jeżeli tak, to proszę sprecyzować.									
Czy ćwiczenia przygotowane przez nauczyciela są dla mnie satysfakcjonujące i pomogą mi w osiągnięciu moich celów?									
Jeżeli nie, proszę sprecyzować.									
Czy jestem zadowolony/a ze sposobu, w jaki odbywa się moja nauka?									
Czy mam jakieś sugestie dla nauczyciela lub chcę go o coś poprosić?									
Samocena dla każdej kompetencji									
Kompetencje	Zaznacz przy pomocy "x" 1 (niska ocena) i 8 (bardzo dobra)								Komentarz nauczyciela
Pisanie	1	2	3	4	5	6	7	8	
Słuchanie	1	2	3	4	5	6	7	8	
Mówienie	1	2	3	4	5	6	7	8	
Czytanie	1	2	3	4	5	6	7	8	
Inne (specyficzny żargon, telefonowanie, itd.).	1	2	3	4	5	6	7	8	

Tabela 3

Mapy myśli do nauczania języków obcych

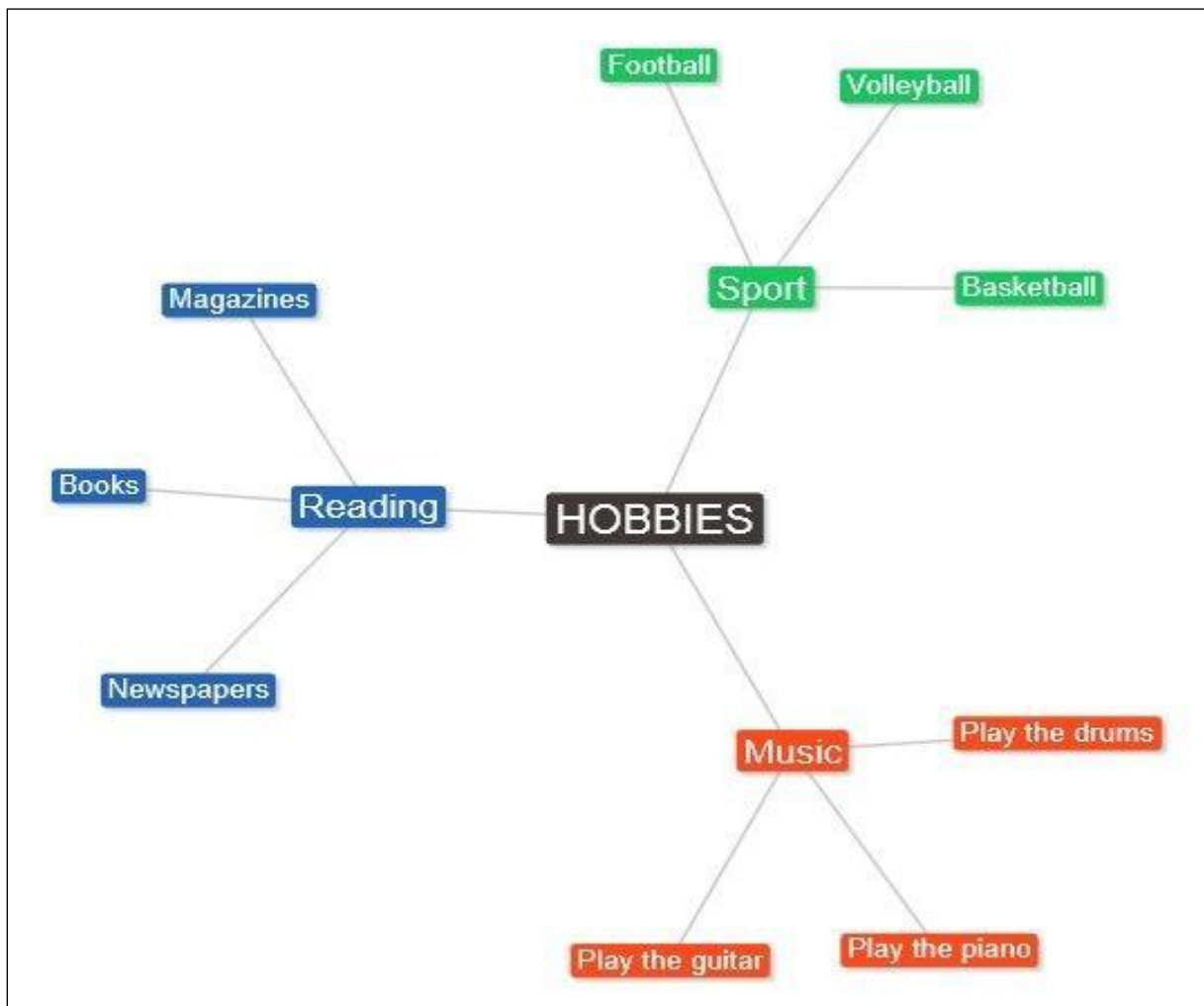
Mapa myśli jest diagramem służącym do przedstawiania wyrazów i pojęć, połączonych ze sobą i usytuowanych wokół kluczowego słowa lub pojęcia. Jest bardzo skutecznym narzędziem w nauce języków. Pomaga nauczycielowi w zebraniu wielu wyrazów, które łączy jeden temat lub motyw.

Jest przydatny dla studentów w każdym wieku i w kontekście wszystkich tematów, pozwala szybciej zapamiętywać różne informacje.

Jeżeli jest poprawnie zastosowana, może być bardzo przydatną techniką w nauczaniu języków obcych. Internet oferuje wiele przykładów tego typu narzędzi.

Na początku każdego kursu, należy pomóc studentom w tworzeniu swoich własnych map myśli, które mogą być przedstawione w postaci pisemnej lub jako obraz w pamięci.

Poniżej przykład takiej mapy myślowej dotyczącej tematu: Hobby.

Aby uzyskać dalsze informacje na temat map myślowych, proszę przeczytać Bibliografię.

PLAN LEKCJI 1

Lekcja jest opracowana dla studentów na poziomie średniozaawansowanym, którzy mają już doświadczenie w pisaniu krótkich tekstów.

Temat: Terminologia komputerowa w opowiadaniach

Czas trwania lekcji: 90 minut.

Wykorzystano następujące materiały:

- ❖ Wideo: My blackberry isn't working , dostępne na:
<http://www.youtube.com/watch?v=kAG39jKi0ll> (film jest również dostępny w części filmowej MMLT);
- ❖ paski papieru, na których wydrukowane są fragmenty angielskich przysłów nawiązujących do komputerów;
- ❖ obrazki przedstawiające zabawne cytaty odnoszące się do komputerów.

1. Przedstawiony film opiera się na grze słów. Podczas oglądania filmu, studenci powinni wynotować słownictwo komputerowe, jakie pojawi się w przedstawionej scenie.

(Pierwsza część zadania związana z obejrzeniem filmu jest okazją do przećwiczenia rozumienia tekstu słuchanego. Pomimo, iż studenci podzieleni są na grupy, w tej części zadania każdy z nich jest odpowiedzialny za zapisanie słów z filmu i następnie porównanie ich z resztą grupy. Ten typ ćwiczenia uśmierza napięcie wywołane koniecznością słuchania nowego tekstu, jako że wszystkie wątpliwości zostaną wyjaśnione w trakcie konsultacji w obrębie grupy.)

W tym konkretnym zadaniu, studenci zawsze mogą zwrócić się do nauczyciela, aby ten udał się do miejsca w klasie, nazwanego **Strefą Komunikacji**, gdzie wszelkie wątpliwości zostaną przez niego wyjaśnione. W tymże miejscu, nauczyciel może odpowiedzieć na wszystkie pytania studentów odnośnie zadań w języku polskim.

2. Kolejnym krokiem jest podzielenie studentów na grupy i wręczenie im pasków papieru ze zdaniami nawiązującymi do tematyki komputerowych przysłów, przeciętych na połowę, tak aby mogły być one do siebie dopasowane. Paski papieru mogą być w dwóch różnych kolorach, lub w tym samym, co sprawi, że zadanie będzie trudniejsze.

(W tym zadaniu studenci odwołują się do swojej znajomości gramatyki, jako że zdania są pocięte w taki sposób iż uczący muszą się skupić zarówno na znaczeniu jak i konstrukcjach gramatycznych.)

3. Studenci nadal pozostają w tych samych grupach i każdy z nich otrzymuje 4 obrazki przedstawiające zabawne sytuacje i cytaty. W trakcie pracy grupowej, razem muszą napisać opowiadanie, w którym wszystkie te cytaty są wykorzystane i wplecione w całość opowiadania. Nauczyciel informuje kursantów o konieczności zastosowania tych czasów, które poznali dotychczas. Ponadto mogą wykorzystać nowo-poznane słowa i wyrażenia z dwóch poprzednich ćwiczeń.

(Studenci pracują nad wspólnym projektem w grupie, co stanowi przykład współpracy zespołowej. Za swoją pracę nie otrzymują żadnej oceny, a nauczyciel nie wywiera na nich presji. Co więcej, w obrębie grupy też nie ma żadnej presji, a studenci czerpią zadowolenie ze wspólnie opracowywanego projektu. Nauczyciel przyjmuje pozycję obserwatora zadania, nie interweniuje, pozwalając studentom samodzielnie pracować nad zagadnieniem. To ćwiczenie oraz sposób jego realizacji daje im poczucie spełnienia i przynależności do grupy.)

Po zakończeniu zadania przez całą klasę, jeden student z każdej grupy idzie do innego zespołu, gdzie przedstawia jego członkom wersję opowiadania swojej grupy. Studenci uważnie jej słuchają i muszą zapamiętać jak najwięcej. Następnie mogą zrelacjonować to, co zapamiętali reszcie klasy.

UWAGA:

Pozornie to ćwiczenie może wyglądać na pamięciowe opanowywanie materiału, jednak studenci nie muszą pamiętać wszystkiego perfekcyjnie. Ponadto, aby wyeliminować element rywalizacji, nauczyciel nie chwali tych, którzy najlepiej zrelacjonowali opowiadanie.

UWAGA:

Na zakończenie zajęć, nauczyciel wyjaśnia kwestię NOTATNIKA (DIARY), do którego studenci muszą wprowadzić notatki z zajęć. W trakcie zajęć z grupą nie mogą robić żadnych notatek. W gruncie rzeczy, przy tak urozmaiconych ćwiczeniach w trakcie zajęć, nie będą mieli na to czasu. Nauczyciel informuje ich, że mają zapisać w Notatniku wyrazy i zwroty, które pamiętają z zajęć. Notatniki mają być przechowywane w domu i systematycznie uzupełniane po każdym zajęciu. W momencie, gdy nauczyciel poprosi o przyniesienie ich do klasy, wtedy studenci mogą je zademonstrować. To wzmocni ich samodyscyplinę oraz poczucie odpowiedzialności za rezultaty swojej własnej nauki.

Pytania dla nauczycieli korzystających z tego Planu Lekcji.

1. Jaki rodzaj stresu ta lekcja pomogła wyeliminować?
2. Ile zasad Montessori można zauważyć w tej lekcji?
3. Jakie inne ćwiczenia, przy wykorzystaniu podejścia Montessori, można jeszcze zastosować, aby wzbogacić tę lekcję?

PLAN LEKCJI 2

Temat - Wiadomości

Celem zajęć jest:

- rozwinięcie płynności poprzez szereg zaproponowanych ćwiczeń;
- wprowadzenie słownictwa nawiązującego do dziennikarstwa.

Poziom - średniozaawansowany, jednak lekcja może być zaadaptowana do poziomu średniozaawansowanego niższego.

Czas trwania zajęć: 90 minut.

Wprowadzenie:

Gdzie byłeś, kiedy dowiedziałeś się o ..... ?

Ten typ pytania może sprowokować reakcję studentów do rozmowy na temat każdego wydarzenia w kontekście sytuacji klasowej. W tym wypadku mogą wymyślać historie lub relacjonować fikcyjne wydarzenia.

Aby przeprowadzić ten typ ćwiczenia, nauczyciel musi zaprezentować krótki (około 30 sekundowy) film, gdzie przedstawione wiadomości będą służyły jako przykład dla informacji przygotowanych przez studentów.

W celu wprowadzenia kursantów w konkretny temat i stworzenie odpowiedniego otoczenia, na ścianach powinny być plakaty, zdjęcia znanych prezenterów wiadomości, gazet lub krótkich tekstów z tychże gazet.

Etap 1: Co dzisiaj nowego w Wiadomościach?

- Nauczyciel rozpoczyna zajęcia w bardzo swobodnym tonie, zadając studentom różnorodne pytania nawiązujące do tego, czym się ostatnio zajmowali. Studenci są zrelaksowani, ponieważ uczący nie poprawia błędów przez nich popełnianych, co sprawia, że nie obawiają się oceniania i rozmowa jest dla nich przyjemnością.
- Następnie, nauczyciel zadaje im pytanie, czy usłyszeli jakieś wiadomości, które zwróciły ich uwagę. W tym momencie studenci zaczynają rozmawiać i w ten sposób został wprowadzony temat zajęć.

Etap 2: Słownictwo

- Kolejnym krokiem jest zapoznanie studentów ze zdaniami zawierającymi elementy leksykalne, które mogą (choć niekoniecznie) być dla nich nowe. Następnie w swoich grupach, studenci czytają zdania i starają się odgadnąć znaczenie pogrubionych wyrazów bez odwoływania się do słownika lub translatora. Może być to przeprowadzone w postaci rozmowy na temat każdej z tych sytuacji. Nauczyciel nie interweniuje, ale może zachęcić studentów do rozwinięcia rozmowy, kiedy widzi, że rozumieją znaczenie zaznaczonych słów.
- Powyższe ćwiczenie powinno trwać około 10 minut, a następnie cała klasa powinna być zaangażowana w kolejne zadanie. Nauczyciel pisze nowe słowa na tablicy i prosi studentów, aby wykorzystali je w zdaniach w celu sprawdzenia zrozumienia nowego materiału. Kiedy wyrazy zostały już wyjaśnione, uczący może dodać jeszcze parę nowych lub spróbować uzyskać je od grupy.

Etap 3: Dyskusja, pytania

Na tym etapie nauczyciel zadaje studentom parę pytań i oczekuje bardziej rozbudowanych odpowiedzi. Ta rozmowa może toczyć się w parach lub małych grupach.

- ❖ *Jaki jest twoim zdaniem główny cel wiadomości telewizyjnych? Czy chodzi o informację, rozrywkę czy wpływ?*
- ❖ *Czy sądzisz, że ludzie przyjmują wiadomości dosłownie?*
- ❖ *Jakie są pewne różnice pomiędzy wiadomościami przekazywanymi przez telewizję, a tymi w prasie?*
- ❖ *Jakie wiadomości najlepiej się sprzedają? Np. celebryci i ich samochody, wybory powszechne, odkrycie leku na śmiertelną chorobę?*
- ❖ *Czy kiedykolwiek byłeś na miejscu, gdzie miało miejsce opisywane w wiadomościach wydarzenie? Czy relacje reporterów były zgodne z prawdą? Jeżeli nie, co sądzisz o wiarygodności wiadomości telewizyjnych?*

Po zakończeniu przez studentów rozmowy, która mogła przerodzić się w dłuższą dyskusję, nauczyciel prosi ich aby zrelacjonowali klasie co sądzą i jak bardzo różnią się ich opinie. Może także zapytać ich o to, czego dowiedzieli się od swoich partnerów.

Etap 4: Opowiadania

Studenci pracują w grupach. Każdy z nich musi zaprezentować opowiadanie z obojętnie jakiego okresu. Następnie w obrębie swojej grupy próbują uzyskać informację, co każdy

z jej uczestników zapamiętał. Mogą wykorzystać pytania, wcześniej zapisane na tablicy przez nauczyciela.

- ❖ Jakie opowiadanie wybrałeś?
  - ❖ Kiedy miało miejsce opisywane zdarzenie/
  - ❖ Co się wydarzyło?
  - ❖ Gdzie się znajdowałeś, kiedy wydarzenie miało miejsce?
  - ❖ Jak się o tym dowiedziałeś?
- Są to tylko przykłady, a studenci mogą te pytania rozwinąć.

Powyższe zadanie pozwoli lepszym studentom rozwinąć odpowiedzi, podczas gdy słabsi mogą reagować stosując krótsze odpowiedzi. Ze względu na to, iż ćwiczenie odbywa się w grupach, ci ostatni nie czują się zestresowani perspektywą występowania przed całą klasą.

Etap 5: Typy mediów

- Nauczyciel usiłuje dowiedzieć się w jaki sposób studenci uzyskują informacje. Celem tego ćwiczenia jest otrzymanie informacji na temat wszystkich typów mediów (telewizja, radio, gazety, Internet).
- Następnym krokiem jest przedyskutowanie i spisanie wszystkich zalet i wad każdego z wymienionych środków komunikacji. To zadanie powinno być przeprowadzone bardzo starannie, gdzie każde z mediów jest szczegółowo omówione.
- Można to ćwiczenie urozmaicić w taki sposób, że każda grupa opisuje inny rodzaj mediów. Następnie, przedstawiciel grupy idzie do innej, gdzie relacjonuje wnioski swojej grupy. Pozostali studenci robią to samo, wymieniając informacje z innymi zespołami.

W powyższym zadaniu liczy się zaangażowanie każdego członka grupy, łącznie z tymi najśłabszymi. Biorąc pod uwagę fakt, iż studenci mogą odnieść się niezbyt chętnie do konieczności występowania przed całą klasą, powinni mieć oni większą możliwość zaprezentowania się w swoim własnym zespole, gdzie nie będą odczuwali tak silnego stresu.

- Na koniec, jeżeli będzie wystarczająco dużo czasu, można przeprowadzić dyskusję w całej klasie na temat zalet i wad konkretnego rodzaju mediów.

Etap 6: Kolejność relacjonowanych zdarzeń

- Nauczyciel odtwarza szereg wiadomości, które odnoszą się do konkretnego dnia i prosi studentów, aby określili, które z nich uważają za najbardziej istotne i w jakiej kolejności należałoby je przedstawić. Zazwyczaj w takiej sytuacji wywiązuje się

dyskusja, ponieważ studenci mogą różnie traktować poszczególne informacje. Taka dyskusja może się także toczyć w obrębie grupy, a następnie jej przedstawiciel przedstawi wyniki całej klasie.

Etap 7: Nagłówki

- Jest to ostatnie ćwiczenie, które będzie wykonane przez całą klasę. Nauczyciel przedstawia różne nagłówki i wyjaśnia powód dla którego pominięto w nich rodzajniki oraz czas przeszły, a czas przyszły jest zademonstrowany w formie bezokolicznika. Jednak, to wyjaśnienie nie powinno trwać zbyt długo. W razie konieczności, nauczyciel może skorzystać ze **Strefy Komunikacji**.
- Następnie, w każdej grupie toczy się dyskusja dotycząca tematyki kryjącej się za poszczególnymi nagłówkami.

Uwaga:

W ramach zadania domowego, studenci zapisują w swoich NOTATNIKACH, zapamiętane wyrazy i wyrażenia z zajęć, a także ewentualne przemyślenia związane z przerobionym tematem.

Pytania dla nauczycieli korzystających z tego Planu Lekcji.

1. Jaki rodzaj stresu można zidentyfikować w tej lekcji?
2. Które z zasad Montessori można zauważyć w tej lekcji?
3. Jakie inne ćwiczenia, przy wykorzystaniu podejścia Montessori, można jeszcze zastosować, aby wzbogacić tę lekcję?

PLAN LEKCJI 3

Temat: Wysyłanie wiadomości tekstowych

Lekcja jest przeznaczona dla studentów na poziomie średniozaawansowanym niższym.

Czas trwania: 90 minut

Celem zajęć jest:

- umożliwienie studentom zrozumienie skrótów wykorzystywanych przy wysłaniu SMS;
- rozwinięcie umiejętności czytania;
- rozwinięcie umiejętności słuchania i mówienia.

Studenci mają doświadczenie w pisaniu SMS-ów w języku polskim, a część z nich opanowała tę umiejętność także w języku angielskim. W trakcie tej lekcji, studenci będą prowadzili dyskusję, poznają skróty związane z pisaniem SMS-ów oraz przeczytają artykuł związany z tą tematyką i umiejętnością korzystania z mediów. W efekcie wzrosnie ich świadomość angielskiego kontekstu.

Na zajęciach zostaną wykorzystane takie środki, jak plakaty ze skrótami SMS-ów oraz obrazki przedstawiające ludzi korzystających z telefonu w różnych sytuacjach, także w trakcie wysyłania wiadomości tekstowych.

Wprowadzenie: Dyskusja

- Nauczyciel wprowadza temat zajęć oraz pisze na tablicy poniżej przedstawione pytania do wykorzystania w dyskusji:
  - ❖ Jak często korzystasz z telefonu komórkowego?
  - ❖ W jakim celu z niego korzystasz?
  - ❖ Jak często wysyłasz SMS-y?
  - ❖ Jakiej długości jest przeciętnie wysyłana przez ciebie wiadomość?
  - ❖ Ile wydajesz na swój telefon komórkowy?
  - ❖ Jak często zmieniasz swój telefon?
  - ❖ Jak wyglądałoby twoje życie bez telefonu komórkowego?
- Studenci dyskutują w swoich grupach na powyższe pytania, wymieniając się swoimi spostrzeżeniami i doświadczeniem.

W tym ćwiczeniu słabsi studenci nie czują presji związanej z koniecznością wypowiedzenia się na forum klasy. Czują się bardziej swobodni, rozmawiając w swoich grupach. Nauczyciel występuje tutaj jako obserwator, nie interweniuje oraz nie pomagając w prowadzonej dyskusji.

- Następnie, jeden student z każdej grupy relacjonuje wyniki dyskusji członkom innego zespołu.
- Po zakończeniu tego zadania, nauczyciel pisze na tablicy tekst prostego SMS-a i stara się dowiedzieć od studentów, co znaczy zapisany skrót: CUL8R (see you later - do zobaczenia później), LOL (laughing out loud - śmiejąc się na głos), FTF (face to face - bezpośrednio/twarzą w twarz). Jednocześnie wyjaśnia, że niektóre z tych SMS-ów łatwiej można zrozumieć, jeżeli powie się je głośno; np. C=see (rozumieć, widzieć).
- W następnej kolejności nauczyciel wprowadza tabelkę ze skrótami i wyjaśnia cel zadania, a mianowicie studenci mają je rozwinąć w języku angielskim.

Zadanie . Tłumaczenie

Każdy student dostaje kopię Zadania 1:

CUL8R	See you later (do zobaczenia później)	BF	
LOL		GFI	
4ever		HAGD	
WUCIWUG		RU there?	
V		STU	
Vv		Shhh	
gr8		TYVM	
ILNY		UOK?	
EZ		w/e	
GF		Zzz	

- Studenci pracują w parach, tłumacząc skróty SMS-ów i zapisując ich znaczenie w języku angielskim. W przypadku studentów nie znających tych skrótów, to ćwiczenie może trwać dłużej. Następnie, w grupach kursanci porównują swoje wyniki.

Jeżeli studenci potrzebują dodatkowych wyjaśnień od nauczyciela, mogą go poprosić o udanie się do **Strefy Komunikacji**, gdzie odpowie na wszelkie pytania. Ponadto, nauczyciel może studentów poinformować, że nie muszą znać wszystkich skrótów.

Odpowiedzi: *Do zobaczenia później; na zawsze; widzisz, co bierzesz; bardzo, bardzo...; Kocham Nowy York; łatwo; sympatia (dziewczyna/chłopak); do dzieła !; Miłego dnia!; Jesteś tam?; Nawzajem!; cicho; świetnie; Bardzo ci dziękuję; Wszystko w porządku?; łatwo; weekend; spanie, nuda, zmęczenie.*

W dalszej kolejności nauczyciel wprowadza tekst na temat pisania SMS-ów.

Zadanie 2: Tekst

Studenci czytają tekst i odpowiadają na pytanie: 1) *Kto rozpoczął rozmowę na temat ewentualnego zagrożenia związanego z pisaniem SMS-ów?*

Pisanie sms-ów a umiejętność czytania i pisania

W ostatnich czasach coraz więcej uwagi przykładana się do eksplozji sms-owania przez młodych ludzi, co ma negatywny wpływ na ich umiejętności pisanie i czytania. Jednakże, według najnowszych badań przeprowadzonych przez wydział komunikacji i nauki na City University w Londynie, porównanie znajomości ortografii i interpunkcji u 11- i 12- latków, piszących sms-y oraz tych, którzy tego nie robią, nie wykazało znaczących różnic pomiędzy tymi dwoma grupami.

Sms-y należy pisać szybko i zwięźle. Nie tylko pozwala to oszczędzić czas, ale również miejsce przeznaczone na tekst. Odbiorca, który nie jest obeznany z tą formą komunikacji, jest zdezorientowany, widząc skróty, akronimy i emotikony. Dla osób piszących sms-y, ten "język" jest szybkim i łatwym sposobem porozumiewania się.

Parę lat rozpoczęto dyskusję na temat szkodliwego wpływu pisania sms-ów, a nauczyciele zaczęli zauważać przykłady tego typu komunikacji w pracach egzaminacyjnych swoich studentów. Sławnym stał się przypadek 13-letniej uczennicy ze Szkocji, która opisała tym "językiem" swoje letnie wakacje. Jej nauczyciel wysłał próbkę jej wypracowania do jednej z gazet krajowych, co wywołało lawinę listów z opiniami czytelników.

Następnym elementem tego zadania jest ponowne przeczytanie przez studentów tego tekstu i zakreślenia poprawne opcji.

2. Niektórzy ludzie sądzą, że młodzi ludzie, którzy **nie wysyłają / wysyłają wiele sms-ów**, fatalnie piszą.

3. W ostatnich badaniach porównano wyniki z **umiejętności czytania i pisania / egzaminów**, dzieci piszących sms-y oraz tych, które ich nie piszą.

4. Wyniki testu wykazały **ledwo dostrzegalną / sporą** różnicę pomiędzy obiema grupami.

5. Osoby piszące sms-y robią to używając **kodu / bardzo niewielu słów**.

6. **Dziewczynka / nauczyciel** ze Szkocji wysłał(a) tekst do gazety.

- Studenci szybko czytają wstęp i odpowiadają na pytanie, a następnie ponownie czytają cały tekst i udzielają odpowiedzi na wszystkie postawione pytania.

Studenci pracują w parach lub grupach, bez interwencji ze strony nauczyciela. W razie jakichkolwiek trudności, rozwiązują je razem. Na koniec, wszystkie grupy uczestniczą w udzielaniu odpowiedzi.

Odpowiedzi:

1) Nauczyciele szkolni; 2) wysyłają wiele sms-ów; 3) umiejętność czytania i pisania; 4) ledwo dostrzegalną; 5) bardzo niewielu słów; 6) nauczyciel

Zadanie 3: Tłumaczenie wypracowania z języka sms-ów.

- Nauczyciel pisze następujące pytania na tablicy i prosi studentów o przedyskutowanie ich w grupach przez parę minut.

- ❖ Czy twoim zdaniem osoby, które wysyłają sms-y mają problemy z umiejętnością czytania i pisania?

W tym momencie może zaistnieć konieczność wytłumaczenia słowa "literacy" przez nauczyciela, który może to zrobić podając przykładowe zdania, a studenci starają się odgadnąć znaczenie słowa z kontekstu.

- ❖ Czy w tym tekście znajduje się coś, co ciebie zdumiało? (Co? Dlaczego?)

- Nauczyciel prosi paru studentów z różnych grup o przedstawienie swojej opinii reszcie klasy.
- Następnie daje studentom fragment z oryginalnego wypracowania uczennicy ze Szkocji.

Zadanie 3

Poniżej fragment wypracowania 13-letniej uczennicy ze szkoły średniej w Szkocji. Proszę przeczytać tekst i przetłumaczyć go na angielski.

My smmr hols wr CWOT. B4, we used 2 go 2 NY 2C my bro, his GF & thr 3 :-
@ kds FTF. ILNY, its gr8.
Bt my Ps wr so {-/ BC o 9/11 tht thay dcdd 2 stay in SCO & spnd 2 wks up N.
Up N, WUCIWUG -- 0. I ws vvv brd in MON. 0 bt baas & ^^

- Studenci pracują w parach. Czytają powyższy fragment, a następnie usiłują przetłumaczyć go na język angielski.
- Po zakończeniu zadania, porównują odpowiedzi z innymi grupami i odczytują tekst na głos.

Tekst

Moje letnie wakacje były kompletną stratą czasu. Wcześniej jeździliśmy do Nowego Yorku, gdzie odwiedzaliśmy mojego brata, jego dziewczynę i trójkę ich rozwrzeszczanych dzieci. Uwielbiam Nowy York, to jest cudowne miejsce.

Jednak z powodu ataku terrorystycznego, 11 września, 2001, moi rodzice obawiali się tego miasta i postanowili, że spędzimy 2 tygodnie na północy Szkocji. Na północy dostajesz to co widzisz, czyli nic!

Okropnie się nudziłam na tym kompletnym odludziu, gdzie nie było nic poza owcami i górami.

Rozwinięcie lekcji

- Studenci piszą w swoich grupach krótkie sms-y. Następnie wymieniają je między sobą i tłumaczą je.

Na tym etapie zajęć, po poznaniu niektórych skrótów, studenci z większą pewnością siebie używają ich w trakcie ćwiczeń i nawet słabsi z nich mogą okazać się całkiem sprawni w tym zadaniu. To ćwiczenie może zwiększyć ich pewność siebie oraz zmniejszyć strach przed koniecznością czytania i rozumienia tekstów w języku angielskim.

Uwaga:

Na koniec zajęć, nauczyciel wyjaśnia studentom pojęcie Notatnika, w którym powinni oni w domu zapisywać notatki z zajęć. Nauczyciel prosi ich, aby nie robili żadnych notatek w klasie, natomiast zapamiętane z zajęć wyrazy i zwroty wpisują do swoich Notatników, które mają pozostawać w domu, dopóki nie zostaną poproszeni o przyniesienie ich do klasy i pokazanie ich uczącemu. Oprócz zapisywanego słownictwa, studenci mają notować swoje odczucia na temat tego, czego nauczyli się na zajęciach. To zwiększy ich samodyscyplinę oraz poczucie odpowiedzialności za własne efekty.

Pytania dla nauczycieli korzystających z tego Planu Lekcji.

1. Jaki rodzaj stresu można zidentyfikować w tej lekcji?
2. Które z zasad Montessori można zauważyć w tej lekcji?
3. Jakie inne ćwiczenia, przy wykorzystaniu podejścia Montessori, można jeszcze zastosować, aby wzbogacić tę lekcję?